

ZARZĄD
Województwa Opolskiego

STRATEGIA ROZWOJU
Województwa Opolskiego

Raport z realizacji badania pn.

Ewaluacja ex-ante projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030

Badanie zrealizowane przez:

Instytut Śląski

Raport opracował zespół w składzie:

prof. dr hab. Krystian Heffner – kierownik badania

dr hab. Brygida Solga

dr Marek Korzeniowski

Opole, maj 2021

RESUME

W związku z obowiązkiem przeprowadzenia ewaluacji ex-ante wynikającym z art. 10 a ust. 2 Ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw przedstawiamy dokument stanowiący opis wyników badania ewaluacyjnego ex-ante projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.

Badanie zostało zrealizowane przez Instytut Śląski w Opolu na etapie programowania Strategii i przed rozpoczęciem wdrażania jej założeń.

Głównym celem ewaluacji była kompleksowa ocena projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 i sformułowanie na tej podstawie użytecznych wniosków i rekomendacji umożliwiających wprowadzenie ewentualnych niezbędnych korekt do projektu.

Podłoże metodologiczne badania zostało oparte o triangulację technik, źródeł danych i podejść badawczych. Do zebrania niezbędnych danych wykorzystano następujące metody i techniki badawcze:

- Desk Research – analizą objęto dokumenty strategiczne, operacyjne i programowe poziomu europejskiego, krajowego i regionalnego,
- Wywiady pogłębione - zrealizowano 15 wywiadów z przedstawicielami różnych interesariuszy zaangażowanych w proces tworzenia projektu Strategii,
- Panele eksperckie - zorganizowano 2 spotkania, w których udział wzięli zewnętrzni eksperci dziedzinowi wspierający UMWO w przygotowaniu projektu Strategii oraz Dyrektorzy Departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego i pracownicy Departamentu Polityki Regionalnej i Przestrzennej.

W toku realizacji badania analizie poddano zidentyfikowane w projekcie Strategii potrzeby i wyzwania rozwojowe, przyjęte cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań strategicznych, a także terytorialny wymiar interwencji oraz zestaw wskaźników mierzących realizację Strategii.

Realizacja badania pozwoliła, ocenić projekt Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 pod kątem jego: kompletności, trafności, spójności wewnętrznej i zewnętrznej a także przewidywanej efektywności oraz skuteczności.

W wyniku ewaluacji ex-ante wypracowano 16 rekomendacji, z których każda została poprzedzona wnioskami wynikającymi z przeprowadzonych analiz. Rekomendacje dotyczą zarówno części diagnostycznej strategii, jak i części programującej oraz systemu realizacji. Wszystkie rekomendacje mają charakter operacyjny, tzn. są propozycjami konkretnych zapisów, które są możliwe do zastosowania w całości lub części. Zakłada się, że zaproponowane rekomendacje wskazują na pożądane zmiany projektu strategii i mogą przyczynić się do podniesienia jakości dokumentu. Adresatem proponowanych rekomendacji jest Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego w Opolu, zajmujący się koordynacją prac nad Strategią, opracowaniem merytorycznym oraz redakcją dokumentu.

Finalnym efektem ewaluacji jest zawierający szczegółowy opis wyników badania raport końcowy oraz zamieszczone w aneksie załączniki tj.: 1) Skrót raportu zawierający stosowne wnioskowanie i stanowiący syntezę wyników uzyskanych na różnych etapach realizacji badania; 2) Opis zakresu i sposobu uwzględnienia w Strategii Opolskie 2030 wniosków i rekomendacji oraz 3) Koncepcja procesu ewaluacji Strategii Opolskie 2030.

STRESZCZENIE

Konieczność opracowania strategii rozwoju nakładają na samorząd zapisy ustawy o samorządzie województwa, natomiast obowiązek przeprowadzenia ewaluacji ex-ante wynika z zapisów ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (art. 10a ust. 2 Ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw).

Głównym celem niniejszego badania było dokonanie kompleksowej oceny ex-ante projektu Strategii Opolskiego 2030 oraz sformułowanie wniosków i możliwości do zastosowania rekomendacji dotyczących pożądanych zmian projektu dokumentu, które przyczynią się do podniesienia jego jakości. Przeprowadzona ewaluacja zawiera ocenę: kompletności, trafności, spójności wewnętrznej i zewnętrznej, uwzględnienia polityk horyzontalnych, systemu realizacji, monitoringu i ewaluacji oraz ram finansowych.

Podłoże metodologiczne badania zostało oparte o triangulację technik, źródeł danych i podejść badawczych. Do zebrania niezbędnych danych wykorzystano następujące metody i techniki badawcze: analizę dokumentów strategicznych, operacyjnych i programowych poziomu europejskiego, krajowego i regionalnego, wywiady pogłębione z przedstawicielami różnych interesariuszy zaangażowanych w proces tworzenia projektu Strategii, panele eksperckie z zewnętrznymi ekspertami dziedzinowymi wspierającymi UMWO w przygotowaniu projektu Strategii oraz Dyrektorami Departamentów UMWO i pracownikami Departamentu Polityki Regionalnej i Przestrzennej.

KOMPLETNOŚĆ

Proces opracowywania projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 odbył się zgodnie z wytycznymi precyzującymi zasady, tryb i harmonogram opracowania Strategii zawartymi w uchwale Sejmiku Województwa Opolskiego Nr IV/33/2019 o z dnia 26 lutego 2019 r. z późn. zm. Przystąpienie do opracowywania Strategii zostało zatwierdzone Uchwałą nr 792/2019 Zarządu Województwa Opolskiego z dnia 20 maja 2019 r. w sprawie przystąpienia do opracowania Strategii rozwoju województwa opolskiego do 2030 roku z późn. zm., a projekt Strategii przyjęty Uchwałą nr 3878/2020 Zarządu Województwa Opolskiego z dnia 30 listopada 2020 roku w sprawie przyjęcia projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.

Analizując treść projektu Strategii Opolskie 2030 należy stwierdzić, że spełnia on wynikające z zapisów ustaw przesłanki i zawiera wszystkie wymagane przepisami prawa elementy. Od początku prac w przygotowanie dokumentu zaangażowani byli regionalni i lokalni interesariusze. Na bieżąco organizowano spotkania zewnętrzne oraz konsultacje wewnętrzne. W opracowywanie dokumentu zaangażowani byli także eksperci akademicy, co skutkowało wykorzystaniem najnowszej wiedzy naukowej oraz pozwoliło na podjęcie dyskusji na temat szeroko rozumianych zagadnień rozwoju regionalnego i polityki regionalnej, które toczą się na kluczowych forach krajowych. Należy zatem stwierdzić, że procedura opracowywania projektu Strategii Opolskie 2030 była procesem kompletnym, a Strategia Opolskie 2030 jest dokumentem rzetelnym i zawiera wszystkie wymagane przepisami prawa elementy.

TRAFNOŚĆ

Punktem wyjścia dla prac nad projektem Strategii Opolskie 2030 była Diagnoza regionalna, która została sporządzona w formie osobnego dokumentu i posłużyła do przygotowania zamieszczonej w projekcie Strategii części diagnostycznej. Opracowując diagnozę korzystano z danych statystyki publicznej oraz bazowano na dokumentach szczebla europejskiego i krajowego, a także wykorzystano

ekspertyzy i badania identyfikujące kluczowe uwarunkowania oraz potrzeby społeczno-ekonomiczne województwa. Z diagnozy wyłania się zatem aktualny obraz województwa. W diagnozie przeanalizowano większość kluczowych wewnętrznych i zewnętrznych procesów oraz zjawisk, które warunkują rozwój regionu, w tym także te, które generuje rozprzestrzeniająca się pandemia COVID-19, zatem aktualizacja jej zapisów nie jest konieczna. W przyszłości warto jednak rozważyć, w miarę możliwości, pogłębienie niektórych kwestii, w tym: dokonanie weryfikacji opinii nt. potencjału organizacyjno-finansowego i poziomu profesjonalizacji organizacji pozarządowych, przeprowadzenie badań sondażowych na temat stanu wiedzy i świadomości mieszkańców województwa w zakresie ochrony zdrowia i stanu środowiska, przeprowadzenie analizy pokazującej na ile zmienność regulacji prawnych oraz polityka państwa ukierunkowana na silną pozycję energetyki opartej na węglu oddziałują na sytuację w regionie oraz analizy nt. regionalnych uwarunkowań rozwoju rolnictwa ekologicznego i rolnictwa zrównoważonego. Ponadto proponuje się, aby w ramach systemu monitorowania i ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027 i SRWO2030 wykorzystywać dostępne badania, analizy i ekspertyzy i na bazie sformułowanych tam wniosków i zaleceń (także pod kątem skutków pandemii COVID-19) na bieżąco korygować działania.

Diagnozę kończy analiza SWOT, która została opracowana metodą warsztatową, co pozwoliło wypracować ostateczny i zamknięty katalog mocnych i słabych stron oraz szans i barier rozwojowych regionu.

Najbardziej istotną, z punktu widzenia rozwoju województwa, część projektu stanowią: wizja rozwoju oraz cele strategiczne i operacyjne. Zamieszczona w projekcie Strategii wizja wynika z treści diagnozy i zakłada, że w województwie będzie realizowana polityka rozwoju, której nadrzędnym celem będzie to, aby Opolskie stało się regionem cenionej jakości życia wynikającej z: unikalnego i uniwersalnego łączenia różnorodności, dynamiki i równowagi, nowoczesności i tradycji, otwartości i integracji. Oceniając trafność tej ogólnie nakreślonej wizji należy zauważyć, że jej atutem jest możliwość uszczegółowienia na poziomie zaplanowanych celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

W projekcie Strategii sformułowano trzy cele strategiczne oraz jedenaście celów operacyjnych, które grupują działania stanowiące trafną odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby społeczno-ekonomiczne województwa oraz korespondują ze zidentyfikowanymi w ramach analizy SWOT uwarunkowaniami rozwojowymi. Tym niemniej na poziomie celów operacyjnych niewystarczająco zostały uwypuklone niektóre istotne dla dalszego rozwoju regionu kwestie tj.: 1) potencjał ośrodka regionalnego, koncentrującego rozwój w regionie i konkurencyjnego zewnętrznie; 2) intensyfikacja współpracy transgranicznej, która wymaga poprawy infrastruktury oraz większej integracji społecznej i gospodarczej w obszarach pogranicza.

Ważny element projektu Strategii stanowią także trzy bardzo ambitne, ale możliwe do zrealizowania scenariusze rozwoju. Niemniej, jak wykazała przeprowadzona analiza, dwa spośród nich (scenariusz „dynamicznego rozwoju” oraz scenariusz „unikana zapaści”) w niewystarczającym stopniu kreują kapitał społeczny w regionie, co jest niezbędne, aby osiągnąć założoną wizję rozwoju. Sugerujemy zatem, aby przewidzianą w obydwu scenariuszach paletę działań uzupełnić o takie, których wdrożenie skutkować będzie wzmocnieniem potencjału tego kapitału. Pewne obawy budzi również nadmiar dużego rozbudowanie scenariusza „ograniczonych środków publicznych”. Oceniając jego trafność należy stwierdzić, że w sytuacji rozprzestrzeniającej się pandemii COVID-19 oraz ograniczonych środków zewnętrznych wynikających z braku zapewnionego udziału w funduszach strukturalnych, część spośród planowanych w nim działań może okazać się niemożliwa do realizacji. Ponadto należy również zasygnalizować, że pomimo, iż na podstawie wyników analizy TOWS za

najistotniejszy uznano scenariusz „dynamicznego rozwoju”, to ze względu na różnorodność i dużą zmienność czynników mających wpływ na sytuację gospodarczą i społeczną regionu bardzo prawdopodobnym jest, że w trakcie wdrażania strategii wszystkie trzy scenariusze będą się przenikać.

O trafności terytorialnej polityki rozwoju, przewidzianej do realizacji w projekcie Strategii, świadczą poprawnie wyznaczone obszary funkcjonalne oraz wskazane obszary strategicznej interwencji, które umożliwiając lokowanie wsparcia w miejscach wolniej lub słabiej rozwijających się oraz charakteryzujących się brakiem potencjału do zainicjowania szybszego wzrostu. Z racji przyjętych granic wyznaczone OSI nawiązują do poprzedniej Strategii, przez co nadają tej nowo opracowanej kontynuacyjny charakter. To, co budzi zastrzeżenie to fakt, że zgodne z przyjętym układem celów, działania polegające na ograniczaniu rozpraszania zabudowy, zwiększaniu partycypacji społecznej w działaniach planistycznych oraz wprowadzaniu rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo publiczne, a więc służących osiągnięciu celu poprawy ładu przestrzennego, będą realizowane jedynie na obszarze OSI Aglomeracji Opolskiej. Ponadto rekomendacja w zakresie kształtowania atrakcyjnych przestrzeni publicznych nie jest adresowana do OSI Subregionu Brzeskiego, a rekomendacje odnoszące się do stanowienia pomników historii oraz tworzenia parków kulturowych, których wdrożenie ma skutkować wzmocnieniem funkcji kulturowych, są adresowane jedynie do ośrodków subregionalnych.

SPÓJNOŚĆ WEWNĘTRZNA

Projekt Strategii Opolskie 2030 jest dokumentem spójnym i logicznym, co jest efektem przemyślanej struktury. Tym samym przyjęta w projekcie Strategii wieloaspektowa polityka rozwoju województwa, znajduje swoje odzwierciedlenie w zdefiniowanych celach strategicznych, odpowiadających im celach operacyjnych oraz przyjętych kierunkach działań, które prowadzą do osiągnięcia nakreślonej wizji. Należy zatem stwierdzić, że projektując strategię, udało się wyważyć odpowiedni balans między uniwersalnością opisu, a przyjętym układem celów i kierunków działań wynikających ze specyfiki regionalnej i stanowiących odzwierciedlenie zagadnień omówionych w poświęconej wyzwaniom rozwojowym części diagnostycznej. Znaczna konsolidacja dokumentu sprawia, że układ opracowania jest jasny, zrozumiały i czytelny, a jego zawartość treściowa przejrzysta i konkretna. Niemniej jednak przed przekazaniem go do dalszego procedowania sugerujemy, aby wprowadzić do niego niewielkie zmiany o charakterze wyłącznie stylistycznym i objaśniającym.

SPÓJNOŚĆ ZEWNĘTRZNA

Analiza wskazuje, że w odniesieniu do postanowień międzynarodowych cele strategiczne, cele szczegółowe i działania projektu Strategii Opolskie 2030 wpisują się we wszystkie cele zawarte w Projekcie Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027 (za wyjątkiem celu 1.6, który nie dotyczy regionu opolskiego). Projekt Strategii Opolskie 2030 jest spójny z najważniejszymi dokumentami międzynarodowymi definiującymi model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym i europejskim: *Agendą ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030* oraz strategią *Europejski Zielony Ład* wykazując zgodność z polityką horyzontalną dotyczącą zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej, ukierunkowaną na poprawę konkurencyjności gospodarczej przedsiębiorstw i warunków do rozwoju przedsiębiorczości w województwie opolskim.

Projekt Strategii jest również spójny z najważniejszymi dokumentami krajowymi, uwzględniono w nim ustalenia zawarte w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* oraz zapisy *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)* dotyczące modelu rozwoju odpowiedzialnego poprzez wyrażenie go w celach strategicznych rozwoju regionu oraz

konkretyzację w ramach celów operacyjnych, wskazując rozwój regionu, jako społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony oraz wyznaczając obszary strategicznej interwencji korespondujące z zapisami SOR i KSRR do 2030 roku.

Strategia Opolskie 2030 nawiązuje także do dokumentów w zakresie instrumentów prowadzenia polityk rozwoju ujętych w *Strategiach Zintegrowanych oraz Strategiach Branżowych*. Uwarunkowania zawarte w tych dokumentach zostały bezpośrednio włączone i wyrażone w celach i kierunkach działań Strategii *Opolskie 2030*.

Wszystkie zaplanowane wyzwania i cele rozwojowe (strategiczne i operacyjne) oraz przewidziane kierunki działań zawarte w projekcie Strategii Opolskie 2030 wpisują się w proponowane działania mające otrzymać wsparcie z EFRR bądź EFS+ oraz korespondują z głównymi wyzwaniami w zakresie rozwoju zapisanymi w projekcie dokumentu Fundusze Europejskie dla Opolskiego przyczyniając się do realizacji celów polityki europejskiej.

Zasady horyzontalne zawarte w dokumentach międzynarodowych, europejskich i krajowych takie jak: zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, zasada zrównoważonego rozwoju i nieszkodzenia środowisku zostały uwzględnione w projekcie Strategii Opolskie 2030 w sposób bezpośredni poprzez odpowiednie zapisy kierunków działań w celach strategicznych 1 i 2 oraz w celach operacyjnych. Jedynie zasada horyzontalna odnosząca się do zasady równości szans płci (kobiet i mężczyzn) została zapisana w sposób pośredni. Zostanie ona jednak bezpośrednio uwzględniona w systemie realizacji (w opisie zasad realizacji) Strategii Opolskie 2030.

SYSTEM REALIZACJI, EWALUACJI I MONITORINGU ORAZ PRZYJĘTE RAMY FINANSOWE

Zaproponowany system realizacji Strategii Opolskie 2030 generalnie nosi charakter ogólny, otwarty i elastyczny, a proponowana koncepcja systemu jest trafna i wystarczająca do skutecznej realizacji wizji, celów strategicznych i operacyjnych projektu. W projekcie zostały poprawnie wyróżnione i przedstawione te elementy, które warunkują skuteczność i efektywność realizacji wizji i celów strategicznych (zasady, system, podmioty, instrumenty, finansowanie).

System monitorowania i ewaluacji Strategii Opolskie 2030 jest trafny: został słusznie powiązany z systemem jej wdrażania; prawidłowo i trafnie określono źródła wiarygodnych danych dotyczących najważniejszych aspektów rozwoju regionu wykorzystywanych w systemie monitorowania; poprawnie powiązano go z systematycznie prowadzoną sprawozdawczością oraz z udziałem w opracowywaniu raportu o stanie województwa pracowników departamentu odpowiedzialnego za politykę rozwoju. Trafność zaproponowanego systemu monitoringu i ewaluacji zapewniają zasady: integralności, wiarygodności, komplementarności, otwartości i współpracy. Ponadto w projekcie Strategii zwrócono uwagę na uwarunkowania, które mogą stanowić bariery: *zewnętrzne* (globalne lub ponadnarodowe, systemowe, szczególne związane z rozwojem pandemii COVID-19) oraz *wewnętrzne* (krajowe lub regionalne) dla systemu realizacji Strategii.

Wskaźniki monitorowania zostały prawidłowo dobrane. Spełniają one dwa podstawowe warunki: umożliwiają zobrazowanie najważniejszych efektów realizacji poszczególnych strategicznych kierunków działań oraz odzwierciedlają zmiany w obszarach, których dotyczy strategia. Na rozwój regionu będą oddziaływały czynniki *zewnętrzne i wewnętrzne* pozostające poza możliwościami bezpośredniego oddziaływania samorządu województwa, które mogą zmniejszyć dynamikę rozwoju regionu, i które mogą wpłynąć na osiągnięcie założonego trendu zmiany wartości wskaźników.

Sposób przedstawienia ram finansowych w projekcie Strategii Opolskie 2030 jest spójny z rozstrzygnięciami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz z Projektem Umowy

Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027. Ogólna ocena ram finansowych realizacji Strategii Opolskie 2030 jest pozytywna. Prawidłowo i adekwatnie do strategicznego charakteru dokumentu wymieniono: ogólne narzędzia finansowej realizacji planowanych kierunków działań, założono otwartą, aktywną postawę samorządu województwa opolskiego i jego partnerów w identyfikacji źródeł finansowania oraz pozyskiwaniu środków, rozwój współpracy sektora publicznego z sektorem prywatnym (partnerstwo publiczno-prywatne) oraz sektora publicznego z sektorem pozarządowym.

SUMMARY

The obligation to prepare the development strategy is imposed on the self-government by the provisions of the Act on Province Government. The obligation to carry out ex-ante evaluation results from the provisions of the Act on the Principles of Development Policy (Article 10a(2) of the Act of 15 July 2020 amending the Act on the Principles of Development Policy and certain other acts).

The main objective of this study is to carry out a comprehensive ex-ante evaluation of the *Opolskie 2030 Draft Development Strategy* and to formulate conclusions and applicable recommendations for desirable changes in the draft document to improve its quality. The evaluation assesses completeness, relevance, internal and external consistency, horizontal policies, implementation system, monitoring, evaluation, and financial framework.

The study methodology draws on the triangulation of techniques, data sources, and research approaches. The data have been collected using the following research methods and techniques: analysis of strategic, operational and programme documents at the European, national and regional level; in-depth interviews with representatives of different stakeholders involved in the preparation of the Draft Strategy; expert panels with external experts in the field supporting the Marshal Office of the Opole Province in the preparation of the Draft Strategy, departmental directors of the Marshal Office of the Opole Province, and employees of the Department of Regional and Spatial Policy.

COMPLETENESS

The *Opole Province Development Strategy Opolskie 2030* has been prepared under the *Strategy* preparation principles, procedures, and schedule guidelines specified in the Resolution of the Opole Province Assembly No. IV/33/2019 of 26 February 2019, as amended. The accession to the preparation of the Strategy has been approved by Resolution of the Opole Province Board No. 792/219 of 20 May 2019, as amended. The Draft Strategy has been adopted by Resolution No. 3879/2020 of 30 November 2020.

The analysis of the *Opolskie 2030 Draft Strategy* shows that it meets the prerequisites specified in the acts and contains all the elements required by the law. Regional and local stakeholders were involved in the preparation of the document from the very beginning. External meetings and internal consultations were held regularly. The preparation of the document was also assisted by academic experts who contributed to the effective use of the latest scientific knowledge and opened the discussions held at key national forums regarding broadly understood regional development and regional policy. Therefore, it is concluded that the *Opolskie 2030 Draft Strategy* has been prepared thoroughly, and the Strategy constitutes a reliable document and includes all elements required by law.

RELEVANCE

The *Regional Diagnosis* constituting a separate document was the starting point for the preparation of the *Opolskie 2030 Draft Strategy*. The diagnosis has been prepared based on the public statistical data, the European and national documents as well as expert opinions and studies identifying the key conditions and socio-economic needs of the Province. The diagnosis analyses all the key internal and external processes and circumstances affecting the development of the region, including the COVID-19 pandemic-related factors. The diagnosis provides an up-to-date and comprehensive picture of the Province. The diagnosis ends with a SWOT analysis developed on a workshop basis to provide the final and exhaustive list of strengths and weaknesses as well as opportunities and threats for the development of the region. The *Regional Diagnosis*, constituting a separate document, has been

used to prepare the diagnostic section of the *Draft Strategy* with the key findings of the document. From the point of view of the development of the Province, the vision of development as well as the strategic and operational objectives are the critical parts of the project.

The vision presented in the *Draft Strategy* results from the diagnosis. It assumes that the overriding objective of the development policy in the Province is to make Opolskie a region of a valued quality of life due to a unique and universal combination of diversity, dynamics and balance, modernity and tradition as well as openness and integration. The assessment of the relevance of this general vision shows that its asset is that it allows to introduce more details for the planned strategic objectives, operational objectives, and courses of actions.

The *Draft Strategy* formulates three strategic objectives and eleven operational objectives with activities that respond to the diagnosed socio-economic needs and adequately address the development conditions for the Province as identified in the SWOT analysis. Significant consolidation makes the document clear, understandable, and legible. At present it is not necessary to update the provisions of the diagnosis. In the future, it is worth deepening some issues: changing the interpretation of the values of indicators in the field of innovation, verifying the opinion on the organizational and financial potential and the level of professionalization of non-governmental organizations, conducting a survey on the state of knowledge and awareness of the voivodeship's residents in the field of health and environmental protection, conducting an analysis showing to what extent the unstable law and directions of transformation of the Polish energy sector affect the situation in the voivodeship, expanding the analysis of cross-border cooperation with the Czech Republic by the economic dimension, and supplementing it with an analysis of regional conditions for the development of organic farming and sustainable agriculture. Within the framework of the monitoring and evaluation system of the European Funds for Opolskie 2021-2027 program, analyze the current epidemic situation and on the basis of conclusions drawn from the research adjust the activities envisaged for implementation in the document.

The Draft Strategy sets forth three very ambitious but feasible development scenarios developed with the use of TOWS analysis and strategic workshops. Two of them refer to activities that do not sufficiently create social capital in the region, which is necessary to achieve the assumed vision of development. In addition, due to the diversity and variability of factors affecting the economic and social situation of the region, all three scenarios are very likely to overlap during the implementation of the strategy. We suggest supplementing the "dynamic development" scenario with key actions contributing to the use of the opportunities in question and supporting the strengths, as well as the effects resulting from their implementation. The "avoiding collapse" scenario (understood as a drastic economic slowdown) should place the lack of migration policy on the side of threats. In the "limited public resources" scenario, on the other hand, the very wide range of preventive measures envisaged for implementation raises concerns. In the situation of a spreading COVID-19 pandemic and limited external funds resulting from the lack of guaranteed participation in structural funds, some of the planned actions may prove impossible to implement. The actions planned in the scenarios generate an increase in the potential of all four development capitals of the region and thus comprehensively contribute to the achievement of the vision of the development of the voivodeship, a central element of which is the quality of life of its residents.

The relevance of the territorial dimension of development policy is reflected by functional areas and strategic intervention areas correctly identified in the Draft Strategy, making it possible to direct support to places with slower or poorer development, and with no potential to initiate faster growth. Due to the area boundaries, the identified strategic intervention areas (OSIs) are in line with the

previous Strategy, sustaining a continuum. The matters which raise objections are as follows: the implementation of the “improvement of spatial order” objective is limited to OSIs of the Opole metropolitan area; establishing historical monuments and creating cultural parks are limited to the subregional centres; OSIs of the Brzeg Subregion is excluded from activities involving the creation of attractive public spaces.

INTERNAL CONSISTENCY

Thanks to a well-thought-out structure, the *Opolskie 2030 Draft Strategy* is a consistent and logical document. It is well-organised and provides clear and precise content. The multifaceted development policy of the Province presented in the *Draft Strategy* is reflected in the strategic objectives, corresponding operational objectives, and courses of action necessary to fulfil the vision. In terms of the universal and general character of the *Draft Strategy*, as it fails to fully specify the features that distinguish the Opole Province from many other regions, it was possible to strike a balance between the universality of the description and the arrangement of objectives and courses of actions in the context of the regional character and the issues discussed in the diagnostic section on the development challenges. Nevertheless, before submitting it for further processing, we suggest introducing to it minor changes mentioned in the first part of the chapter. It should also be emphasized that the proposed changes do not concern the substance of the document and are only of stylistic and clarifying nature.

EXTERNAL CONSISTENCY

With reference to international provisions, the analysis indicates that the strategic objectives, detailed objectives and measures of the *Opolskie 2030 Draft Strategy* are in line with all objectives contained in the Draft Partnership Agreement for the implementation of the Cohesion Policy 2021–2027 (except Objective 1.6 which does not apply to the Opole region). The *Opolskie 2030 Draft Strategy* is consistent with the key international documents defining the model of sustainable development on the global and European level, i.e. *UN 2030 Agenda for Sustainable Development* and the *European Green Deal*. It is compliant with the horizontal policy on sustainable development of the European Union aimed at improving the economic competitiveness of enterprises and conditions for the development of entrepreneurship in the Opole Province.

The *Draft Strategy* is also consistent with the key national documents. It takes into account the findings of the *Strategy for Responsible Development until 2020* (with a perspective until 2030) (SOR) and the provisions of the *National Strategy for Regional Development 2030* (KSRR) concerning the model of responsible development. It expresses this model in the strategic objectives of the region’s development and makes it more specific by incorporating it into the operational objectives. It shows that the region’s development is socially sensitive and territorially balanced, and identifies the strategic intervention areas corresponding to the provisions of SOR and KSRR until 2030. The *Opolskie 2030 Strategy* also refers to the documents on the development policy instruments included in the *Integrated Strategies* and *Industry Strategies*. The conditions included in these documents have been directly integrated into the objectives and courses of actions of the *Opolskie 2030 Strategy*.

All planned development challenges and objectives (strategic and operational) as well as courses of activities included in the *Opolskie 2030 Draft Strategy* are in line with the proposed activities to be supported by the European Regional Development Fund or the European Social Fund Plus and are consistent with the main development challenges outlined in the *European Funds for Opole* project,

contributing to the implementation of the European policy objectives.

The *Opolskie 2030 Draft Strategy Horizontal* directly refers to the principles included in international, European and national documents, such as the principle of equal opportunities and non-discrimination, including accessibility for persons with disabilities, the principle of sustainable development, and the principle of not harming the environment, through its courses of activities laid down in strategic objectives 1 and 2 and operational objectives. The only principle presented indirectly is the horizontal principle of equal gender opportunities (women and men). However, it will be directly incorporated into the implementation system of the *Opolskie 2030 Strategy* (in the implementation guideline section).

IMPLEMENTATION, EVALUATION, AND MONITORING SYSTEM; FINANCIAL FRAMEWORK

The system for implementation of the *Opolskie 2030 Strategy* is general, open and flexible. The concept of the system is accurate and sufficient for the effective implementation of the vision, strategic objectives, and operational objectives of the project. The project clearly highlights and presents its respective components (principles, system, entities, instruments, financing) necessary to ensure the effectiveness and efficiency of the implementation of the vision and strategic objectives.

The monitoring and evaluation system of the *Opolskie 2030 Strategy* is accurate: its linkage with the strategy implementation system is justified; sources of reliable data on the key aspects of the region's development used in the monitoring system have been correctly and aptly identified; its linkage with the regular reporting and the development policy department employee engagement in the preparation of the report on the state of the Province is justified. The accuracy of the system of monitoring and evaluation is ensured by the following principles: integrity, credibility, complementarity, openness and cooperation. The *Draft Strategy* also defines the unfavourable circumstances and potential barriers to the system of implementation of the *Strategy: external* (global or supranational, systemic, especially related to the development of COVID-19 pandemic) and *internal* (national or regional).

The monitoring indicators have been chosen correctly. They fulfil two basic conditions: they give a picture of the key effects of the implementation of particular strategic courses of actions and reflect the changes in the areas covered by the strategy. The development of the region will be influenced by *external* and *internal* factors, beyond the direct influence of the Province Government, which may reduce the dynamics of the region's development and have an influence on whether the assumed trends of change in indicators emerge.

The way the financial framework is presented in the *Opolskie 2030 Draft Strategy* is consistent with the decisions of the *National Strategy for Regional Development 2030* and the Draft Partnership Agreement for implementation of the Cohesion Policy 2021–2027. The overall assessment of the financial framework for the implementation of the *Opolskie 2030 Strategy* is positive. General financial tools for the implementation of the courses of actions have been presented correctly and in conformity to the strategic nature of the document. An open and active attitude of the self-government of the Opole Province and its partners in identifying sources of financing and raising funds has been adopted. The development of the cooperation of the public sector with the private sector (public-private partnership), and the public sector with the non-governmental sector, has been assumed.

SPIS TREŚCI

RESUME	2
STRESZCZENIE	3
SUMMARY	8
SPIS TREŚCI	12
1. WPROWADZENIE	13
2. OCENA KOMPLETNOŚCI PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO OPOLSKIE 2030.....	16
2.1 Kompletność projektu Strategii Opolskie 2030 w świetle obowiązujących ram prawnych.....	16
3. OCENA ADEKWATNOŚCI PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO, OPOLSKIE 2030.....	19
3.1 Trafność mocnych i słabych stron rozwoju regionu zidentyfikowanych w projekcie Strategii Opolskie 2030.....	19
3.2 Trafność celów w stosunku do potrzeb oraz wyzwań społeczno-gospodarczych zidentyfikowanych w projekcie Strategii Opolskie 2030.....	30
3.3 Trafność scenariuszy rozwoju zamieszczonych w projekcie Strategii Opolskie 2030	37
3.4 Trafność obszarów funkcjonalnych oraz obszarów strategicznej interwencji zidentyfikowanych w projekcie Strategii Opolskie 2030.....	42
4. OCENA SPÓJNOŚCI WEWNĘTRZNEJ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO, OPOLSKIE 2030	47
4.1 Spójność wizji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań ujętych w projekcie Strategii Opolskie 2030.....	47
4.2 Spójność wewnętrzna projektu Strategii Opolskie 2030.....	50
4.3 Czytelność projektu Strategii Opolskie 2030.....	51
5. OCENA SPÓJNOŚCI ZEWNĘTRZNEJ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO, OPOLSKIE 2030	53
5.1 Spójność projektu Strategii Opolskie 2030 z politykami i strategiami na poziomie unijnym.	53
5.2 Spójność projektu Strategii Opolskie 2030 z politykami i strategiami na poziomie krajowym.....	73
5.3 Spójność projektu Strategii Opolskie 2030 z politykami i strategiami na poziomie regionalnym.	79
5.4 Spójność projektu Strategii Opolskie 2030 z celami polityk horyzontalnych.	85
6. OCENA SYSTEMU REALIZACJI PROJEKTU STRATEGII OPOLSKIE 2030, W TYM OGÓLNYCH RAM FINANSOWYCH.....	87
6.1 Trafność systemu realizacji projektu Strategii Opolskie 2030.....	87
6.2 Przewidywana skuteczność i efektywność Strategii Opolskie 2030.....	89
6.3 Trafność systemu monitoringu projektu Strategii Opolskie 2030.....	90
6.4 Trafność wskaźników monitorowania przyjętych w projekcie Strategii Opolskie 2030.	92
6.5 Trafność ram finansowych projektu Strategii Opolskie 2030.	93
7. ZAŁĄCZNIKI.....	94
7.1 Opis, zakres i sposób uwzględnienia w projekcie Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 wniosków i rekomendacji.....	94
7.2 Koncepcja procesu ewaluacji Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030	103
7.3 Skrót raportu z ewaluacji ex-ante projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.....	106
8. BIBLIOGRAFIA/ ŹRÓDŁA	114
9. SPIS TABEL I DIAGRAMÓW	115

1. WPROWADZENIE

Głównym celem zrealizowanej ewaluacji ex-ante była kompleksowa ocena projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 i sformułowanie na tej podstawie użytecznych wniosków i rekomendacji dla Zarządu Województwa Opolskiego oraz wprowadzenie ewentualnych niezbędnych korekt do projektu.

W toku realizacji badania analizie poddano zidentyfikowane w projekcie Strategii potrzeby i wyzwania rozwojowe, przyjęte cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań strategicznych, a także terytorialny wymiar interwencji i zestaw wskaźników mierzących realizację Strategii.

Efektom przeprowadzonych prac badawczo-analitycznych było udzielenie odpowiedzi na następujące pytania ewaluacyjne:

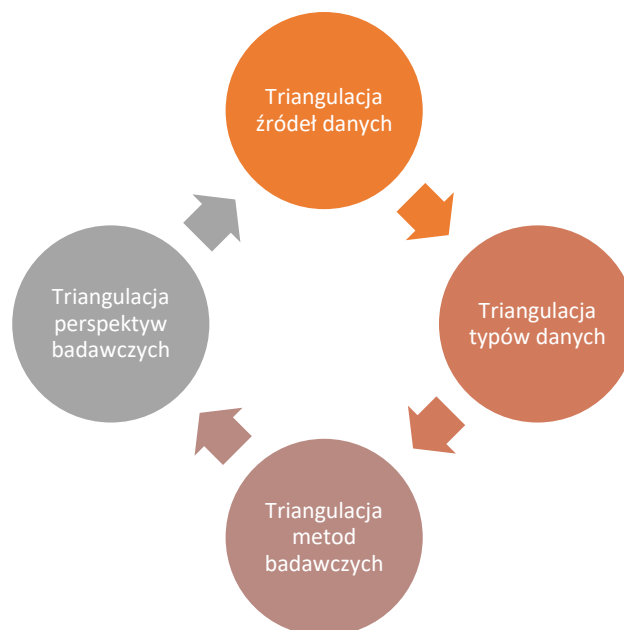
1. Czy projekt Strategii Opolskie 2030 zawiera wszystkie wymagane w świetle prawa elementy? Jeśli nie, to, o jakie elementy i dlaczego powinien zostać uzupełniony?
2. Czy projekt Strategii Opolskie 2030 powinien zostać wzbogacony o inne, fakultatywne elementy? Jeśli tak, to, o jakie i dlaczego?
3. Czy w części diagnostycznej trafnie zidentyfikowano mocne i słabe strony regionu oraz szanse i zagrożenia w poszczególnych obszarach tematycznych? Jeśli nie, to, o jakie zapisy i dlaczego powinny one zostać uzupełnione?
4. Czy cele przyjęte w ramach projektu Strategii Opolskie 2030 trafnie odpowiadają na zdiagnozowane wyzwania i potrzeby społeczno-ekonomiczne? Jeśli nie, to, o jakie zapisy i dlaczego powinny one zostać uzupełnione?
5. Czy prawidłowo i trafnie określono scenariusze rozwoju województwa? Jeśli nie, proszę podać uzasadnienie opinii?
6. Czy trafnie zidentyfikowano obszary funkcjonalne oraz obszary strategicznej interwencji? Jeśli nie, to jak poprawnie należałoby je zidentyfikować i dlaczego?
7. Czy wizja, cele strategiczne, cele operacyjne i kierunki działań zostały ze sobą spójnie powiązane? Jeśli nie, proszę o uzasadnienie opinii.
8. Czy w ramach celów operacyjnych występują istotne dla rozwoju województwa zagadnienia, których nie ujęto w zaplanowanych kierunkach działań? Jeśli tak, to, jakie to zagadnienia i dlaczego powinny zostać uwzględnione?
9. Czy treść projektu Strategii Opolskie 2030 jest spójna wewnętrznie, a jej poszczególne elementy zostały logicznie ze sobą powiązane? Jeśli nie, proszę o uzasadnienie opinii.
10. Czy treść projektu Strategii Opolskie 2030 została napisana językiem poprawnym terminologicznie i jednoznacznym, który wpływa na czytelność dokumentu? Jeśli nie, to, dlaczego i jakich korekt należałoby dokonać w treści dokumentu?
11. Czy założenia i cele projektu Strategii Opolskie 2030 są spójne z najważniejszymi politykami i strategiami na poziomie unijnym, krajowym i regionalnym, w tym w szczególności z: Wieloletnimi Ramami Finansowymi, Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego, Funduszami Unii Europejskiej dla Opolskiego (projekt dokumentu programowego na lata 2021-2027), Umową Partnerstwa (projekt) – w przypadku dokumentów podlegających aktualizacji – czy są spójne z obowiązującą wersją projektu dokumentu bądź głównymi założeniami w zakresie aktualizacji? Jeśli nie, to, jakich zmian i dlaczego należałoby dokonać w treści dokumentu?

12. Czy i w jakim zakresie projekt Strategii Opolskie 2030 uwzględnia i przyczynia się do realizacji celów polityk horyzontalnych (realizacja zasad równości szans płci, niedyskryminacji oraz zrównoważonego rozwoju i partnerstwa)?
13. Czy zaproponowany system realizacji jest trafny z punktu widzenia: wizji i celów strategicznych i operacyjnych projektu Strategii Opolskie 2030? Jeśli nie, to, jakich zmian i dlaczego należałoby dokonać w treści dokumentu?
14. Czy koncepcja systemu realizacji jest wystarczająca do skutecznej i efektywnej realizacji wizji i celów strategicznych i operacyjnych Strategii Opolskie 2030? Jeśli nie, to, o jakie elementy i dlaczego powinna zostać uzupełniona?
15. Czy wskaźniki monitorowania są prawidłowo dobrane? Jeśli nie, w jakim zakresie należy je poszerzyć / zmodyfikować i dlaczego?
16. Jakie czynniki zewnętrzne mogą wpłynąć na osiągnięcie założonych wartości wskaźników monitorowania i dlaczego?
17. Czy założony system monitoringu jest trafny? Jeśli nie, to, dlaczego?
18. Czy istnieją, a jeśli tak, to, jakie, bariery dla wdrażania i skuteczności założonego systemu monitoringu?
19. Czy ramy finansowe zostały przygotowane trafnie? Proszę o uzasadnienie opinii.

Realizacja badania pozwoliła, zatem ocenić projekt Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 pod kątem jego: kompletności, adekwatności i trafności, spójności wewnętrznej i zewnętrznej a także przewidywanej efektywności oraz skuteczności.

Podłoże metodologiczne badania zostało oparte o triangulację technik, źródeł danych i podejść badawczych. Zastosowanie podejścia triangulacyjnego pozwoliło na zgromadzenie różnorodnych danych w obszarze stanowiącym zakres badania oraz skutkowało ich wzajemną weryfikacją i uzupełnianiem się na wszystkich poziomach ich gromadzenia i analizy.

Diagram 1: Podłoże metodologiczne badania

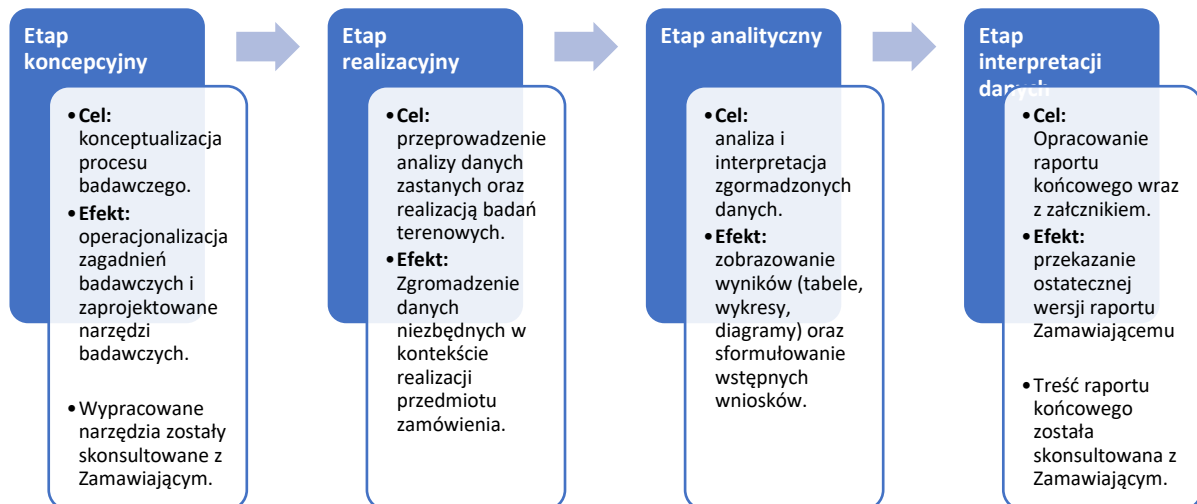
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Norman Denzin: *Sociological Methods: A Sourcebook*. Aldine Transaction, 2006.

Do zebrania niezbędnych danych wykorzystano następujące metody i techniki badawcze:

- **Desk research.** Analizą objęto w szczególności: Akty prawne w tym Ustawę o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz Ustawę o samorządzie województwa. Dokumenty międzynarodowe i krajowe: strategiczne/ operacyjne/ programowe w tym: Agendę na rzecz Zrównoważonego Rozwoju ONZ 2030, Strategię „Europejski Zielony Ład”, Wieloletnie Ramy Finansowe oraz Strategię na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2030, Projekt Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027, wybrane inne dokumenty strategiczne państwa, projekt Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030, Diagnozę regionalną (załącznik do projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030), Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego, dokument programowy Fundusze Unii Europejskiej dla Opolskiego (projekt na lata 2021-2027).
- **Telefoniczne Wywiady Pogłębione (TDI).** W trakcie przeprowadzonych rozmów zebrano informacje pozwalające wnioskować w szczególności o trafności, spójności oraz przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030. Łącznie zrealizowano 15 wywiadów z przedstawicielami różnych interesariuszy zaangażowanych w proces tworzenia projektu Strategii.
- **Panele eksperckie.** Spotkania ukierunkowane były na przedyskutowanie wniosków wynikających z badania oraz wypracowanie ostatecznych rekomendacji i zaopiniowanie sposobów ich wdrożenia. Łącznie zorganizowano 2 spotkania, w których udział wzięli zewnętrzni eksperci dziedzinowi wspierający UMWO w przygotowaniu projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 oraz Dyrektorzy Departamentów UMWO i pracownicy Departamentu Polityki Regionalnej i Przestrzennej.

Celem zapewnienia sprawnego i terminowego przebiegu realizacji badania, proces ewaluacji został podzielony na cztery zaprezentowane poniżej etapy:

Diagram 2: Logika procesu badawczego

Źródło: Opracowanie własne.

Wykonawca pozostawał w stałej roboczej współpracy z Zamawiającym na każdym etapie procesu badawczego. W celu konsultacji istotnych kwestii związanych z realizacją badania kontakt pomiędzy Wykonawcą a Zamawiającym przybierał formę rozmów telefonicznych oraz elektronicznej korespondencji, a także spotkań bezpośrednich organizowanych odpowiednio do potrzeb.

Finalnym efektem ewaluacji jest niniejszy raport końcowy oraz zamieszczone w aneksie 1) skrót raportu zawierający stosowne wnioskowanie i stanowiący syntezę wyników uzyskanych na różnych

etapach realizacji badania 2) opis zakresu i sposobu uwzględnienia w Strategii Opolskie 2030 wniosków i rekomendacji oraz 3) koncepcja procesu ewaluacji Strategii Opolskie 2030

2. OCENA KOMPLETNOŚCI PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO OPOLSKIE 2030

2.1 Kompletność projektu Strategii Opolskie 2030 w świetle obowiązujących ram prawnych

Opracowanie projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 wiąże się przede wszystkim z osiągnięciem horyzontu czasowego, na który została przygotowana i wdrożona poprzednia strategia. Co prawda obowiązujący do 2020 roku dokument mógłby zostać zaktualizowany i z powodzeniem funkcjonować w kolejnym okresie, bowiem wiele z wyartykułowanych w nim wyzwań pozostaje w dalszym ciągu aktualnych, jednak konieczność opracowania nowego była w dużym stopniu podyktowana zmianą uwarunkowań zewnętrznych poziomu europejskiego oraz krajowego w tym nowymi celami Polityki Spójności oraz zapisami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Ponadto istotną przesłankę dla opracowania nowej Strategii stanowiła znowelizowana ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Zapowiedziane ustawą zmiany w sposobie prowadzenia polityki rozwoju, których efektem ma być konsolidacja systemu zarządzania rozwojem to między innymi: 1) odejście od Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju i Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju na rzecz Strategii Średniookresowej łączącej aspekty społeczne, gospodarcze oraz długookresowe cele przestrzenne, 2) wprowadzenie do Strategii modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej, który ma stanowić obowiązkową ramę dla prowadzenia procesów rozwojowych przez różnych interesariuszy rozwoju oraz innych zainteresowanych lub włączonych do tego procesu partnerów (w tym miejscu warto nadmienić, że w ustawie nie zaproponowano zakresu modelu, w związku, z czym, trudno przyjmować jego obligatoryjność); 3) zniesienie obowiązku przygotowywania planów zagospodarowania przestrzennego województw.

Biorąc pod uwagę zakres i charakter wprowadzanych zmian należy uznać, że na poziomie regionalnym jednym z bezpośrednich przejawów wprowadzanej ustawą reformy, będzie konsolidacja strategii rozwoju z planem zagospodarowania przestrzennego w jednym dokumencie strategicznym. Ponadto, w związku z tym, że obowiązek przygotowywania planów zagospodarowania przestrzennego, jako oddzielnego dokumentu, ma zostać uchylony, wiodącą rolę w zakresie planowania działań rozwojowych w sferze gospodarczej, społecznej, środowiskowej i przestrzennej będą pełnił strategie rozwoju.

Ze względu na fakt, że wdrożenie określonych w ustawie zmian ma charakter etapowy, aplikowanie do opracowanej Strategii Opolskie 2030 nowego postulowanego w niej podejścia było uzasadnione, co najmniej z dwóch powodów.

Po pierwsze, zgodnie z przepisem przejściowym nowelizowanej ustawy (art. 31 ust. 1), strategii rozwoju województw, o których mowa w art. 11 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 5, tracą moc z dniem 31 grudnia, 2025 r., jeżeli do tego dnia nie zostaną dostosowane do wymogów określonych w art. 11 ust. 1aa, 1c.

Po drugie, województwo opolskie dysponuje aktualnym, bo przyjętym w 2019 roku Planem Zagospodarowania Przestrzennego. Ponieważ plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlega okresowej aktualizacji na zasadach ogólnych określonych w ustawie, a ostatnia taka aktualizacja miała miejsce w latach 2013-2018 można przyjąć, że proponowane w Planie rozwiązania

przestrzenne oraz ich uwarunkowania krajowe, europejskie, ale również lokalne i ponadlokalne stanowią podstawę do prowadzenia polityki rozwoju w regionie do mniej więcej 2030-2035 roku. Tym samym aktualnie obowiązujący Plan tworzy przestrzeń dla osiągnięcia wizji i celów rozwojowych opracowanej Strategii Opolskie 2030 umożliwiając jej funkcjonowanie bez przeszkód do końca okresu programowania 2021-2027.

Mając na względzie powyższe w województwie opolskim podjęto decyzję o przygotowaniu nowej Strategii, która uwzględnia zaproponowane w ustawie rozwiązania oraz antycypuje ich wdrożenie w stosunkowo nieodległej przyszłości.

W efekcie projekt Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 został przygotowany z uwzględnieniem zapisów aktualnego, uchwalonego w 2019 roku Wojewódzkiego Planu Zagospodarowania Przestrzennego, a także aktualnej Diagnozy przyjętej w listopadzie 2020 roku. Ponadto mając na uwadze zapisy ustawy opracowano również propozycję modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej, który może stać się jej integralną częścią zbliżając w ten sposób jej strukturę do zalecanych i konsolidujących politykę rozwoju rozwiązań. Zgodnie z wytycznymi MFIPR model został opracowany w oparciu o zapisy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa i stanowi niejako streszczenie Planu. Przyjęcie takiego podejścia skutkuje tym, że przygotowywana Strategia nie będzie wymagała bezwzględnej aktualizacji już po kilku latach ze względu na brak spójności z dokumentami wyższego rzędu.

Proces opracowywania projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 odbył się zgodnie z wytycznymi precyzującymi zasady tryb i harmonogram opracowania Strategii zawartymi w uchwale Sejmiku Województwa Opolskiego Nr IV/33/2019 o z dnia 26 lutego 2019 r. z późn. zm.

Przystąpienie do opracowywania Strategii Opolskie 2030 zostało zatwierdzone uchwałą Zarządu Województwa Opolskiego nr 792/2019 z dnia 20 maja 2019 r. z późn. zm., a projekt Strategii przyjęty uchwałą nr 3878/2020 z dnia 30 listopada 2020 r.

Podstawę prawną procesu opracowania projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 stanowiła Ustawa o samorządzie województwa z dnia 5 czerwca 1998 r. Zgodnie z nią samorząd województwa określa strategię rozwoju województwa, uwzględniającą w szczególności następujące cele:

1. pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej;
2. pobudzanie aktywności gospodarczej;
3. podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa;
4. zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń;
5. kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

Ponadto zgodnie z zapisami ustawy Strategia Opolskie 2030 zawiera wnioski z diagnozy oraz określa w szczególności:

1. cele strategiczne w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym;
2. kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;
3. oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia;
4. model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa;
5. ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie;

6. obszary strategicznej interwencji, o których mowa w art. 12a ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, wraz z zakresem planowanych działań;
7. obszary strategicznej interwencji kluczowe dla województwa, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań;
8. system realizacji Strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych;
9. ramy finansowe i źródła finansowania.

Analizując treść projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 należy stwierdzić, że spełnia on przesłanki artykułu 11 ustawy oraz posiada prawidłową strukturę, tj. zawiera: wnioski z diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej; cele strategiczne polityki rozwoju województwa; obszary strategicznej interwencji i kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów a także oczekiwane rezultaty wraz ze wskaźnikami ich realizacji oraz model struktury funkcjonalno-przestrzennej. W projekcie Strategii zawarto także opis systemu realizacji i odwołano się do ram finansowych.

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 spełnia również przesłanki ustawowe wynikające z Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Wewnętrzna spójność logiczna powoduje, że projekt Strategii można określić, jako *zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.*

Realizacja Strategii Opolskie 2030 jest zaplanowana w horyzoncie niewykraczającym poza obowiązywanie aktualnej średniookresowej strategii rozwoju kraju (SOR 2030) i jest z nią spójna pod względem celów rozwoju. Strategia określa także podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju przestrzennego, w tym obszarów metropolitalnych i obszarów funkcjonalnych.

Ważną kwestią zawartą w ustawie o samorządzie województwa, jest także uspołecznienie procesu prac nad Strategią. Zgodnie z jej zapisami przy formułowaniu Strategii samorząd województwa współpracuje w szczególności z:

1. jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego z obszaru województwa oraz z samorządem gospodarczym i zawodowym;
2. administracją rządową, szczególnie z wojewodą;
3. innymi województwami;
4. organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057);
5. szkołami wyższymi i jednostkami naukowo-badawczymi.

Analizując sposób prowadzenia prac należy stwierdzić, że od samego początku w przygotowanie dokumentu zaangażowani byli regionalni i lokalni interesariusze. W trakcie procesu prac nad projektem Strategii Opolskie 2030 na bieżąco organizowano spotkania zewnętrzne oraz konsultacje wewnętrzne. W opracowywanie dokumentu zaangażowani byli także eksperci akademicki, co skutkowało wykorzystaniem najnowszej wiedzy naukowej oraz pozwoliło na podjęcie dyskusji na temat szeroko rozumianych zagadnień rozwoju regionalnego i polityki regionalnej, które toczą się na kluczowych forach krajowych.

Należy jednak podkreślić, że zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, konieczne jest poddanie projektu Strategii rozwoju konsultacjom społecznym z jednostkami samorządu terytorialnego, partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego. Ustawa precyzuje także sposób ogłoszenia informacji o konsultacjach oraz terminy

zgłaszania i rozpatrywania uwag. Ponadto dodatkowe wymogi formalno-prawne wynikają także z ustawy z 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenie oddziaływania na środowisko. Zgodnie z nią, przy sporządzaniu projektu Strategii wymagane jest przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, której elementem jest opracowanie prognozy oddziaływania Strategii na środowisko. W związku z tym, że istotną rolę, zarówno w części diagnostycznej jak i programującej, odgrywają w projekcie Strategii Opolskie 2030 kwestie związane z rynkiem pracy, kapitałem społecznym, zdrowiem, ubóstwem, wykluczeniem oraz integracją społeczną należy uznać, że spełnione są także przesłanki ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Zakłada ona, że Strategia wojewódzka w obszarze polityki społecznej obejmująca w szczególności programy: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, współpracy z organizacjami pozarządowymi, jest integralną częścią Strategii Opolskie 2030.

Podsumowując należy stwierdzić, że projekt Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 zawiera wszystkie wymagane przepisami prawa elementy.

3. OCENA ADEKWATNOŚCI PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO, OPOLSKIE 2030

3.1 Trafność mocnych i słabych stron rozwoju regionu zidentyfikowanych w projekcie Strategii Opolskie 2030

Punktem wyjścia dla prac nad projektem Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 była Diagnoza regionalna, która została sporządzana w formie osobnego dokumentu. Przedmiotowy dokument stanowił podstawę dla opracowania części programującej projektu Strategii.

W procesie opracowywania dokumentu OPOLSKIE – diagnoza regionalna, opracowanie na potrzeby Strategii rozwoju województwa opolskiego bazowano na dokumentach szczebla europejskiego i krajowego oraz posłankowano się ekspertyzami i badaniami identyfikującymi kluczowe uwarunkowania oraz potrzeby społeczno-ekonomiczne województwa oraz korzystano z danych statystyki publicznej.

Diagnozę rozpoczyna refleksja nad poprzednim okresem programowania, w ramach, której podsumowano efekty wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r. oraz dokonano oceny aktualności wyzwań rozwojowych.

Następnie przeanalizowano kluczowe uwarunkowania zewnętrzne mające wpływ na sytuację województwa opolskiego. W tym aspekcie odniesiono się do kwestii o charakterze strategicznym wynikających z zapisów dokumentów szczebla unijnego oraz krajowego. Ponadto poruszono także problem konsekwencji, jakie światowa pandemia wirusa COVID-19 generuje dla rozwoju województwa.

Kolejno w dalszej części dokumentu rozpatrywane są uwarunkowania wewnętrzne. Zamieszczona analiza lokalnych zasobów społecznych, gospodarczych i środowiskowych koncentruje się na najważniejszych zagadnieniach, jak również zwraca uwagę na trzy kluczowe horyzontalne determinanty rozwoju, którymi są: zjawisko depopulacji, wielokulturowość oraz podejście terytorialne.

Ekspertki uczestniczący w Panelu Ekspertów akceptując wyróżnione determinanty rozwoju zwrócili jednak uwagę, że w projekcie strategii mowa jest o różnych grupach mniejszościowych zamieszkujących region opolski, należy doprecyzować informację dotyczącą grupy ludności śląskiej. Z formalnego punktu widzenia, *Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku*

regionalnym z dnia 6 stycznia 2005 r. wśród kilku grup mniejszościowych wymienia mniejszość narodową niemiecką i mniejszość etniczną romską. W żadnej z tych grup nie wymienia natomiast mniejszości (narodowej lub etnicznej) śląskiej. W tej sytuacji należy w tekście Strategii zamieścić stosowną informację na ten temat.

Analizując treść poszczególnych rozdziałów oraz podrozdziałów należy stwierdzić, że trafnie zidentyfikowano w nich zarówno potencjały, jak i potrzeby oraz problemy rozwojowe Opolszczyzny. Ze sporządzonych opisów i zobrazowanych danych wyłania się, zatem aktualny obraz województwa.

Pozytywna ocena opracowanej Diagnozy wyłania się również z przeprowadzonych badań jakościowych. Niemal wszyscy uczestnicy wywiadów oraz paneli ekspertów byli przekonani, że potrzeby rozwojowe Opolszczyzny zostały w niej prawidłowo i trafnie zidentyfikowane, zarówno w wymiarze społecznym jak i środowiskowym oraz gospodarczym, przez co stanowiła ona trafne podłoże dla opracowanego projektu Strategii Opolskie 2030:

...te potrzeby, problemy, wyzwania są trafne i są dobrze zidentyfikowane (W 5).

Niektórzy z badanych podkreślali jednak ogólność przeprowadzonych w Diagnozie analiz oraz zwracali uwagę na brak szczegółowego ujęcia pewnych kwestii. Tego typu uwagi dotyczyły głównie problemów związanych z dostępnością do kultury, sytuacją na rynku pracy oraz niepełnosprawnością, które zdaniem badanych nie znalazły pełnego odzwierciedlenia w dokumencie, ponieważ zostały przedstawione jedynie w sposób sygnałny.

W gronie rozmówców pojawiły się także głosy, że nie wszystkie potrzeby rozwojowe regionu zostały w Diagnozie w dostatecznym stopniu wyróżnione. Niedosyt wzbudziła kwestia rolnictwa, bowiem, jak oceniono, niedostatecznie uwypuklono w niej rolnictwo towarowe. Taką opinię odzwierciedla następująca wypowiedź:

...My to, jako rolnicy widzimy zupełnie inaczej... i tam brakowało nam instytucji tych, którzy sięją i orzą, tylko Izba Rolnicza się pojawia i tyle; i to jest bardzo mało, ten głos jest prawie niesłyszalny... (W 1).

Ponadto wyrażano również pogląd, że Diagnoza nie do końca identyfikuje takie potrzeby i wyzwania rozwojowe jak: innowacyjność, cyfryzacja, nowe technologie, współpraca przygraniczna:

...Kwestia innowacyjności, ale szczególnie pod względem cyfryzacji, digitalizacji i wykorzystania nowych technologii. Musi to być wzięte pod uwagę zarówno przy pandemii jak i bez pandemii, bo gdzieś to zostało zatarte. Kwestia pokolenia Y i Z. Społeczeństwo i wyzwanie cyfrowe (W 2).

Uznano też, że zbyt duża rola przypisywana jest kwestii wielokulturowości z uwidocznieniem niemieckich wpływów kulturowych, natomiast zbyt mało uwagi poświęca się Czechom oraz kwestiom gospodarczym związanych z rozwojem współpracy transgranicznej. Pomimo że wśród obszarów strategicznej interwencji wyróżniono „Pas południowy”, to jednak pojawiły się opinie, że jest on rozważany przez pryzmat jednego powiatu.

...Za mało, podkreślona jest rola województwa jako województwa przygranicznego i współpracy przygranicznej, nie tylko przez pryzmat powiatu głubczyckiego. Bardziej o Czechach ze względów gospodarczych, a nie o Niemcach ze względów kulturowych (W2).

W trakcie rozmów respondenci sygnalizowali również, że obecnie nie znamy wszystkich skutków pandemii COVID-19 i dlatego opracowana Diagnoza na pewno będzie musiała ulec modyfikacji i być w przyszłości uzupełniona.

...nie mamy jeszcze, że tak powiem pełnej odpowiedzi, diagnozy i wyobraźni, do czego zmusi nas pandemia. Nas pandemia w latach 2020-2030 jeszcze zmusi do dużego myślenia, do dużych przemyśleń, a może do dużych zmian, które oczywiście, będą potrzebne do utrzymania dynamiki rozwoju gospodarki (W 11).

Analizując przytoczone wypowiedzi respondentów, należy zauważyć, że aktualizacja zapisów Diagnozy nie jest konieczna, aczkolwiek niektóre poruszone w niej kwestie mogłyby zostać dogłębniej przeanalizowane.

Naszym zdaniem, zarówno problematyka rynku pracy, jak i dostępności do kultury zostały w diagnozie omówione w sposób pełny. W rozdziale 3.4 „przestrzenie wypoczynku” w wystarczającym stopniu nawiązano do kultury wiążąc ją z turystyką, zamieszczając wskaźniki odnoszące się do uczestników imprez, zwiedzających muzea i odwiedzających kina oraz analizując dostępność („gęstość”) występowania zabytków.

Podobnie kwestie warunkujące sytuację na opolskim rynku pracy są omówione w Diagnozie w sposób wyczerpujący stając się przedmiotem analiz zamieszczonych kilku częściach dokumentu.

Zastrzeżeń nie budzi również analiza problemu niepełnosprawności, chociaż został on w diagnozie uwzględniony w nieco mniejszym stopniu. Problematykę tę rozpatrywano w kontekście przewidywanych skutków pandemii COVID-19, prowadzonej w województwie polityki integracyjnej oraz działań i programów ukierunkowanych na walkę z wykluczeniem fizycznym.

Kwestia rolnictwa, jako istotnego potencjału opolskiej gospodarki, została omówiona na stronach od 34 do 36. Jednak naszym zdaniem, w przeprowadzonych analizach zbyt mało miejsca poświęcono uwarunkowaniom rozwojowym rolnictwa ekologicznego i rolnictwa zrównoważonego oraz organizacjom skupiającym i działającym na rzecz rolników.

Kwestię innowacyjności regionu omówiono w wystarczającym stopniu na stronach od 66 do 69. Natomiast o cyfryzacji i nowych technologiach jest mowa w rozdziale dotyczącym specjalizacji regionalnych.

Odnosząc się do kwestii niemieckich wpływów kulturowych, o których wspominali respondenci w wywiadach, należy zauważyć, że nie jest ona w Diagnozie przesadnie zaakcentowana, jakkolwiek jest uwzględnione jej znaczenie dla charakterystyki województwa w wymiarze wielokulturowości. W dokumencie przeanalizowano także sytuację w obszarze przygranicznym (pas południowy obejmujący powiaty: głubczycki, nyski i prudnicki) oraz kwestię współpracy z Republiką Czeską (rozdział czwartym „W kierunku terytorializacji polityki rozwoju”). Analizując gospodarcze uwarunkowania rozwojowe Opolszczyzny zwrócono uwagę zarówno na powiązania z rynkiem niemieckim oraz istotność prowadzonej z Czechami wymiany towarowej (rozdział dotyczący obrotów towarowych województwa opolskiego z zagranicą - tabela nr 4 na str. 37-38), jak i podkreślono rolę imigracji zarobkowej z kierunku wschodniego. Mając jednak na względzie sugestie i opinie zebrane w toku badań jakościowych sugeruje się, aby uzupełnić diagnozę o pogłębioną analizę przygranicznej współpracy gospodarczej.

Rozpatrując kwestie pandemii COVID-19 i jej wpływu na zmianę sytuacji społeczno-gospodarczej województwa należy zauważyć, że z uwagi na fakt, iż sytuacja epidemiczna jest dynamiczna, a jej skutki trudne do przewidzenia, aktualizacja Diagnozy w tym zakresie na razie nie jest zasadna. Tym niemniej sugeruje się, aby w ramach systemu monitorowania i ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027 analizować sytuację epidemiczną i na podstawie pochodzących z badań wniosków i zaleceń na bieżąco korygować działania przewidziane do realizacji w dokumencie.

Bezpośrednim efektem zrealizowanych w Diagnozie prac badawczo-analitycznych jest sformułowanie 18 wniosków strategicznych, które identyfikują zarówno bieżące, jak i długofalowe problemy województwa i są kluczowe z punktu widzenia planowania strategicznego.

Diagnozę kończy analiza SWOT, która została opracowana metodą warsztatową, co pozwoliło wypracować ostateczny i zamknięty zbiór najważniejszych szans i barier rozwojowych regionu.

Analiza została przygotowana zgodnie z tradycyjnym podejściem, w którym cztery kategorie - mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, dzielone są według dwóch osi: (1) cechy negatywne i cechy pozytywne, oraz (2) cechy (uwarunkowania) wewnętrzne i zewnętrzne. Mocne i słabe strony odzwierciedlają sytuację wewnętrzną województwa, natomiast szanse i zagrożenia odnoszą się do oddziaływujących na województwo czynników zewnętrznych. Operacjonalizacja uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych została oparta na konwencji możliwości kontrolowania danego zjawiska przez aktorów regionalnych.

Dokonując zestawienia zidentyfikowanych w ramach analizy SWOT czynników z analizą społecznych, środowiskowych i gospodarczych uwarunkowań rozwojowych województwa należy stwierdzić, że wyodrębnione w niej słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia są trafne, ponieważ większość z nich znajduje swoje potwierdzenie w wynikach analiz oraz wnioskach zamieszczonych w części diagnostycznej.

Tabela 1: Zestawienie zidentyfikowanych w analizie SWOT uwarunkowań rozwojowych Opolszczyzny z treścią diagnozy regionalnej

Mocne strony zidentyfikowane w analizie SWOT	Potwierdzenie w treści diagnozy regionalnej
jakość życia mieszkańców	Tak , Wartość wskaźnika rozwoju dla Opolszczyzny [HDI - przy autora] wzrosła z poziomu 0,696 w 1990 roku do 0,847 w 2018 roku, sytuując region na 10 miejscu w rankingu polskich województw (ex aequo z województwem podlaskim) i wśród regionów wysoko rozwiniętych na świecie (wartość wskaźnika powyżej 0,8), s. 21.
oddolne inicjatywy społeczne	Tak , Wysoka aktywność społeczna w miastach, a niższa na obszarach wiejskich ukazywana jest w świetle danych statystycznych, s. 60.
wielokulturowość	Tak , Wielokulturowość regionalna stanowi niewątpliwą atut województwa opolskiego i należy ją nadal wspierać, s. 23 i 24.
dostępność żłobków i przedszkoli	Tak , Region (...) wysoko plasuje się pod względem odsetka dzieci objętych opieką przedszkolną i żłobkową (...). s.13. 15,8% dzieci w wieku żłobkowym korzystało z tego typu opieki (2 miejsce w kraju, wartość dla Polski wyniosła 10,5%); 90,6% dzieci w wieku 3–5 lat było objętych wychowaniem przedszkolnym, co znacznie przewyższa wartość krajową (87,3%) i jest drugim wynikiem w kraju s.45. Należy jednak mieć na uwadze, iż znaczna część gmin województwa należy do tych jednostek lokalnych w Polsce, w których odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach jest bardzo niski, a w 34 gminach nie ma żadnego punktu opieki żłobkowej. Zdecydowanie lepiej prezentuje się sytuacja w zakresie wychowania przedszkolnego. s. 46.
opieka nad matką i dzieckiem	Tak , Prowadzono szereg działań w zakresie poprawy opieki nad matką i dzieckiem, dotyczących: poprawy jakości opieki nad kobietą w okresie ciąży, porodu i połogu; ochrony zdrowia dziecka w kierunku wsparcia jego rozwoju psychospołecznego; profilaktyki zakażeń pneumokokowych, s. 53.
kwalifikacje zawodowe mieszkańców	Tak , [Województwo Opolskie cechuje - przyp. autora] najwyższy wśród województw odsetek absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych, który wyniósł 61,1% w tym w 2018 roku, najwyższe w kraju odsetki osobno dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych 19,9% i absolwentów techników 41,2%), s. 48.
firmy budujące konkurencyjność na bazie innowacji	Tak , Pozytywne zmiany wartości większości analizowanych wskaźników w obszarze innowacyjności (wykres 11) s. 67. Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych na eksport w regionie w 2018 roku wynosił 5,4% wobec 4,4% w kraju (korzystniejsze wyniki osiągnęły trzy województwa: lubuskie, małopolskie i śląskie) s. 71. Pomimo pozytywnych zmian wartości większości analizowanych wskaźników w obszarze innowacyjności należy mieć na uwadze, iż w latach 2011–2019 województwo opolskie należało niezmiennie do tej samej grupy regionów

	<p> europejskich tzw. „innowatorów o skromnych wynikach” (...). W ogólnym rankingu innowacyjności regionów województwo opolskie zajęło 12 miejsce, s. 13 i 66.</p>
aktywność eksportowa przedsiębiorstw	<p>Tak, z roku na rok, aktywność eksportowa opolskich przedsiębiorców ma coraz większy wpływ na wartość wypracowanego w regionie PKB. s. 37.</p>
atrakcyjność inwestycyjna	<p>Tak, Uwzględniając wielkość oraz potencjał ludnościowy i gospodarczy, można uznać, że województwo opolskie od lat zajmuje dość wysoką pozycję (9 lokata, zazwyczaj przed województwami kujawsko-pomorskim i lubuskim) w kategorii atrakcyjności inwestycyjnej..., s. 48 i 72.</p>
proinwestycyjne działania samorządów	<p>Tak, Relacja zobowiązań JST do ich dochodów (wskaźnik zadłużenia, w %) ujawnia (...). równowagę pomiędzy działaniami prorozwojowymi, wymagającymi sięgania po zewnętrzne źródła finansowania, a zapewnianiem zaspokajania potrzeb mieszkańców. W 2018 roku budżet samorządu województwa opolskiego na tle pozostałych samorządów województw cechuje jeden z najniższych (po województwie podlaskim i podkarpackim) wskaźników zadłużenia względem dochodów ogółem tj. 22,7%, s. 51</p>
sprawność instytucjonalna JST	<p>Tak, Opolszczyzna należy do czołówki województw, które najsprawniej w Polsce, w poprzedniej, jak i obecnej perspektywie finansowej, wykorzystywały fundusze europejskie. Na koniec 2019 roku region zajęł III miejsce pod względem kontraktacji środków (83,6%) oraz miejsce I w płatności i certyfikacji wydatków (50,5% rozliczonych wydatków), s. 51</p>
zróżnicowane warunki przyrodniczo-krajobrazowe	<p>Tak, Do podstawowych zasobów środowiskowych województwa opolskiego warunkujących rozwój gospodarczy i społeczny należą: (...), zasoby przestrzeni i krajobrazów oraz związana z nimi różnorodność biologiczna..., s. 26.</p> <p>Tak, WS15: Województwo opolskie posiada potencjał do rozwoju turystyki. Wsparcie przestrzeni aktywnego wypoczynku, oferty kulturalnej i wyspecjalizowanej turystyki, jako główne kierunki działań regionalnych, s. 66.</p>
równomierne rozmieszczenie sieci osadniczej z centralnie położoną stolicą regionu	<p>Tak, Przestrzeń województwa jest zorganizowana w sposób umożliwiający uczestniczenie w procesach rozwojowych wszystkim mieszkańcom regionu, w tym obszarów wiejskich i obszarów peryferyjnych, s. 56.</p> <p>Tak, WS14: Równomiernie rozmieszczona sieć osadnicza, ład przestrzenny Opolszczyzny i dalsze inwestycje usprawniające powiązania transportowe w regionie mogą przyczynić się do podniesienia atrakcyjności przestrzeni zamieszkania, zatrudnienia i inwestycji, s. 14.</p>
dziedzictwo kulturowe regionu	<p>Tak, ...atrakcyjność kulturową, zwłaszcza w aspekcie rozwoju turystyki, wzmacnia dziedzictwo kulturowe Opolszczyzny, ze szczególnym uwzględnieniem zabytków (...). Opolszczyzna należy do regionów o najwyższym nasyceniu zabytkami w skali kraju (335 zabytków na 1 tys./km², 3 miejsce w kraju). s. 64 i 65.</p>
produktywność rolnicza	<p>Tak, Opolskie rolnictwo charakteryzuje się wysokimi wskaźnikami wydajności i stanowi duży udział w przemyśle rolno-spożywczym kraju. Dogodne ukształtowanie terenu, sprzyjające warunki klimatyczne, wysoka ja-kość gleb oraz kultura rolna istotnie wpływają na wysoką produktywność rolniczą, s. 34.</p>
jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej	<p>Tak, Bogactwem regionu są najwyższe w kraju walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, które sprzyjają wysokiej produktywności rolnictwa. s. 26.</p>
poziom rozwoju sieci wodociągowej	<p>Tak, W województwie nie ma żadnej gminy, która należałaby do najsłabszych w Polsce pod względem dostępności ludności do sieci wodociągowej. s. 57.</p>
gęsta sieć komunikacyjna	<p>Tak, Region pozytywnie prezentuje się na mapie połączeń drogowych (...). Poprawie dostępności do głównych miast sprzyja rozwinięta sieć powiązań transportowych (...). Wewnątrzregionalna dostępność czasowa Opola nie przekracza 90 min (...). Peryferyjne, północne i południowe obszary województwa mają dogodną sieć dróg umożliwiających tworzenie powiązań komunikacyjnych nie tylko z Aglomeracją Opolską, ale i z pozostałymi węzłami głównej osi rozwoju regionu w paśmie centralnym (...). Województwo opolskie posiada wysoki wskaźnik gęstości linii kolejowych (eksploatowanych). W 2018 roku wartość wskaźnika wyniosła 8,3 km/100 km² i była na znacznie wyższym poziomie niż średnia dla kraju (6,2 km/100 km²) (...).</p>

	<i>Opolszczyzna plasuje się na wysokich lokatach w ocenie dostępności komunikacyjnej, s. 13, 58, 60 i 73.</i>
infrastruktura teleinformatyczna	Tak , Rozprzestrzenianiu czynników rozwojowych (...) sprzyja rozwinięta sieć powiązań (...) telekomunikacyjnych (...). Dostępność cyfrowa (do szerokopasmowego Internetu) jest powszechna, s. 58.
warunki dla rozwoju energetyki odnawialnej	Tak , ... <i>predyspozycje środowiska i zagospodarowania przestrzennego (potencjał energetyczny) dla rozwoju OZE, w szczególności dla lokalizacji elektrowni wiatrowych, spełniające obowiązujące kryteria lokalizacyjne. Łączna powierzchnia tych terenów wynosi max. ok. 30,8 tys. ha i pozwala na lokalizację do 4 400 elektrowni wiatrowych, s. 27.</i>
Słabe strony zidentyfikowane w analizie SWOT	Potwierdzenie w treści diagnozy regionalnej
niekorzystne zjawiska i procesy demograficzne	Tak , <i>Narastające negatywne procesy demograficzne stanowią widoczną barierę i zagrożenie rozwojowe dla opolskich samorządów. Jest to związane w szczególności z już zachodzącą w regionie depopulacją, jak i prognozami demograficznymi, które wskazują m.in. na postępujący spadek liczby ludności w województwie do 2030 roku oraz proces starzenia się społeczeństwa, s. 4</i>
potencjał organizacyjno-finansowy i poziom profesjonalizacji organizacji pozarządowych	Problem nie został wprost przeanalizowany w Diagnozie. Zamieszczone w opracowaniu dane pozwalają jedynie stwierdzić, że wiodącą rolę w trzecim sektorze odgrywa w województwie opolskim Caritas Diecezji Opolskiej, który obejmuje wsparciem ok. 45 tys. starszych i niesamodzielnych mieszkańców województwa (...) s.54., oraz wnioskować jaka jest liczebność oraz struktura tego sektora. Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców jest niższa od średniej krajowej s.61. W województwie opolskim w 2018 roku na 10 tys. mieszkańców przypadają średnio 23,2 aktywne podmioty non profit, w Polsce 22,9 podmioty. Wśród ok. 2 000 organizacji non profit było 400 aktywnych organizacji pożytku publicznego (OPP), nieodpłatną działalność statutową prowadziło 1 800 podmiotów, ok. 500 prowadziło odpłatną działalność statutową lub działalność gospodarczą s.54. Ponieważ bazując na powyższych danych trudno jednoznacznie stwierdzić jaki jest potencjał organizacyjno-finansowy i poziom profesjonalizacji organizacji pozarządowych w województwie sugerujemy, aby w Diagnozie zamieścić informację o tym, że wniosek (słaba strona) wynika z opinii artykułowany na warsztatach. Proponujemy także sprawdzić dostępność danych zasadnych pozwalających w sposób bezpośredni wnioskować w tym zakresie (np. gromadzonych przez Biuro Dialogu i Partnerstwa Obywatelskiego lub stowarzyszenie Klon-Jawor) a w przypadku ich braku przeprowadzenie badania rocznych sprawozdań merytorycznych i finansowych zamieszczanych w bazie sprawozdań organizacji pożytku publicznego Narodowego Instytutu Wolności.
sektor ekonomii społecznej	Tak , <i>Według stanu na 31 stycznia 2020 roku w województwie opolskim funkcjonowały 33 przedsiębiorstwa społeczne, 1 spółka non profit, 10 klubów integracji społecznej, 5 centrów integracji społecznej, 4 zakłady aktywności zawodowej, 15 warsztatów terapii zajęciowej, 166 organizacji pozarządowych prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego. Zgodnie z aktualizacją Opolskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2016–2022 w perspektywie kolejnych lat istotne będzie zwiększanie udziału podmiotów ekonomii społecznej w rozwoju województwa opolskiego, s.55.</i>
deficyt kadr medycznych	Tak , <i>Wyniki Barometru zawodów jasno wskazują, iż 2020 rok będzie kolejnym, w którym zawody deficytowe będą przeważać nad nadwyżkowymi. Branże szczególnie narażone na deficyt w regionie to medyczna (...). Potrzeby społeczne w województwie opolskim dotyczące usług zdrowotnych wydają się być zaspokojone w niewystarczającym stopniu w kontekście zachodzących zmian demograficznych i cywilizacyjnych, s. 42 i 52.</i>

zainteresowanie kształceniem ustawicznym	Tak , 3,7% ludności województwa opolskiego w wieku 25–64 lat uczestniczyło w dowolnej formie kształcenia lub szkolenia, co jest wartością niższą od ogólnej w kraju wynoszącej 5,7% (...), s. 46
stan infrastruktury społecznej	Tak , „Na każde 1000 mieszkańców województwa przypadało średnio 12 miejsc opieki i wsparcia (...). Pomimo dobrze rozwiniętej infrastruktury wsparcia społecznego, nadal widoczne są potrzeby w tym zakresie (...). zwraca się uwagę na brak dziennych domów pomocy w 4 powiatach (...) wciąż liczna jest grupa osób niesamodzielnych oczekujących na umieszczenie w domu opieki (...). Duże zagrożenie związane z depopulacją oraz postępujące starzenie się społeczeństwa, jak i wzrost udziału w populacji osób niepełnosprawnych skłania do kontynuowania działań i realizacji programów integracyjnych, ukierunkowanych przede wszystkim na wykluczenie fizyczne, s.53, 54 i 55.
innowacyjność w sektorze usług	Tak , W 2018 roku województwo opolskie zajmowało 8 pozycję w kraju (...), pod względem odsetka innowacyjnych przedsiębiorstw usługowych (18,7%), s. 67.
współpraca pomiędzy biznesem a nauką	Tak , W latach 2011–2018 stały trend wzrostowy w województwie opolskim, podobnie jak w kraju, wykazywał wskaźnik liczby podmiotów prowadzących działalność B+R na 100 tys. mieszkańców. Niemniej jednak w każdym roku był on niższy niż średnio w kraju, s. 68.
nakłady na B+R w przedsiębiorstwach	Tak , W 2017 roku nakłady na działalność B+R w relacji do PKB (ceny bieżące, w %) były na niskim poziomie w skali kraju. Przy ogólnie niskich nakładach na działalność innowacyjną (w relacji do PKB i na 1 osobę aktywną zawodowo) oraz niskim udziale osób pracujących w B+R w ludności aktywnej zawodowo (w 2018 roku 0,55%, wobec 1,19% kraju), s. 68.
przedsiębiorczość mieszkańców	Tak , W badaniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości Opolszczyzna w 2017 roku zajęła, ex aequo z województwem małopolskim, 7 pozycję w rankingu przedsiębiorczości regionów (...). Mimo wzrostu liczby podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców, w 2018 roku w stosunku do 2011 roku, zwiększyła się dysproporcja pomiędzy wartościami wskaźnika odnotowywanymi przez województwo, a przeciętnymi dla Polski (z 4,2 do 11,3 podmiotu). s. 39 i 41.
poziom wynagrodzeń	Tak , Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2018 roku było na poziomie 90,6% wartości wynagrodzenia krajowego (w sektorze przedsiębiorstw 89,9%), s. 41.
rozpoznawalność produktów turystycznych	Tak , Województwo opolskie ma ograniczone możliwości konkurencyjności o masowego turystę, dlatego powinno poszukiwać innowacyjnych oraz niszowych produktów i usług w sektorze turystycznym, komplementarnych z działaniami ukierunkowanymi na udostępnienie atrakcyjnych przestrzeni aktywnego wypoczynku dla mieszkańców województwa, s. 64.
konkurencyjność uczelni regionalnych	Tak , W zestawieniu „TOP 26 Akademickości” Opole zaliczone zostało do tzw. „Peletonu” w wyścigu akademickości, które odbiegają od „Lidera” (Warszawa), miast „Goniących Lidera” (Kraków, Poznań, Wrocław), a także „Grupy Pościgowej” (Białystok, Gdańsk, Katowice, Lublin, Łódź, Szczecin, Rzeszów). s. 48.
poziom rozwoju południowej części województwa	Tak , [Pasma południowe województwa - przyp. autora] cechuje największy udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (...). Bez wątpienia jest to strefa najbardziej problemowa, zarówno ze względu na procesy depopulacyjne, jak i poziom zamożności (szczególnie gminy wiejskie), a także wykorzystywanie środków z funduszy europejskich..., s. 42 i 78.
jakość powietrza	Tak , Wartości emisji CO ₂ /1 km ² rejestrowane w województwie ponad dwukrotnie przekraczają średnie dla kraju. Dodatkowo w latach 2011–2018 w regionie odnotowano wzrost wartości tego wskaźnika (o 6,7%), podczas gdy w kraju nastąpił spadek (-3,4%). Szczególnym problemem dla regionu i miasta Opole jest wysokie stężenie pyłów zawieszonych PM ₁₀ , PM _{2,5} oraz rakotwórczego benzo(a)pirenu stanowiących składniki smogu miejskiego. W każdym z tych zanieczyszczeń w 2018 roku stwierdzone zostały przekroczenia wartości dopuszczalnych, s. 27.
świadomość zdrowotna i	Problem nie został wprost przeanalizowany w Diagnostyce. Bazując na zmierzonych w

ekologiczna mieszkańc	niej informacjach trudno jednoznacznie stwierdzić jaki jest poziom świadomości zdrowotnej i ekologicznej mieszkańc województwa. W związku z powyższym sugerujemy, aby w opracowaniu zamieścić informację o tym, że wniosek (słaba strona) wynika z opinii artykułowany na warsztatach. Ponadto proponujemy, aby w związku z brakiem danych zasadnych pozwalających w sposób bezpośredni wnioskować w tym zakresie przeprowadzić sondaż diagnostyczny na temat stanu wiedzy i świadomości mieszkańc województwa na temat ochrony zdrowia i środowiska.
zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych	Tak, ...ok. 30% wód powierzchniowych cechuje się ponadnormatywnym zanieczyszczeniem i złym stanem, s. 27.
skanalizowanie budynków mieszkalnych na obszarach wiejskich	Tak, wskaźnik skanalizowania, jest bardziej zróżnicowany i mniej korzystny dla terenów wiejskich, s. 57.
ograniczona dostępność transportowa wewnątrz regionu	Tak, Region charakteryzuje się najniższą w kraju wartością wskaźnika przewozów pasażerskich komunikacją miejską, która w 2018 roku wynosiła 26,2 przewozu na 1 mieszkańca, gdy średnio w Polsce była to wartość 98,3. Należy jednak brać pod uwagę fakt, że na wartość tego wskaźnika wpływają przede wszystkim ośrodki metropolitalne, s. 60.
poziom rozwoju sieci gazowej	Tak, ...zdecydowanie gorzej prezentuje się dostępność do sieci gazowej, gdzie problemowe są obszary północno-wschodniej oraz centralnej części regionu, s.57
poziom rozwoju i wykorzystania energetyki odnawialnej	Tak, ...województwo opolskie zauważalne jest pod względem relatywnego ubóstwa energetycznego oraz niemal niezauważalnej produkcji energii ze źródeł odnawialnych. W latach 2011–2015 obserwowano wzrost udziału energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej (z 3,4% w 2011 roku do 7,6% w 2015 roku), po czym od 2016 roku nastąpił spadek omawianego udziału do poziomu 5,2% w 2018 roku, s.13 i 28.
Szanse zidentyfikowane w analizie SWOT	Potwierdzenie w treści diagnozy regionalnej
polityki UE	Tak, WS1: Polityka spójności UE będzie w dalszym ciągu najważniejszym źródłem finansowania rozwoju w Polsce, jednak najbardziej będą zyskiwały te regiony, które będą mogły włączyć się w europejskie programy ukierunkowane na innowacje, s. 11. Tak, WS12: Opolskie należy do czołówki województw, które najsprawniej w Polsce wykorzystują fundusze UE. Przy mniejszej alokacji środków europejskich po 2020 roku głównym wyzwaniem w polityce rozwoju będzie jeszcze efektywniejsze i skuteczniejsze ich wykorzystanie, s. 51.
aktywna polityka prorodzinna i rozwój sektora usług opiekuńczych	Tak, WS13: Istotnym wyzwaniem, wobec narastających przemian demograficznych oraz wyzwań cywilizacyjnych jest zapewnienie wysokiej jakości usług zdrowotnych i społecznych, s. 55.
rozwój specjalizacji regionalnych	Tak, WS17: Inteligentne specjalizacje są w centrum uwagi polityki krajowej i unijnej. W procesie budowania pozycji konkurencyjnej Opolszczyzny ważne będzie wzmacnianie inteligentnych i regionalnych specjalizacji, s. 72.
instrumenty aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańc	Tak, WS9: Liczba podmiotów gospodarki narodowej w regionie oscyluje wokół stałego poziomu: w przyszłości niezbędne będą działania w większym stopniu pobudzające przedsiębiorczość mieszkańc (w tym obywateli innych państw) s. 44.
rozwój nowoczesnych technologii i e-gospodarki	Tak, WS16: W innowacyjnej gospodarce regionu ważną rolę odgrywa sektor przemysłowy. Istotnym jest dalszy rozwój potencjału badawczo-rozwojowego, zwłaszcza w sektorze usług, celem podniesienia innowacyjności Opolszczyzny, s.69.
wzrost znaczenia edukacji i kształcenia ustawicznego	Tak, WS10: Depopulacja oraz zmiana sytuacji na opolskim rynku pracy wymagają podjęcia działań w celu pozyskanie nowych pracowników oraz dostosowanie kwalifikacji potencjalnych zasobów pracy do wymogów gospodarki regionalnej, s. 44. Tak, WS11: Rozwój człowieka i jego edukacja jako kluczowe inwestycje w budowanie

	<i>silnego potencjału rozwojowego regionu i czynniki decydujące o atrakcyjności kadr dla inwestorów, s.49.</i>
rozwój współpracy terytorialnej	<p>Tak, WS2: <i>Polityka rozwoju regionalnego kraju starająca się przenieść punkt ciężkości na obszary problemowe wcale nie musi oznaczać znaczącego wsparcia dla województwa opolskiego. Tym bardziej strategia powinna się koncentrować na najbardziej skutecznych i przynoszących długotrwałe efekty działaniach zapewniających zrównoważony rozwój terytorialny Opolszczyzny, s. 13.</i></p> <p>Tak, WS4: <i>Niekorzystne uwarunkowania demograficzne Opolszczyzny wpływają na różne obszary funkcjonowania województwa, przede wszystkim na gospodarkę. Wyzwaniem w tym zakresie będzie aktywne zarządzanie zmianą, poprzez analizę nowych szans i wcześniejsze inicjowanie działań, s. 20.</i></p>
współpraca z sąsiednimi regionami metropolitalnymi	<p>Problem nie został wprost przeanalizowany w diagnozie. Niemniej jednak szansa ta została wskazana w myśl wniosku 7: <i>Województwo opolskie rozwija się w otoczeniu regionów z dużymi aglomeracjami – z bardzo silnym i konkurencyjnym oddziaływaniem głównie Wrocławia i Katowic. Inwestowanie w zidentyfikowane „nisze rozwojowe” unikatowe dla regionu, jak i intensywniejszy rozwój Aglomeracji Opolskiej, w tym m. Opola szansą na podniesienie dobrobytu regionu, w tym jego mieszkańców s.36.</i> Ponadto przesłanką uprawniającą do sformułowania takiej tezy jest Wniosek 3: <i>Stworzenie partycypacyjnych systemów bezpieczeństwa: zdrowotnego, społecznego i ekonomicznego, umożliwiających lepsze przygotowanie się na nadzwyczajne wyzwania w różnych obszarach polityki regionalnej s.16.</i> Warto także zauważyć, że w treści diagnozy wielokrotnie odwoływano się do szeroko rozumianego partnerstwa i partycypacji w działaniach</p>
rozwój powiązań gospodarczych z zagranicą i zróżnicowanie kierunków wymiany międzynarodowej	<p>Tak, WS8: <i>Rosnąca rola eksportu jako czynnika stymulującego wzrost gospodarczy w regionie oraz pośrednio przyczyniającego się do wzrostu dobrobytu społeczeństwa, szansą na podniesienie konkurencyjności gospodarki województwa na tle pozostałych regionów, s. 38.</i></p> <p>Tak, WS 18: <i>Województwo opolskie jest regionem stosunkowo atrakcyjnym dla inwestorów. Należy wzmacniać regionalny system przyciągania oraz lokowania inwestycji zarówno zagranicznych, jak i krajowych, s. 74.</i></p>
wzrost zainteresowania współpracą w obszarze przygranicznym	<p>Tak, <i>Województwo opolskie w większym zakresie powinno wykorzystywać potencjał swojego położenia, jakim jest sąsiedztwo Republiki Czeskiej z krajem morawsko-śląskim (o charakterze metropolitalnym – Ostrawa) i ołomunieckim, charakteryzującym się podobnym do województwa opolskiego potencjałem rozwojowym, s. 75.</i></p>
zagraniczna imigracja ekonomiczna	<p>Tak, <i>Oprócz zasobu dla gospodarki, imigranci – w tym zwłaszcza z Ukrainy (ze względu na liczebność) – stanowią istotny czynnik służący rozwojowi potencjału społecznego regionu (w tym Opola, w którym za-trudniona jest ich zdecydowana większość – 54,2%), s. 24.</i></p>
moda na zdrowy styl życia	<p>Tak, WS6: <i>Atrakcyjne środowisko przyrodnicze tworzy przyjazne warunki do zamieszkania oraz do prowadzenia zróżnicowanej działalności gospodarczej w województwie opolskim. Racjonalnie i oszczędnie należy je wykorzystywać oraz aktywnie podejmować wysiłki na rzecz ograniczenia niekorzystnego wpływu na środowisko, s. 31.</i></p>
Odrzańska Droga Wodna	<p>Tak, <i>Odra, przecinając centralnie Opolszczyznę, łączy jednocześnie potencjał demograficzny i kulturowo-rekreacyjny, gospodarczy i przestrzenny regionu, stanowiąc naturalną oś rozwojową. Wykorzystanie tkwiących w niej potencjałów jest istotną szansą rozwojową Polski, regionów nadodrzańskich, w tym województwa opolskiego. Takie znaczenie Odry znalazło odzwierciedlenie w ujęciu Odrzańskiej Drogi Wodnej jako jednego z najważniejszych projektów zaplanowanych w ramach Strategii Rozwoju Polski Zachodniej, s. 29.</i></p>
Zagrożenia zidentyfikowane w analizie	Potwierdzenie w treści diagnozy regionalnej

SWOT	
zmiany klimatu	Tak , Zakłada się, że skutki zmian klimatycznych w województwie opolskim wywoływać będą na-silenie ekstremalnych, o wysokiej dyna-mice zjawisk: powodzi, susz oraz niekorzystnych zmian warunków hydrologicznych i eutrofizację wód śródlądowych, jak i porywistych wiatrów i fal upałów, s. 29.
odkładanie w czasie realizacji inwestycji przeciwpowodziowych i retencji wodnej	Tak , Wśród projektów inwestycyjnych, które wymagają szczególnej realizacji samorządy lokalne wskazują głównie te, które mają na celu poprawienie warunków hydrologicznych regionu, przede wszystkim ochrony przeciwpowodziowej, s. 29.
polityka państwa ukierunkowana na silną pozycję energetyki opartej na węglu	Problem nie został wprost przeanalizowany w Diagnozie w związku z czym proponujemy jej uzupełnienie w tym zakresie.
atrakcyjność osiedleńcza metropolii krajowych i ośrodków zagranicznych	Tak , WS7: Województwo opolskie rozwija się w otoczeniu regionów z dużymi aglomeracjami – z bardzo silnym i konkurencyjnym oddziaływaniem głównie Wrocławia i Katowic. Inwestowanie w zidentyfikowane „nisze rozwojowe” unikatowe dla regionu, jak i intensywniejszy rozwój Aglomeracji Opolskiej, w tym m. Opola szansą na podniesienie dobrobytu regionu, w tym jego mieszkańców, s. 36.
silna konkurencja uczelni krajowych i zagranicznych	Tak , W wyścigu „akademickości” miast pod względem sytuacji absolwentów na rynku pracy, warunków studiowania i umiędzynarodowienia uczelni, które w oczach przyszłych studentów (maturzystów) są ważnymi czynnikami konkurencyjności uczelni, opolskie zajęło odpowiednio 14, 15, 12 miejsce w rankingu miast, s. 48.
ograniczanie kompetencji, w tym dochodów i możliwości realizacji polityk przez JST	Tak , W sferze samorządności sytuacja Opolszczyzny przedstawia się korzystnie, chociaż wartości niektórych wskaźników – jakkolwiek rosną, należą do najniższych w kraju (m. in. korzystna sytuacja finansowa samorządów, dochody i wydatki publiczne per capita), zauważalny jest również spadek wydatków majątkowych inwestycyjnych, s. 51.
brak polityki migracyjnej	Tak , WS5: Zmniejszanie się regionalnych zasobów pracy spowodowane zmianami demograficznymi Opolszczyzny wymaga prowadzenia aktywnej polityki migracyjnej oraz promocji województwa poprzez wielokulturowość s. 25.
niestabilne prawo	Problem nie został wprost przeanalizowany w Diagnozie w związku z czym proponujemy jej uzupełnienie w tym zakresie.
spowolnienie gospodarcze	Tak , W świetle szacunków Polskiego Instytutu Ekonomicznego – w Polsce w zależności od długości trwania ograniczeń aktywności gospodarczej – PKB może obniżyć się od 2,4% do 8,2% od dotychczasowego poziomu, czyli PKB w 2020 roku ukształtuje się na poziomie od 1,1% do -4,7%. Podobnie niepewne są przewidywania dotyczące sytuacji na rynku pracy. Z dotychczasowych analiz wynika, że w Polsce liczba bezrobotnych może wzrosnąć w 2020 roku o 400–500 tys. osób (stopa bezrobocia wzrośnie wówczas do poziomu 8–8,5%15) lub o ponad 1 mln osób (wzrost do poziomu 10,0%). Może to zatem oznaczać prawie dwukrotny wzrost bezrobocia w kraju i zbliżoną, do prognozowanej średniej dla kraju, skalę przewidywanych zmian na opolskim rynku pracy, s. 15.
nieznane jeszcze skutki pandemii dla różnych obszarów i poziomów życia społeczno-gospodarczego	Tak , O rzeczywistej ścieżce zmian zadecyduje szereg czynników wewnętrznych, i zewnętrznych, takich jak dynamika rozwoju pandemii, działania ograniczające, skuteczność faz „odmrażania gospodarki”, czy też zakres pomocy ze strony państwa, instytucji międzynarodowych oraz działania przeciwdziałające wystąpieniu globalnego kryzysu finansowego, s. 16. WS3 : Stworzenie partycypacyjnych systemów bezpieczeństwa: zdrowotnego, społecznego i ekonomicznego, umożliwiających lepsze przygotowanie się na nadzwyczajne wyzwania w różnych obszarach polityki regionalnej, s. 16.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie treści Diagnozy regionalnej opracowanej na potrzeby Strategii rozwoju województwa opolskiego do 2030 roku oraz projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.

Uczestnicy Panelu Ekspertów zauważyli, że sformułowane w analizie SWOT zagrożenie „niestabilne prawo” nie zostało wprost przeanalizowane w diagnozie strategii. Wnioskuje się zatem potrzebę uwzględnienia powyższego problemu w diagnozie, uzasadniającego zdiagnozowane w analizie SWOT zagrożenie. Ponadto zwrócili uwagę na konieczność wzmocnienia trafnie zidentyfikowanych w dokumencie strategii kwestii środowiskowych, które dobrze eksponują strukturę przestrzenną regionu wynikającą z uwarunkowań przyrodniczych, a które tym samym jeszcze bardziej podkreślając znaczenie kwestii środowiska naturalnego w rozwoju regionu poprzez uwzględnienie problemu „zagrożenia utraty bioróżnorodności”. W kwestiach gospodarczych natomiast podkreślili, że w projekcie strategii z jednej strony mowa jest o (słabo rozwiniętym) „sektorze ekonomii społecznej” jako słabej stronie województwa (s. 24, analiza SWOT), a z drugiej o wyróżniku opolskiej gospodarki jakim są przedsiębiorstwa działające w obszarze ekonomii społecznej (s. 35, cel strategiczny 3). Zakładając (jak wynika z powyższego), że jednym z celów rozwoju regionu jest silny rozwój tego sektora w horyzoncie czasowym strategii, warto jednak powyższe sformułowania doprecyzować, aby zmniejszyć zagrożenie sprzecznością sformułowań w strategii.

Bazując na wynikach powyższego zestawienia oraz w świetle opinii ekspertów uczestniczących w Panelu Ekspertów, którzy w generaliach ocenili, że część diagnostyczna strategii obejmuje wszystkie najistotniejsze problemy rozwojowe regionu i dobrze je identyfikuje, jest rzetelnie przygotowana i ma logiczny układ należy stwierdzić, że w części diagnostycznej trafnie zidentyfikowano mocne i słabe strony regionu w poszczególnych obszarach tematycznych, a przeprowadzona analiza SWOT jest użyteczna, ponieważ: 1) większość zidentyfikowanych w niej mocnych i słabych strony oraz szans i zagrożeń znajduje odzwierciedlenie w treści Diagnozy 2) nie jest mocno rozbudowana i skupia się na najważniejszych kwestiach, dzięki czemu porządkuje przedstawione wyniki oraz wnioski, co jest pomocne w procesie programowania różnych elementów Strategii, w tym zwłaszcza jej celów; 3) wyszczególnione w niej czynniki mają bezpośredni wpływ na realizację elementów wizji rozwoju województwa; 4) pozwala nie tylko zaobserwować, że cele strategiczne określone w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r. zostały w dużej mierze zrealizowane, ale także zidentyfikować problemy, szanse i zagrożenia, które nie zostały ujęte w poprzedniej wersji dokumentu.

Pewne zastrzeżenia budzi jednak fakt, że nie wszystkie wyszczególnione w analizie SWOT słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia znajdują swoje bezpośrednie odzwierciedlenie w treści Diagnozy. Poniżej przedstawiamy zatem kilka sugestii, których uwzględnienie pomoże ją udoskonalić i nadać jej pełny i wyczerpujący kształt.

1. Sugerujemy, aby w treści diagnozy zamieścić informację, że usytuowanie w obszarze słabych stron województwa potencjału organizacyjno-finansowego i poziomu profesjonalizacji organizacji pozarządowych jest efektem opinii artykułowanych na warsztatach. Ponadto proponujemy, aby w celu poparcia/weryfikacji postawionej tezy przeanalizować dane zastane pochodzące z rocznych sprawozdań merytorycznych i finansowych zamieszczanych w bazie sprawozdań organizacji pożytku publicznego Narodowego Instytutu Wolności.
2. W celu poparcia zamieszczonego w Diagnozie wnioskowania na temat stanu wiedzy i świadomości mieszkańców województwa w zakresie ochrony zdrowia i środowiska należy zaznaczyć w dokumencie, że wniosek (słaba strona) wynika z opinii artykułowanych na warsztatach. Ponadto w związku z brakiem danych zastanych proponujemy, aby w celu poparcia/weryfikacji postawionej tezy przeprowadzić badanie sondażowe.

3. Naszym zdaniem warto również uzupełnić diagnozę o ogólną informację zwracającą uwagę na możliwą zmienność regulacji prawnych w horyzoncie czasowym strategii, która może oddziaływać na realizację zapisów strategii np. w zakresie gospodarki odpadami, sytuacji spowodowanej pandemią COVID-19 lub w zakresie zmiany Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju oraz informację dot. polityki państwa ukierunkowanej na silną pozycję energetyki opartej na węglu, i np. w sposób szczególny zwrócić uwagę na należący do jednych z najwyższych w UE, udział paliw kopalnych w produkcji energii w Polsce i planowane - relatywnie wolne - zmniejszenie udziału węgla kamiennego i brunatnego w produkcji energii elektrycznej do 2030 roku. Sytuacja ta może być czynnikiem ograniczającym tempo wykorzystania i rozwój odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw i tym samym poprawę jakości życia mieszkańców, szczególnie ochronę ich zdrowia i warunków życia, z jednoczesnym zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.
4. Bazując na opiniach zebranych w toku badań jakościowych sugerujemy także, aby fragment diagnozy, w którym jest mowa o współpracy transgranicznej z Republiką Czeską poszerzyć o wymiar gospodarczy.
5. Ponieważ jednym z istotnych potencjałów opolskiej gospodarki jest rolnictwo treść diagnozy warto uzupełnić o analizę uwarunkowań rozwojowych „rolnictwa ekologicznego” i „rolnictwa zrównoważonego” (na co szczególną uwagę zwracali eksperci uczestniczący w Panelu Ekspertów), z uwzględnieniem głosu organizacji skupiających i działających na rzecz rolników. Według opinii ekspertów należy również w dokumencie uwzględnić rozwijany w regionie program „Odnowy Wsi”, który w dokumencie w ogóle się nie pojawia.
6. W dokumencie trafnie zidentyfikowano kwestie środowiskowe, niemniej jednak warto podkreślić niebezpieczeństwo zmniejszania się bioróżnorodności, tym samym jeszcze bardziej uwydatniając znaczenie kwestii środowiska naturalnego w rozwoju regionu.
7. Ponadto w związku z trudnymi do przewidzenia skutkami pandemii COVID-19 proponujemy, aby w ramach systemu monitorowania i ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027 analizować bieżącą sytuację epidemiczną i na podstawie pochodzących z badań wniosków korygować działania przewidziane do realizacji w dokumencie.

3.2 Trafność celów w stosunku do potrzeb oraz wyzwań społeczno-gospodarczych zidentyfikowanych w projekcie Strategii Opolskie 2030

Jak wykazano w poprzednim rozdziale, przeprowadzona analiza SWOT stanowi trafne odzwierciedlenie zidentyfikowanych w części diagnostycznej potrzeb społeczno-ekonomicznych Opolszczyzny. Tym samym zaproponowane w projekcie Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 cele strategiczne i operacyjne powinny korespondować ze zidentyfikowanymi w ramach SWOT uwarunkowaniami rozwojowymi.

Analizując zapisy Strategii należy stwierdzić, że w odpowiedzi na zdiagnozowane wyzwania rozwojowe sformułowano trzy cele strategiczne i jedenaście celów operacyjnych. Porównując omawiany dokument do Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r., w której znalazło się aż 10 celów strategicznych i 36 operacyjnych należy zauważyć, że obecna propozycja jest w większym stopniu skonsolidowana, co bezpośrednio wpływa na czytelność i jasność projektu.

Cel strategiczny 1 *Człowiek i relacje – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę* uszczegóławiają cztery cele operacyjne: *Trwałe więzi społeczne, Wykwalifikowani mieszkańcy, Rozwinięte i dostępne usługi i Bezpieczny region* skupia działania nakierowane na zapobieganie niekorzystnym zjawiskom i tendencjom w obszarze społecznym oraz przeciwdziałanie kryzysowi demograficznemu w regionie.

Cel strategiczny 2 *Środowisko i rozwój – Środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi* konkretyzuje trzy cele operacyjne: *Opolskie zero emisyjne, Przyjazne środowisko i racjonalna gospodarka zasobami, Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe* realizowane przy pomocy wyróżnionych kierunków działań, przyczyniając się do redukcji obciążeń środowiskowych i poprawy sytuacji w obszarze zasobów naturalnych Opolszczyzny.

Natomiast Cel strategiczny 3 *Silna gospodarka – Gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu* dookreślają cztery cele operacyjne: *Gospodarka otwarta na współpracę, Silne branże, Region dostępny komunikacyjnie, Ceniona marka regionu* grupujące działania, których wdrożenie skutkować będzie wzrostem dynamiki rozwoju i poprawą konkurencyjności gospodarki województwa.

Jak dowodzi przeprowadzona analiza podejmowane w ramach poszczególnych celów operacyjnych działania bezpośrednio prowadzą do wsparcia mocnych stron województwa oraz niwelacji stron słabych, a także przyczyniają się do wykorzystania szans i przeciwdziałania zagrożeniom zidentyfikowanym w Diagnostyce i analizie SWOT.

Tabela 2: Efekty wdrożenia działań nakierowanych na zapobieganie niekorzystnym zjawiskom i tendencjom w obszarze społecznym oraz przeciwdziałanie kryzysowi demograficznemu w regionie

CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	EFEKT WDROŻENIA
CZŁOWIEK I RELACJE – MIESZKAŃCY GOTOWI NA WYZWANIA I TWORZĄCY OTWARTĄ WSPÓLNOTĘ	TRWAŁE WIEZI SPOŁECZNE.	<ul style="list-style-type: none"> • INTEGRACJA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA. • WSPARCIE ROZWIĄZAŃ PRORODZINNYCH. • PROFESJONALIZACJA ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH. • BUDOWA SYSTEMU WSPARCIA REWITALIZACJI. • ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA WIELOKULTUROWEGO. 	<p>Wsparcie mocnych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oddolne inicjatywy społeczne. - Opieka nad matką i dzieckiem. - Proinwestycyjne działania samorządów. - Wielokulturowość. - Dziedzictwo kulturowe regionu. - Jakość życia mieszkańców. - Sprawność instytucjonalna JST. <p>Niwelacja słabych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Potencjał organizacyjno-finansowy i poziom profesjonalizacji organizacji pozarządowych. - Niekorzystne zjawiska i procesy demograficzne. <p>Wykorzystanie szans:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Instrumenty aktywizacji społecznej mieszkańców. - Aktywna polityka prorodzinna i rozwój sektora usług opiekuńczych. - Polityki UE. <p>Przeciwdziałanie zagrożeniom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atrakcyjność osiedleńcza metropolii krajowych i ośrodków zagranicznych. - Brak polityki migracyjnej.

	ROZWINIĘTE I DOSTĘPNE USŁUGI.	<ul style="list-style-type: none"> • ROZWÓJ OPIEKI ZDROWOTNEJ. • ROZWÓJ USŁUG SPOŁECZNYCH. • ROZSZERZANIE OFERTY SPĘDZANIA WOLNEGO CZASU. • ROZWÓJ E-USŁUG. 	<p>Wsparcie mocnych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dostępność żłobków i przedszkoli. - Zróżnicowane warunki przyrodniczo krajobrazowe. - Infrastruktura teleinformatyczna. - Dziedzictwo kulturowe regionu. - Jakość życia mieszkańców. - Sprawność instytucjonalna JST. <p>Niwelacja słabych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Deficyt kadr medycznych. - Stan infrastruktury społecznej. - Świadomość zdrowotna mieszkańców. - Niekorzystne zjawiska i procesy demograficzne. <p>Wykorzystanie szans:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozwój specjalizacji regionalnych. - Rozwój sektora usług opiekuńczych. - Rozwój nowoczesnych technologii i e-gospodarki. - Polityki UE. - Moda na zdrowy styl życia.
	WYKWALIFIKOWANI MIESZKAŃCY.	<ul style="list-style-type: none"> • WZROST JAKOŚCI KSZTAŁCENIA. • WZMACNIANIE INSTYTUCJI. • AKTYWIZACJA ZAWODOWA. • WSPÓŁPRACA NA RZECZ ROZWOJU KWALIFIKACJI I KOMPETENCJI. 	<p>Wsparcie mocnych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kwalifikacje zawodowe mieszkańców. - Sprawność instytucjonalna JST. <p>Niwelacja słabych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zainteresowanie kształceniem ustawicznym. - Współpraca pomiędzy biznesem a nauką. - Konkurencyjność uczelni regionalnych. - Sektor ekonomii społecznej. - Niekorzystne zjawiska i procesy demograficzne. <p>Wykorzystanie szans:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wzrost znaczenia edukacji i kształcenia ustawicznego. - Instrumenty aktywizacji zawodowej mieszkańców. - Rozwój współpracy terytorialnej. - Współpraca z sąsiednimi regionami metropolitalnymi. - Polityki UE. <p>Przeciwdziałanie zagrożeniom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Silna konkurencja uczelni krajowych i zagranicznych. - Brak polityki migracyjnej.
	BEZPIECZNY REGION.	<ul style="list-style-type: none"> • POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA. • ROZWÓJ EDUKACJI NA RZECZ BEZPIECZEŃSTWA. • WSPÓŁPRACA INSTYTUCJONALNA. 	<p>Wsparcie mocnych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jakość życia mieszkańców. - Sprawność instytucjonalna JST.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie treści Diagnozy regionalnej opracowanej na potrzeby Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2030 roku oraz projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.

Tabela 3: Efekty wdrożenia działań nakierowanych na redukcję obciążeń środowiskowych i poprawę sytuacji w obszarze zasobów naturalnych Opolszczyzny

CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	EFEKT WDROŻENIA
------------------	-----------------	------------------	-----------------

ŚRODOWISKO I ROZWÓJ – ŚRODOWISKO ODPORNE NA ZMIANY KLIMATYCZNE I SPRZYJAJĄCE ROZWOJOWI	OPOLSKIE ZEROEMISYJNE	<ul style="list-style-type: none"> • OBNIŻENIE EMISYJNOŚCI GOSPODARKI. • ROZWÓJ ZIELONYCH TECHNOLOGII. • POPRAWA EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ GOSPODARKI. 	<p>Wsparcie mocnych strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Warunki dla rozwoju energetyki odnawialnej. - Firmy budujące konkurencyjność na bazie innowacji. - Jakość życia mieszkańców. <p>Niwelacja słabych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jakość powietrza. - Współpraca pomiędzy biznesem a nauką. - Poziom rozwoju i wykorzystania energetyki odnawialnej. - Poziom rozwoju sieci gazowej. <p>Wykorzystanie szans:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Polityki UE. <p>Przeciwdziałanie zagrożeniom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zmiany klimatu. - Polityka państwa ukierunkowana na silną pozycję energetyki opartej na węglu.
	PRZYJAZNE ŚRODOWISKO I RACJONALNA GOSPODARKA ZASOBAMI	<ul style="list-style-type: none"> • ROZWÓJ ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ I PRAKTYCZNYCH ZASTOSOWAŃ. • OCHRONA ZASOBÓW WODNYCH. • NOWOCZESNA GOSPODARKA ODPADAMI. • ZARZĄDZANIE ZASOBAMI GLEB I KOPALIN. • ZAPOBIEGANIE SKUTKOM ZJAWISK KLIMATYCZNYCH. 	<p>Wsparcie mocnych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poziom rozwoju sieci wodociągowej. - Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej. <p>Niwelacja słabych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Świadomość ekologiczna mieszkańców. - Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych. - Skanalizowanie budynków mieszkalnych na obszarach wiejskich. <p>Wykorzystanie szans:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Polityki UE. <p>Przeciwdziałanie zagrożeniom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zmiany klimatu. - Odkładanie w czasie realizacji inwestycji przeciwpowodziowych i retencji wodnej. - Moda na zdrowy styl życia.
	WYSOKIE WALORY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE	<ul style="list-style-type: none"> • OCHRONA BIORÓŻNORODNOŚCI. • DBAŁOŚĆ O ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO. • WZMOCNIENIE SYSTEMU OCHRONY PRZYRODY. • OCHRONA KRAJOBRAZÓW. 	<p>Wsparcie mocnych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zróżnicowane warunki przyrodniczo-krajobrazowe. - Dziedzictwo kulturowe regionu. - Jakość życia mieszkańców. <p>Wykorzystanie szans:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Polityki UE.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie treści Diagnozy regionalnej opracowanej na potrzeby Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2030 roku oraz projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.

Tabela 4: Efekty wdrożenia działań nakierowanych na wzrost dynamiki rozwoju i poprawę konkurencyjności gospodarki województwa

CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	EFEKT WDROŻENIA

SILNA GOSPODARKA – GOSPODARKA INTELIGENTNA WZMACNIAJĄCA KONKURENCYJNOŚĆ REGIONU.	GOSPODARKA OTWARTA NA WSPÓŁPRACĘ	<ul style="list-style-type: none"> • ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI. • WSPÓŁPRACA GOSPODARCZA. • BADANIA NA RZECZ GOSPODARKI. 	<p>Niwelacja słabych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Przedsiębiorczość mieszkańców. - Sektor ekonomii społecznej. - Współpraca pomiędzy biznesem a nauką. - Konkurencyjność uczelni regionalnych. <p>Wykorzystanie szans:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zagraniczna imigracja ekonomiczna. - Współpraca z sąsiednimi regionami metropolitalnymi. - Wzrost zainteresowania współpracą w obszarze przygranicznym. - Rozwój specjalizacji regionalnych. - Rozwój nowoczesnych technologii i e-gospodarki. - Rozwój współpracy terytorialnej. - Rozwój powiązań gospodarczych z zagranicą i zróżnicowanie kierunków wymiany międzynarodowej. <p>Wykorzystanie szans:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Polityki UE. <p>Przeciwdziałanie zagrożeniom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Spowolnienie gospodarcze. - Brak polityki migracyjnej. - Silna konkurencja uczelni krajowych i zagranicznych.
	SILNE BRANŻE	<ul style="list-style-type: none"> • WZMOCNIENIE KONKURENCYJNOŚCI I INNOWACYJNOŚCI FIRM. • WSPIERANIE POWSTAWANIA MIEJSC PRACY. • ROZWÓJ WIODĄCYCH BRANŻ GOSPODARKI REGIONALNEJ. • POPRAWA KLIMATU INWESTYCYJNEGO. 	<p>Wsparcie mocnych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Firmy budujące konkurencyjność na bazie innowacji. - Aktywność eksportowa przedsiębiorstw. - Produktywność rolnicza. - Atrakcyjność inwestycyjna. <p>Niwelacja słabych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Innowacyjność w sektorze usług. - Nakłady B+R w przedsiębiorstwach. - Współpraca pomiędzy biznesem a nauką. <p>Wykorzystanie szans:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozwój nowoczesnych technologii i e-gospodarki. - Rozwój specjalizacji regionalnych. - Polityki UE. <p>Przeciwdziałanie zagrożeniom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brak polityki migracyjnej. - Spowolnienie gospodarcze.

	REGION DOSTĘPNY KOMUNIKACYJNIE	<ul style="list-style-type: none"> • ROZWÓJ INFRASTRUKTURY KOMUNIKACYJNEJ. • ROZBUDOWA INFRASTRUKTURY TELEINFORMATYCZNEJ. • ROZWÓJ TRANSPORTU ZINTEGROWANEGO. 	<p>Wsparcie mocnych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aktywność eksportowa przedsiębiorstw. - Równomierne rozmieszczenie sieci osadniczej z centralnie położoną stolicą regionu. - Gęsta sieć komunikacyjna. - Infrastruktura teleinformatyczna. - Jakość życia mieszkańców. <p>Niwelacja słabych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poziom rozwoju południowej części województwa. - Ograniczona dostępność transportowa wewnątrz regionu. <p>Wykorzystanie szans:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Odrzańska Droga Wodna. <p>Wykorzystanie szans:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Polityki UE. <p>Przeciwdziałanie zagrożeniom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atrakcyjność osiedleńcza metropolii krajowych i ośrodków zagranicznych.
	CENIONA MARKA REGIONU.	<ul style="list-style-type: none"> • ROZWÓJ TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ. • BUDOWA WIZERUNKU ZIEŁONEGO OPOLSKIEGO. • ROZWÓJ SILNYCH PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH. • NOWOCZESNY MARKETING REGIONU. 	<p>Wsparcie mocnych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wielokulturowość. - Dziedzictwo kulturowe regionu. - Proinwestycyjne działania samorządów. - Sprawność instytucjonalna JST. <p>Niwelacja słabych stron:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozpoznawalność produktów turystycznych. - Niekorzystne zjawiska i procesy demograficzne. <p>Wykorzystanie szans:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Moda na zdrowy styl życia. - Rozwój specjalizacji regionalnych. - Rozwój współpracy terytorialnej. <p>Przeciwdziałanie zagrożeniom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atrakcyjność osiedleńcza metropolii krajowych i ośrodków zagranicznych. - Brak polityki migracyjnej. <p>Wykorzystanie szans:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Moda na zdrowy styl życia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie treści Diagnozy regionalnej opracowanej na potrzeby Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2030 roku oraz projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.

Bazując na wynikach zamieszczonego powyżej zestawienia należy uznać, że przyjęte cele trafnie odpowiadają na zdiagnozowane wyzwania i potrzeby społeczne, środowiskowe i ekonomiczne Opolszczyzny, a w kierunkach działań strategicznych ujęto niemal wszystkie istotne dla rozwoju województwa opolskiego zagadnienia i tym samym praktycznie wypełniono w całości ramy zarysowane przez cele operacyjne.

Ponadto sformułowane w projekcie Strategii Opolskie 2030 cele strategiczne i operacyjne akceptują niemal wszyscy uczestnicy wywiadów oraz Panelu Ekspertów, co wyraża następująca wypowiedź:

...z mojego punktu widzenia, ta jedenastka dla Opolszczyzny, ona, jak gdyby no dość głęboko odzwierciedla to, co było na samym początku, czyli te trzy płaszczyzny, to co było na samym początku: środowisko, człowiek, gospodarka. I tutaj, jak gdyby są wszystkie cele operacyjne i strategiczne, one ujmują te wszystkie potrzeby, zarówno gospodarcze jak i klimatyczne jak i pojedynczego człowieka. Więc wydaje mi się, że to naprawdę jest przemyślane (W 5).

Niemniej jednak, pomimo, że respondenci dokonują pozytywnej oceny ich trafności, to jednak w trakcie rozmów podnoszą kwestię ich uniwersalności i zwracają uwagę na brak takiego celu, który identyfikowałby jednoznacznie region odróżniając go od innych województw.

...Cele woj. opolskiego są tak uniwersalne, że pasują do każdego województwa, a chodzi o to, żeby wypracować taką dziedzinę, markę, która będzie unikatowa (W 2).

Tę kwestię podnosili także eksperci uczestniczący w Panelu Ekspertów, obawiając się, że dokument w niewystarczającym stopniu zawiera jednak elementy wyróżniające województwo opolskie oraz jego subregiony i tym samym jest zbyt uniwersalny. Cecha ta, ich zadaniem, może utrudniać identyfikację interesariuszy rozwoju i mieszkańców z dokumentem oraz wynikającymi z niego celami rozwoju.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że zgłaszane w trakcie wywiadów wątpliwości wynikają raczej z niedoinformowania respondentów o zastosowanym w Strategii podejściu niż z braku unikatowych celów. Analizując układ celów oraz przewidziane w ich ramach kierunki działań należy podkreślić, że cel operacyjny „ceniona marka regionu” wydaje się być właśnie jednym z tych celów, którego realizacja spowoduje, że województwo opolskie stanie się regionem wyjątkowym i wyróżniającym się w skali kraju. W związku z powyższym proponuje się, aby w trakcie spotkań, dyskusji oraz konsultacji społecznych projektu Strategii Opolskie 2030 wyartykułować tę kwestię i w większym stopniu informować o efektach, do których prowadzi jego osiągnięcie.

Uczestnicy badań wskazują także na kilka zagadnień, które ich zdaniem, nie zostały dostatecznie uwypuklone w zaplanowanych kierunkach działań. Są to w szczególności: wyzwania cyfrowe, nowoczesne technologie i rozwój branż kluczowych.

Część respondentów stwierdza również, że w części programującej Strategii większy nacisk powinien zostać położony na kwestie zdrowotne w tym związane z jakością świadczonych usług medycznych oraz uwypuklona powinna zostać kwestia pandemii COVID-19 w szczególności w aspekcie działań ograniczających jej skutki.

Zarówno respondenci wywiadów, jak i uczestnicy Panelu Ekspertów sygnalizują także, że zbyt mało uwagi poświęcono w Strategii kwestii współpracy transgranicznej oraz rozwojowi zewnętrznych połączeń komunikacyjnych (z Czechami). Ich zdaniem takiego zapisu brakuje w dokumencie, a jest on ważny dla rejonów przygranicznych.

...Mnie cały czas nurtuje sprawa ujęcia współpracy transgranicznej, sprawa położenia woj. opolskiego przygranicznego i tutaj mi w dokumencie strategicznym brak wszelakich zapisów na ten temat. Także ze względu na fakt jeszcze; po prostu realizacji programów transgranicznych typu: Interreg Republika Polska–Republika Czeska, też po prostu nie ma, jak gdyby, ujęć w dokumencie odnoszącym się i pomagającym naszym beneficjentom korzystać z tych środków (W 14).

Eksperti formułują opinię, że należy w większym stopniu uwzględnić przygraniczny charakter położenia regionu - w projekcie strategii czynnik ten jest uwzględniony jako mocna strona w analizie SWOT, lecz brakuje go w „11 Opolszczyzny” oraz w scenariuszach rozwoju; położenie większego akcentu na przygraniczność regionu jest zasadne z perspektywy rozwoju turystyki oraz możliwości finansowania działań z programów transgranicznych.

W kwestiach dotyczących środowiska naturalnego pojawiają się opinie, że zapisy Strategii koncentrują się jedynie na jego „niepogarszaniu”. Zdaniem rozmówców jest to niewystarczające. W dokumencie powinno się, bowiem w większym stopniu podkreślić problem rewitalizacji tego, co zostało zniszczone oraz zaakcentować konieczność edukacji społeczeństwa w zakresie ekologii.

Uczestnicy wywiadów formułują również zarzuty odnośnie do prymatu gospodarki nad sprawami społecznymi i przyrodniczymi. Ich zdaniem, zgodnie z zasadą równoważności, te kwestie powinny mieć w Strategii taką samą wagę.

Ponadto, część spośród badanych jest zdania, że w Strategii w sposób niewystarczający nawiązano do kwestii turystyki, jako znaczącej gałęzi gospodarki oraz podkreślono problem rozwoju ścieżek rowerowych.

Z kolei eksperci uczestniczący w Panelu Ekspertów uznali, że dokument w niewystarczającym stopniu uwzględnia pozycję Opola, co jest niezrozumiałe z punktu widzenia roli pełnionej przez ten kluczowy ośrodek regionalny. Owszem, występujące w strategii odniesienia do Aglomeracji Opolskiej są ważne, lecz jednocześnie jest zasadne większe zaakcentowanie pozycji Opola i jego roli w planowanych działaniach rozwojowych.

Reasumując opierając się na wynikach przeprowadzonych analiz oraz biorąc pod uwagę zebrane opinie, a także oceny wyrażone podczas Panelu Ekspertów należy zauważyć, że na poziomie celów operacyjnych niewystarczająco zostały uwypuklone niektóre istotne dla dalszego rozwoju regionu kwestie tj.: 1) potencjał ośrodka regionalnego koncentrującego rozwój w regionie i konkurencyjnego zewnątrz; 2) intensyfikacja współpracy transgranicznej, która wymaga poprawy infrastruktury oraz większej integracji społecznej i gospodarczej w obszarach pogranicza. Natomiast artykułowane w trakcie badań jakościowych problemy rozwojowe województwa takie jak: wyzwania cyfrowe, nowoczesne technologie i rozwój branż kluczowych, a także te związane z rozwojem usług zdrowotnych, w tym poprawą jakości usług medycznych oraz tworzeniem warunków dla rozwoju turystyki i poprawą stanu środowiska naturalnego znajdują wystarczające odzwierciedlenie w zaprojektowanych kierunkach działań.

Jak zostało wyartykułowane w poprzednim rozdziale zważywszy na ograniczone możliwości w zakresie przewidzenia skutków pandemii COVID-19 projekt Strategii Opolskie 2030 w wystarczającym stopniu podnosi także tę kwestię, w szczególności w aspekcie działań ograniczających jej skutki.

Ponadto jak wykazano w rozdziale piątym, cele Strategii podejmują wszystkie istotne kwestie oraz realizują kierunki działań wyznaczane przez zapisy dokumentów szczebla unijnego (Umowa Partnerstwa) oraz krajowego (Krajowy Plan Odbudowy, Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego). Zaprezentowane w Strategii podejście uwzględnia także zasadę zrównoważonego rozwoju, zgodnie, z którą podstawą działania jest środowisko naturalne, gospodarka narzędziem, a dobrobyt społeczeństwa celem.

3.3 Trafność scenariuszy rozwoju zamieszczonych w projekcie Strategii Opolskie 2030

Podstawę dla opracowania scenariuszy rozwoju województwa stanowiły analiza TOWS, przy pomocy, której określono siłę związków między poszczególnymi elementami analizy SWOT oraz warsztaty strategiczne, w trakcie których, wskazano kluczowe działania prowadzące do osiągnięcia założonych efektów rozwoju. W projekcie Strategii zamieszczono trzy scenariusze rozwoju województwa.

Przedmiotowe scenariusze raczej nie budzą wątpliwości respondentów badań jakościowych, są przez nich oceniane pozytywnie i uznawane za trafne w szczególności w obecnej sytuacji, gdy uwarunkowania zewnętrzne, głównie skutki pandemii COVID-19 nie są możliwe do jednoznacznego określenia.

...Wie Pan, zastanawiałam się nad tym, ale kiedy czytałam tę Strategię, to wiem, że tam zostało wypracowane kilka scenariuszy przy tym: trzy zostały ujęte w tej Strategii i te trzy scenariusze, i ten scenariusz dynamicznego rozwoju, i ten scenariusz unikania zapaści, i ten scenariusz ograniczonych środków publicznych, one, jak gdyby odpowiadają na te niespodzianki, które mogą się wydarzyć, zwłaszcza ten scenariusz na COVID, czyli unikania zapaści, czyli zdaje się, że tak to było, chyba, to ten był związany z COVIDEM. Czyli, jak gdyby, te scenariusze już przewidują różne nieprzyjemne okoliczności i zdarzenia, i sądzę, że nie ma, co szukać więcej i bardziej pesymistycznej wersji

zakładać, a wręcz odwrotnie (W 5).

...Ja myślę, że tak, że one idą w dobrym kierunku i planowane są w dobrym kierunku. Życzyłabym sobie i wszystkim, którzy te cele w jakieś ramy skupiali i planowali, aby one były realizowane w poszczególnych latach. Myślę, że efekt końcowy powinien być taki, jaki został ustalony na początku, jeśli będzie postępowanie zgodne z tymi wariantami, z tym ramowym scenariuszem ST (W 15).

Ponadto wybór scenariuszy jest zasadny z uwagi na spójne wyliczenia i trafną identyfikację czynników rozwojowych.

Odmienne zdanie wyrażali niektórzy eksperci uczestniczący w Panelu Ekspertów, dla których niezrozumiała jest zależność pomiędzy scenariuszami rozwoju a kierunkami rozwoju, a także powód, dla którego w strategii mowa jest o trzech różnych scenariuszach rozwoju – ten fragment dokumentu dla odbiorcy strategii może być nieczytelny. Na tym etapie oczywiście nie chodzi o istotne przeformułowanie tej części dokumentu, lecz warto ją uzupełnić o wprowadzenie objaśniające/doprecyzowujące takie podejście, a także zastanowić się nad tym czy ostatecznie potrzebne są aż trzy scenariusze rozwoju, być może oparcie się na dwóch z nich (defensywnym i ofensywnym) byłoby bardziej czytelne, jednoznaczne.

W naszej opinii wszystkie scenariusze są ambitne, ale możliwe do zrealizowania. Z uwagi na to, że analiza TOWS wyznaczyła najsilniejsze związki między silnymi stronami a szansami, za najistotniejszy uznano scenariusz „dynamicznego rozwoju”. Natomiast, biorąc pod uwagę różnorodność czynników mających wpływ na sytuację gospodarczą i społeczną regionu, bardzo prawdopodobnym jest, iż w trakcie wdrażania Strategii wszystkie trzy scenariusze będą się przenikać.

Dokonując oceny opracowanych scenariuszy uznano, że warto także sprawdzić, na ile przewidziane w ich ramach działania w bezpośredni sposób przyczynią się do osiągnięcia wizji rozwoju województwa. Ponieważ centralnym elementem wizji jest jakość życia, która jest warunkowana przez stopień zaspokojenia aspiracji oraz potrzeb materialnych i niematerialnych, zarówno przyszłych jak i obecnych mieszkańców Opolszczyzny, do oceny trafności opracowanych scenariuszy wykorzystano model czterech kapitałów. Model ten jest powszechnie wykorzystywany w analizie działań strategicznych i zakłada, że wzrost jakości życia zachodzi dzięki różnorodnym usługom dostarczanym przez: 1) kapitał gospodarczy obejmujący wytworzone zasoby, które są wykorzystywane do produkcji innych dóbr i usług; 2) kapitał naturalny obejmujący wszystkie formy ekosystemu i zasobów naturalnych, które uczestniczą w tworzeniu społecznego dobrobytu; 3) kapitał ludzki odnoszący się do zdrowia, dobrobytu i potencjału produkcyjnego poszczególnych ludzi oraz 4) kapitał społeczny rozumiany, jako system sieci i związków opartych na zaufaniu oraz formalnych i nieformalnych zasadach, które umożliwiają jednostkom lub grupom dostęp do zasobów¹. Poniższe zestawienie prezentuje zatem na ile realizowane w ramach poszczególnych scenariuszy działania wzmocnią rozwój czterech rodzajów kapitałów w regionie.

Jako pierwszy analizie został poddany scenariusz „dynamicznego rozwoju”, który jest oparty na założeniu wykorzystania pojawiających się w otoczeniu szans, którymi są: *polityki UE, wzrost znaczenia edukacji i kształcenia ustawicznego, rozwój nowoczesnych technologii i e-gospodarki, rozwój specjalizacji regionalnych aktywna polityka prorodzinna i rozwój sektora usług opiekuńczych*, dzięki wsparciu „mocnych stron” województwa takich, jak: *jakość życia mieszkańców, gęsta sieć komunikacyjna, jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej, kwalifikacje zawodowe mieszkańców, firmy budujące konkurencyjność na bazie innowacji, aktywność ekspertowa przedsiębiorstw, opieka nad*

¹ A. Płoszaj „Cztery kapitały” w strategiach lokalnych [w:] Gorzelak Grzegorz (red.): Polska regionalna i lokalna w świetle badań EUOREG-u, Warszawa, 2007, Wydawnictwo Naukowe Scholar, ss. 288 - 310.

matka i dzieckiem. Wsparcie mocnych stron ma nastąpić w wyniku wdrożenia 9 kluczowych działań. Jednak, jak obrazuje poniższe zestawienie, przewidziane do realizacji działania w niewystarczającym stopniu kreują kapitał społeczny w regionie, co jest niezbędne, aby osiągnąć założoną wizję rozwoju.

Tabela 5: Oddziaływanie scenariusza „dynamicznego rozwoju” na rozwój czterech rodzajów kapitałów w regionie

SCENARIUSZ „DYNAMICZNEGO ROZWOJU”					
EFEKTY DZIAŁAŃ	KLUCZOWE DZIAŁANIA	KAPITAŁY			
		Gospodarczy	Naturalny	Luźski	Spółeczny
2025 r.: - Zatrzymanie spadku liczby ludności. - Wzrost wartości regionalnego PKB per capita wraz ze wzrostem zarobków. - Poprawa jakości powietrza. 2030 r.: - Atrakcyjne miejsce do zamieszkania. - Region czystego powietrza. - Region e-usług.	• Rozwój dostępu do usług.			x	
	• Zakup nowoczesnych pojazdów komunikacji zbiorowej.		x		
	• Regionalny system wymiany źródeł ciepła.		x		
	• Kształcenie dla potrzeb rynku pracy.			x	
	• ORFR jako bank regionalny.	x			
	• Dotacje bony na badania przemysłowe.	x			
	• System promocji gospodarki.	x			
	• Tworzenie miejsc opieki dla seniorów.			x	
	• System ułatwień dla godzenia ról rodzinnych i zawodowych.			x	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie treści *Diagnozy regionalnej opracowanej na potrzeby Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2030 roku oraz projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.*

W związku z powyższym, po stronie szans proponuje się umieścić zidentyfikowaną w analizie SWOT szansę: *instrumenty aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców*. Natomiast po stronie mocnych stron zidentyfikowane w SWOT: *oddolne inicjatywy społeczne oraz wielokulturowość*. W związku z rekomendowanym poszerzeniem sugerujemy także, aby uzupełnić scenariusz o kluczowe działania przyczyniające się do wykorzystania przedmiotowych szans i wsparcia mocnych stron oraz wynikające z ich wdrożenia efekty.

Drugi spośród scenariuszy określony mianem „unikania zapaści” przewiduje, że wdrożenie 13 kluczowych działań pozwoli przewyciężyć pojawiające się w otoczeniu zagrożenia takie jak: *kryzys gospodarczy, ograniczenie kompetencji samorządów i możliwości realizacji polityk rozwoju JST, konkurencję osiedleńczą metropolii krajowych i ośrodków zagranicznych, konkurencję uczelni krajowych i zagranicznych, a także zmiany klimatu poprzez wyeliminowanie słabych stron województwa, za które uznano: demografię, współpracę między biznesem i nauką, zainteresowanie kształceniem ustawicznym, stan infrastruktury społecznej, przedsiębiorczość mieszkańców, poziom wynagrodzeń, konkurencyjność uczelni regionalnych, jakość powietrza, nakłady na B+R w przedsiębiorstwach, zanieczyszczenie wód, świadomość zdrowotną i ekologiczną mieszkańców, poziom rozwoju i wykorzystania energetyki odnawialnej oraz poziom rozwoju sieci gazowej.*

Tabela 6: Oddziaływanie scenariusza „unikania zapaści” na rozwój czterech rodzajów kapitałów w regionie

SCENARIUSZ „UNIKANIA ZAPAŚCI”		
EFEKTY DZIAŁAŃ	KLUCZOWE DZIAŁANIA	KAPITAŁY

		Gospodarczy	Naturalny	Ludzki	Spoleczny
2025 r.: - Jedna silna uczelnia. - Wyhamowanie depopulacji. - Zwiększenie kwot na składki ZUS. 2030 r.: - Innowacyjność i konkurencyjność naukowo-badawcza (uczelnie). - Czyste Opolskie. - Silne i konkurencyjne przedsiębiorstwa. - System edukacji ustawicznej.	• Uzbrojenie terenów pod nowe inwestycje.	x			
	• Zachęty dla nowych miejsc pracy.	x			
	• Programy i wspieranie kształcenia ustawicznego.			x	
	• Szersza współpraca samorządów w realizacji zadań.	x	x	x	
	• Zwiększenie sprawności administracji publicznej.	x	x	x	
	• Rozwijanie transportu publicznego.		x		
	• Zachęty dla tworzenia nowych dobrze płatnych miejsc pracy.	x			
	• Wspieranie przedsiębiorczości.	x			
	• Konsolidacja uczelni regionalnych.			x	
	• Rozwój współpracy między uczelniami a biznesem i otoczeniem społeczno-gospodarczym.	x			
	• Dofinansowanie wymiany „kopciuchów”.		x		
	• Gospodarowanie wodą – retencja.		x		
	• Budownictwo pasywne.		x		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie treści *Diagnozy regionalnej opracowanej na potrzeby Strategii Rozwoju Województwa opolskiego do 2030 roku oraz projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.*

Jak obrazuje powyższe zestawienie, również w tym scenariuszu kwestia stymulowania rozwoju kapitału społecznego nie została uwypuklona. Tymczasem, aby skutecznie przeciwdziałać zagrożeniu, którym jest *ograniczenie kompetencji samorządów i realizacji polityk rozwoju*, należy zwiększać współpracę na linii samorząd terytorialny i trzeci sektor. Tym samym sugerujemy, aby wyszczególnione w scenariuszu słabe strony województwa uzupełnić o dwa zidentyfikowane w analizie SWOT zjawiska: *słaby potencjał organizacyjno-finansowy i niewystarczający poziom profesjonalizacji organizacji pozarządowych oraz niski poziom rozwoju sektora ekonomii społecznej*. Ponadto, ponieważ niniejszy scenariusz ma prowadzić do unikania zapaści rozumianej przede wszystkim jako drastyczne spowolnienie gospodarcze, po stronie zagrożeń, którym powinny przeciwdziałać wdrażane działania, warto umieścić: brak polityki migracyjnej - kwestia ta jest, bowiem czynnikiem silnie oddziałującym na sytuację na rynku pracy. W związku z rekomendowanym poszerzeniem dodatkowo proponujemy, aby uzupełnić scenariusz o kluczowe działania, których realizacja będzie mieć na celu przeciwdziałanie przedmiotowym zagrożeniom i niwelację słabych stron oraz dodać wynikające z ich wdrożenia efekty.

W trzecim scenariuszu „ograniczonych środków publicznych” zakłada się, że poza kryzysem gospodarczym spowodowanym przez rozprzestrzeniającą się pandemię COVID-19 do 2025 roku na rozwój regionu będą oddziaływać następujące zagrożenia zewnętrzne: *ograniczenie kompetencji samorządów i możliwości realizacji polityk rozwoju, niestabilne prawo, silna konkurencja uczelni krajowych i zagranicznych*. Ponadto przewiduje się, że po 2025 roku, oprócz spowodowanego pierwszą falą kryzysu spowolnienia gospodarczego, uwidocznią się dodatkowe zagrożenia takie jak: *odkładanie w czasie realizacji inwestycji przeciwpowodziowych i retencji wodnej oraz brak polityki migracyjnej*.

Do 2025 roku przeciwdziałanie wystąpieniu zagrożeń ma zostać zapewnione dzięki wykorzystaniu następujących mocnych stron województwa: *proinwestycyjne działania samorządów, firmy budujące konkurencyjność na bazie innowacji, jakość życia, kwalifikacje zawodowe mieszkańców*, które zostanie zapewnione poprzez podjęcie działań mających na celu: *współpracę samorządów w zakresie transportu i komunikacji, poprawę jakości i dostępności świadczeń medycznych, poprawę bezpieczeństwa publicznego, wzmocnienie edukacji i zwiększenie konkurencyjności uczelni, współpracę nauki z biznesem, wzmocnienie funkcji akademickich Opola, wzmocnienie firm rodzinnych, rozwój przemysłu 4.0 i rozwój usług, rozwój sektora B+R, wdrożenie nowych modeli biznesowych i rozwój nowoczesnego marketingu.*

Ponadto, w związku antycypowaną i wyjątkowo trudną sytuacją zewnętrzną, w scenariuszu przewiduje się, że po roku 2025 roku oprócz *proinwestycyjnych działań samorządów* wsparte zostaną następujące mocne strony: *jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej, produktywność rolnicza, i oddolne inicjatywy społeczne*, co zostanie zapewnione poprzez wdrożenie następujących działań: *dostosowane produkcji rolnej do zmian klimatu, wykorzystanie zasobów emigracji, wspieranie innowacyjności sektora rolno-spożywczego, zadrzewienie przestrzeni, enklawy zieleni w miastach, realizacje inwestycji przeciwpowodziowych i małej retencji, wsparcie NGO i IOB, regionalny system kształcenia ustawicznego.*

Tabela 7: Oddziaływanie scenariusza „ograniczonych środków publicznych” na rozwój czterech rodzajów kapitałów w regionie

SCENARIUSZ „OGANICZONYCH ŚRODKÓW PUBLICZNYCH”					
EFEKTY DZIAŁAŃ	KLUCZOWE DZIAŁANIA	KAPITAŁY			
		Gospodarczy	Naturalny	Ludzki	Spoleczny
2025 r.: - Współpraca szkół i firm. - Wzrost innowacji i nakładów na B+R w firmach. - Wzrost przedsiębiorczości. - Wzrost liczby ludności. - Spadek salda migracji. - Wzrost długości życia. - Rozbudowana sieć dróg lokalnych. - Rozwinięty system komunikacji. 2030 r.: - U nas dobrze się mieszka. - Region niskoemisyjnego transportu. - Solidne Opolskie.	• Współpraca samorządów w zakresie transportu i komunikacji.		x		
	• Poprawa jakości i dostępności świadczeń medycznych.			x	
	• Poprawa bezpieczeństwa publicznego.				x
	• Wzmocnienie edukacji – zwiększenie konkurencyjności uczelni.			x	
	• Współpraca nauki z biznesem.	x			
	• Wzmacnianie funkcji akademickich Opola.			x	
	• Wzmocnienie firm rodzinnych.	x			
	• Przemysł 4.0.	x			
	• Rozwój usług.	x		x	
	• Rozwój sektora B+R.	x			
	• Nowe modele biznesowe.	x			
	• Nowoczesny marketing.	x			
	• Dostosowanie produkcji rolnej do zmian klimatu.	x			
	• Wykorzystanie zasobów emigracji.	x			
	• Wspieranie innowacyjności sektora rolno-spożywczego.	x			
	• Zadrzewienie przestrzeni, enklawy zieleni w miastach		x		

	• Realizacja inwestycji przeciwpowodziowych i małej retencji		x		
	• Wsparcie NGO i IOB	x			x
	• Regionalny system kształcenia ustawicznego			x	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie treści Diagnozy regionalnej opracowanej na potrzeby Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2030 roku oraz projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.

Jak wynika z powyższego zestawienia, zaplanowane w scenariuszu działania generują wzrost potencjału wszystkich czterech kapitałów rozwoju regionu i tym samym w kompleksowy sposób przyczyniają się do osiągnięcia wizji rozwoju województwa, której centralnym elementem jest jakość życia mieszkańców. Pewne obawy budzi jednak bardzo szeroka przewidziana w scenariuszu paleta działań zapobiegawczych. Porównując wszystkie trzy scenariusze należy zauważyć, że bazowy, przewidziany do realizacji scenariusz „dynamicznego rozwoju” koncentruje się jedynie na 9 kluczowych działaniach prowadzących do osiągnięcia 6 zakładanych efektów. W scenariuszu „unikana zapaści” przewidziano 13 działań, które prowadzą do osiągnięcia 7 efektów. Natomiast omawiany scenariusz bazuje aż na 19 działaniach, a jego realizacja ma skutkować osiągnięciem aż 11 efektów. Nazbyt duże rozbudowanie scenariusza może skutkować tym, że w sytuacji rozprzestrzeniającej się pandemii COVID-19 oraz ograniczonych środków zewnętrznych wynikających z braku zapewnionego udziału w funduszach strukturalnych, część spośród planowanych w nim działań okaże się niemożliwa do realizacji.

3.4 Trafność obszarów funkcjonalnych oraz obszarów strategicznej interwencji zidentyfikowanych w projekcie Strategii Opolskie 2030

Terytorialny wymiar polityki rozwoju przejawia się w prowadzeniu działań i podejmowaniu interwencji w ramach obszarów funkcjonalnych oraz obszarów strategicznej interwencji. Takie podejście zapewnia szersze spojrzenie na rozwój gospodarczy regionu oraz pozwala na dokładniejsze określenie celów polityki i dostosowanie instrumentów jej realizacji w odniesieniu do specyfiki konkretnego obszaru.

Zgodnie z ustawową definicją obszar funkcjonalny należy rozumieć jako obszar, na którym występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego). Szczególnym typem obszaru funkcjonalnego jest miejski obszar funkcjonalny². Natomiast obszar strategicznej interwencji to określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne, inwestycje w zasoby ludzkie finansowane z różnych źródeł lub rozwiązania regulacyjne³.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego oraz zapisów Diagnozy regionalnej, w projekcie Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 wskazano następujące obszary funkcjonalne:

² USTAWA z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw, [Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw \(sejm.gov.pl\)](https://sejm.gov.pl), data dostępu (03.05.2021).

³ Ibid.

Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego będący obszarem funkcjonalnym o znaczeniu ponadregionalnym. Delimitację MOF OW przeprowadzono w oparciu o kryteria delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich, które zmodyfikowano uwzględniając ekspercką wiedzę nt. funkcjonowania samorządowych związków celowych bądź porozumień oraz zapisy regionalnych planów i strategii, co spowodowało, że niespełnienie niektórych kryteriów „statystycznych” nie eliminowało gmin z miejskiego obszaru funkcjonalnego. W efekcie wyznaczony zgodnie z delimitacją MFiPR obszar funkcjonalny Opola został rozszerzony o terytoria gmin, które wyraziły wolę podejmowania wspólnych działań tj.: gminy powiatu opolskiego, gminę Izbicko (powiat strzelecki), gminę Lewin Brzeski (powiat brzeski) oraz wszystkie gminy powiatu krapkowickiego. Tym samym obszar funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego obejmuje 21 gmin i jest tożsamy z obszarem Aglomeracji Opolskiej.

Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych, będące obszarami funkcjonalnymi o znaczeniu regionalnym. Zgodnie z KPZK 2030 funkcje ośrodków subregionalnych pełnią miasta liczące pomiędzy 50 a 100 tys. mieszkańców. Te kryteria w województwie opolskim spełniają jedynie Kędzierzyn-Koźle oraz Nysa. Niemniej jednak zgodnie z zapisami dokumentu ośrodkami subregionalnymi mogą być także miasta mniejsze, jeżeli mają istotne znaczenie gospodarcze. W przypadku woj. opolskiego takimi miastami są: miasto Brzeg oraz Kluczbork. W KPZK 2030 wskazano, że obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych obejmują gminy wiejskie położone w bezpośrednim sąsiedztwie tych ośrodków. *Z uwagi na potrzebę zachowania zasady rozłączności obszarów funkcjonalnych, która oznacza, że gmina może wchodzić w skład tylko jednego miejskiego obszaru funkcjonalnego, dokonano odstępstwa od reguły bezpośredniego sąsiedztwa w obszarze funkcjonalnym Kędzierzyna-Koźla, gdzie gmina Zdzeszowice, pomimo tego, że jej obszar wiejski graniczy bezpośrednio z obszarem ośrodka subregionalnego, przynależy do obszaru funkcjonalnego Aglomeracji Opolskiej*⁴. Ponadto bazując na wynikach badania *pn. Bieguny wzrostu województwa opolskiego*⁵ wykazano, że w przypadku Brzegu i Nysy bardzo silne powiązania z miastem wykazują także pojedyncze gminy tzw. dalszego sąsiedztwa. Uwzględniając powyższe zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego, granice obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych w woj. opolskim obejmują: miasto Brzeg wraz z gm. Skarbimierz i gm. Lubsza i gm. Olszanka, miasto Kędzierzyn-Koźle oraz gminy Bierawa, Cisek, Reńska Wieś, Leśnica, i Ujazd, miasto Kluczbork wraz z obszarem wiejskim gminy Kluczbork i miasto Nysa wraz z obszarem wiejskim gminy Nysa i gminy Pakosławice.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych nie są tożsame z funkcjonującymi porozumieniami terytorialnymi. Zinstytucjonalizowana współpraca Kędzierzyna-Koźla z gminami spoza bezpośredniego sąsiedztwa powoduje, że w skład Kędzierzyńsko-Strzeleckiego Subregionalnego Obszaru Funkcjonalnego wchodzi także gminy: Pawłowiczki i Polska Cerekiew oraz Strzelce Opolskie, Jemielnica i Zawadzkie. Cechą charakterystyczną KKSOF jest, zatem występowanie 2 centrów wzrostu, opartych na dwóch największych ośrodkach miejskich, tj. Kędzierzynie-Koźlu oraz Strzelcach Opolskich. W przypadku Nysy mamy do czynienia z partnerstwem

⁴ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego 24 kwietnia 2019 r. s. 22., Uchwała nr VI/54/2019 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 24 kwietnia 2019 r. w sprawie uchwalenia *zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego*, Dziennik Urzędowy Województwa Opolskiego – 7 –Poz. 1798.

⁵ Bieguny wzrostu województwa opolskiego. Badanie realizowane w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, wyk. Instytut Rozwoju Miast oraz GEOPROFIT Wojciech Dziemianowicz, Kraków – Warszawa, 2016 r., www.opolskie.pl/wp-content/uploads/2017/02/Bieguny-wzrostu-województwa-opolskiego-raport.pdf (data dostępu 03.05.2021).

Nyskim, w którym zrzeszone są gminy z powiatów prudnickiego i głubczyckiego. Natomiast subregion brzeski współpracuje z gminą Oława (gmina wiejska, woj. dolnośląskie). Z kolei w funkcjonującym w subregionie kluczborskim porozumieniu Aglomeracja Kluczborska zrzeszone są powiaty: namysłowski i oleski oraz wszystkie gminy z tych powiatów.

Wiejskie obszary funkcjonalne. Zgodnie z przyjętymi w KPZK 2030 kryteriami delimitacji oraz na podstawie obliczonych w badaniu pn. *Identyfikacja Obszarów Funkcjonalnych (OF), Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), Obszarów Problemowych (OP) w województwie opolskim*⁶ wskaźników ilościowych (wartość standaryzowanego wskaźnika syntetycznego kapitałów oraz salda migracji), a także przyjętych kryteriów jakościowych (bliskość silnych ośrodków miejskich oraz istnienie stref ekonomicznych lub stref rozwoju gospodarczego) w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego obszary wiejskie zróżnicowano na wymagające wsparcia oraz uczestniczące w procesach rozwojowych. Do grupy gmin uczestniczących w procesach rozwojowych zaliczono gminę Skarbimierz oraz gminy wiejskie strefy podmiejskiej Opola i strefy wewnętrznej Aglomeracji Opolskiej (Chrzastowice, Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Komprachcice, Łubniany, Prószków, Turawa i Izbicko), a także pomimo ujemnego salda migracji, ale z racji bezpośredniego sąsiedztwa z rdzeniem Aglomeracji gminę Tarnów Opolski. Natomiast do grupy gmin wymagających wsparcia wszystkie gminy wiejskie i miejsko-wiejskie poza okolicami Brzegu (gm. Skarbimierz) i gminami położonymi w obszarze funkcjonalnym Opola.

Bazując na zidentyfikowanych powiązaniach funkcjonalnych w projekcie Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 wyznaczono 5 obszarów strategicznej interwencji: Subregion Aglomeracja Opolska, Subregion Brzeski, Subregion Kędzierzyńsko-Strzelecki, Subregion Północny i Subregion Południowy.

Granice wskazanych obszarów pokrywają się z zarówno z OSI wyznaczonymi na poziomie krajowym, do których zaliczane są miasta średniej wielkości tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją (15 gmin po aktualizacji), jak i funkcjonującymi w regionie porozumieniami terytorialnymi. Uwzględniając powyższe wyznaczone w Strategii granice OSI obejmują: Subregion Aglomeracja Opolska - gminy: Murów, Popielów, Lewin Brzeski, Niemodlin, Tułowice, Pruszków, Strzeleczy, Krapkowice, Walce, Zdzeszowice, Gogolin, Izbicko, Tarnów Opolski, Chrzastowice, Ozimek, Turawa, Łubniany, Dobrzeń Wielki, Dąbrowa, Komprachcice i m. Opole. Subregion Brzeski - gminy: Brzeg, Lubsza Olszanka i Skarbimierz. Subregion Kędzierzyńsko-Strzelecki - gminy: Bierawa, Cisek Jemielnica, Kędzierzyn-Koźle, Kolonowskie, Leśnica Polska Cerekiew, Pawłowiczki Reńska Wieś Ujazd Strzelce Opolskie i Zawadzkie. Subregion Północny – gminy: Byczyna, Dobrodzień, Domaszowice Gorzów Śląski, Kluczbork, Lasowice Wielkie, Namysłów Olesno Pokój Praszka, Radłów, Rudniki, Świerczów Wilków, Wołczyn i Zębowice. Subregion Południowy – gminy: Baborów, Biała, Branice, Głogówek, Głubczyce Głuchołazy, Grodków, Kamiennik, Kietrz, Korfantów, Lubsza, Łambinowice, Nysa, Otmuchów, Paczków, Prudnik, Pakosławice i Skoroszyce.

Przyjęte w projekcie Strategii podejście wpisuje się, zatem w funkcjonujący paradygmat polityki rozwoju, który zakłada zintegrowane wsparcie terytoriów, wyróżnionych na podstawie ich cech funkcjonalnych ponad ich granicami administracyjnymi.

Ponadto, analizując zapisy Diagnozy, w tym wyszczególnione w niej problemy i potencjały rozwojowe poszczególnych subregionów, należy stwierdzić, że OSI zostały trafnie wyznaczone, ich granice pozawalają, bowiem lokować wsparcie w miejscach, które od dłuższego czasu rozwijają się wolniej lub słabiej i brakuje im potencjału do zainicjowania szybszego wzrostu. Warto także dodać, że z racji

⁶ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego ..., op., cit.

przyjętych granic, OSI stanowią nawiązanie do Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r., przez co nadają tej „nowej” kontynuacyjny charakter.

W projekcie Strategii Opolskie 2030 wskazano, że wdrażanie na obszarze OSI działań interwencyjnych powinno odbywać się w zgodzie z przyjętymi celami i rekomendacjami w zakresie rozwoju przestrzennego. Tym samym poszczególnym OSI przypisano konkretne cele oraz rekomendacje.

Tabela 8: Rekomendacje w ramach celów polityki przestrzennej przewidzianych do realizacji w poszczególnych OSI

Rekomendacje w ramach celów polityki przestrzennej	OSI				
	Aglomeracja Opolska	Brzeski	Potulniowy	Kędzierzyńsko - Strzelecki	Północny
Rozwój funkcji metropolitalnych	x				
Kształtowanie przestrzeni wzmacniających funkcje regionalne i krajowe	x				
Tworzenie warunków dla rozwoju transportu publicznego	x				
Rozwijanie stref aktywizacji gospodarczej	x				
Tworzenie warunków dla rozwoju nowoczesnego przemysłu	x				
Kształtowanie przestrzeni dla rozwoju sektora B+R i parków technologicznych	x				
Tworzenie warunków dla rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości	x				
Promowanie kompleksowych rozwiązań rewitalizacyjnych	x				
Wzmocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych	x	x	x	x	x
Kształtowanie przestrzeni wzmacniających funkcje regionalne i krajowe	x				
Tworzenie warunków dla rozwoju zintegrowanego systemu transportu Publicznego	x				
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej (drogowej i kolejowej)	x	x	x	x	x
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej	x				
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury energetycznej	x				
Kształtowanie systemów ścieżek i szlaków rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą	x	x	x	x	x
Rozwój powiązań systemu przyrodniczego	x				
Tworzenie warunków dla rozwoju transportu publicznego		x	x	x	x
Modernizacja i rozbudowa Odrzańskiej Drogi Wodnej				x	
Wzmocnienie konkurencyjności zagospodarowania	x	x	x	x	x
Kształtowanie i realizacja wspólnej polityki przestrzennej	x				
Kształtowanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych	x		x	x	x
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej	x		x	x	x
Rozwijanie stref aktywizacji gospodarczej	x				
Tworzenie warunków dla rozwoju funkcji turystycznych	x	x	x	x	x
Zwiększenie dostępności do infrastruktury (społecznej i technicznej)	x	x	x	x	x
Promowanie kompleksowych rozwiązań rewitalizacyjnych	x	x	x	x	x
Zwiększenie znaczenia sfery społecznej w procesie rewitalizacji	x				
Wzmocnienie potencjału energetycznego	x	x	x	x	x
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury energetycznej	x				
Zwiększanie efektywności energetycznej	x				

Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii OZE	x				
Proekologiczna modernizacja gospodarki	x	x	x	x	x
Wzmocnienie odporności przestrzeni na zagrożenia naturalne	x	x	x	x	x
Zwiększenie dyspozycyjności zasobów wodnych i odporności na susze	x	x	x	x	x
Bieżące utrzymywanie infrastruktury przeciwpowodziowej	x	x	x	x	x
Prewencyjna ochrona obszarów szczególnego zagrożenia powodzią i wystąpienia ryzyka powodziowego w planach zagospodarowania przestrzennego	x	x	x	x	x
Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa powodziowego	x	x	x	x	x
Realizacja działań technicznych związanych ze zbiornikami i ciekami wodnymi	x	x	x	x	x
Ochrona i poprawa jakości środowiska oraz walorów krajobrazowych	x	x	x	x	x
Poprawa jakości powietrza	x	x	x	x	x
Ograniczenie emisji hałasu i poprawa klimatu akustycznego	x	x	x	x	x
Kształtowanie przestrzeni dla nowoczesnej gospodarki odpadami	x				
Ochrona cennych obszarów przyrodniczo-krajobrazowych	x	x	x	x	x
Rozwój nowoczesnej gospodarki odpadami		x	x	x	x
Kształtowanie spójnego systemu przyrodniczego	x	x	x	x	x
Rozwój powiązań systemu przyrodniczego	x	x	x	x	x
Poprawa ładu przestrzennego	x				
Kształtowanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych	x				
Zwiększanie partycypacji społecznej w działaniach planistycznych	x				
Ograniczanie rozpraszania zabudowy	x				
Wprowadzanie rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo publiczne	x				
Ochrona zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych	x				
Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich	x	x	x	x	x
Kształtowanie przestrzeni dla różnych form aktywności gospodarczej	x	x	x	x	x
Ochrona wysokiego potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej	x	x	x	x	x
Ochrona przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych gleb	x	x	x	x	x
Przeciwdziałanie erozji gleb		x	x	x	x
Wielofunkcyjny rozwój węzłowych ośrodków rozwoju		x	x	x	x
Kształtowanie przestrzeni dla rozwoju funkcji miejskich		x	x	x	x
Wzmocnienie funkcji kulturowych		x	x	x	x
Ochrona zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych		x	x	x	x
Stanowienie pomników historii		x	x	x	x
Tworzenie parków kulturowych		x	x	x	x
Ochrona cennych obszarów przyrodniczo krajobrazowych			x		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.

Analiza przyjętego układu celów oraz treści rekomendacji w zakresie rozwoju przestrzennego odnoszących się do poszczególnych OSI pokazuje, że adresatem działań mających na celu rozwój funkcji metropolitalnych jest obszar Aglomeracji Opolskiej, natomiast służących rozwojowi ośrodków węzłowych i ich biegunów wzrostu pozostałe subregiony. Biorąc pod uwagę, że w projekcie Strategii Opolskie 2030 przyjęto model policentrycznego rozwoju takie założenie wydaje się być słuszne pozwala, bowiem na eliminację niekorzystnych różnic w warunkach życia i aktywizację wszystkich pięciu stref województwa.

To, co budzi zastanowienie to fakt, że zgodne z przyjętym układem celów, działania polegające na ograniczaniu rozpraszania zabudowy, zwiększaniu partycypacji społecznej w działaniach planistycznych oraz wprowadzaniu rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo publiczne, a więc

służących osiągnięciu celu poprawa ładu przestrzennego, będą realizowane jedynie na obszarze OSI Aglomeracji Opolskiej. Ponadto rekomendacja w zakresie kształtowania atrakcyjnych przestrzeni publicznych nie jest adresowana do OSI Subregionu Brzeskiego. Zastanawiającym wydaje się być także to, że rekomendacje w zakresie stanowienia pomników historii oraz tworzenie parków kulturowych, których wdrożenie ma skutkować wzmocnieniem funkcji kulturowych są adresowane jedynie do ośrodków subregionalnych.

4. OCENA SPÓJNOŚCI WEWNĘTRZNEJ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO, OPOLSKIE 2030

4.1 Spójność wizji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań ujętych w projekcie Strategii Opolskie 2030

Zamieszczona w projekcie Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 wizja rozwoju została sformułowana w następujący sposób: *Opolskie w 2030 roku to region cenionej jakości życia wynikającej z: unikalnego i uniwersalnego łączenia różnorodności, dynamiki i równowagi, nowoczesności i tradycji, otwartości i integracji.*

Atutem tej dosyć ogólnie nakreślonej wizji jest to, że pozostawia ona odpowiednio dużo miejsca na uszczegółowienia na poziomie zaplanowanych celów strategicznych, celów operacyjnych oraz kierunków działań. Jednakże taki sposób podejścia ma też wady, można bowiem argumentować, że przyjęta wizja ma nadmiernie uniwersalny charakter, jest za mało konkretna i nie do końca precyzuje atrybuty, które mają odróżniać województwo opolskie od wielu innych regionów.

Sformułowana wizja zakłada, że w województwie na przestrzeni okresu obowiązywania Strategii Opolskie 2030 będzie realizowana polityka rozwoju, której nadrzędnym celem jest to, aby Opolskie stało się regionem cenionej jakości życia. Jak czytamy w projekcie Strategii, ten centralny element wizji ma zostać osiągnięty poprzez unikalny sposób łączenia i godzenia 6 konstytuujących go składowych, które opisują pożądany stan rozwoju regionu. Zgodnie z nimi w 2030 r. Opolskie ma być:

1. dynamiczne, a więc charakteryzować się silnymi ośrodkami wzrostu, innowacji i inwestycji oraz wysokim poziomem aktywności społecznej i współpracy;
2. zrównoważone w sferze przestrzennej, gospodarczej i społecznej, a więc pozbawione niekorzystnych różnic w wewnętrznych warunkach życia jak i konkurencyjne w stosunku do otoczenia zewnętrznego;
3. tradycyjne, czyli kultywujące historyczne fundamenty rozwoju takie jak śląska pracowitość, solidność, dbałość o ład i porządek oraz cechujące się aktywnościami gospodarczymi i społecznymi wzmacniającymi wspólnotę regionalną;
4. nowoczesne, dzięki włączeniu w globalne sieci współpracy gospodarczej i naukowej, rozwiniętą infrastrukturę komunikacyjną, wysoki poziom kapitału ludzkiego oraz symbiotyczne połączenie funkcjonowania rozwoju obszarów miejskich z obszarami wiejskimi;
5. otwarte w zakresie postaw edukacyjnych i obywatelskich, a więc o ponadprzeciętnym potencjale kreatywności i wysokim poziomie tolerancji mieszkańców a także dostępne komunikacyjne;
6. zintegrowane na poziomie społecznym i ekonomicznym, czyli wyróżniające się wysoką dostępnością do usług publicznych, a także szeroką powszechną i wieloaspektową współpracą na linii biznes, administracja, nauka, społeczność lokalne.

Aby w 2030 roku region opolski mógł pochwalić się wysokim poziomem jakości życia, zdefiniowane w projekcie strategii cele strategiczne, cele operacyjne i kierunki działań powinny korespondować z poszczególnymi elementami przyjętej wizji rozwoju.

Dokonując oceny spójności wewnętrznej projektu Strategii Opolskie 2030 członkowie zespołu badawczego posłużyli się metodą krytycznej analizy wpływu. W pierwszym kroku na podstawie zapisów projektu Strategii opracowano definicje poszczególnych składowych wizji rozwoju, które zamieszczono powyżej. W kroku drugim bazując na literaturze przedmiotu i wiedzy eksperckiej, każdy z członków zespołu badawczego ocenił (z użyciem skali), które z zaplanowanych do realizacji działań zgrupowanych w ramach poszczególnych celów operacyjnych oraz celów strategicznych wywierają bezpośredni i pozytywny wpływ na elementy składowe wizji i prowadzą do ich osiągnięcia. W kroku trzecim na podstawie poszczególnych ocen opracowano zamieszczoną poniżej macierz wpływu, gdzie 0 oznacza brak bezpośredniego wpływu danego działania na element wizji, natomiast 1 silny bezpośredni wpływ. W kroku czwartym oceny zsumowano, co pozwala stwierdzić, czy i na ile wyznaczone w ramach przyjętych celów kierunki działań wpływają na osiągnięcie poszczególnych składowych przyjętej wizji rozwoju.

Tabela 9: Wpływ kierunków działań na osiągnięcie poszczególnych składowych wizji rozwoju województwa

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	ELEMENTY WIZJI ROZWOJU						
			dynamika	równowaga	nowoczesność	tradycja	otwartość	integracja	
CZŁOWIEK I RELACJE – MIESZKAŃCY GOTOWI NA WYZWANIA I TWORZĄCY OTWARTĄ WSPÓLNOTĘ.	TRWAŁE WIĘZI SPOŁECZNE.	Integracja i aktywizacja społeczna.	1	0	0	0	1	1	
		Wsparcie rozwiązań prorodzinnych.	0	1	0	0	0	1	
		Profesjonalizacja organizacji społecznych.	1	0	1	0	1	1	
		Budowa systemu wsparcia rewitalizacji.	1	1	0	1	1	1	
		Rozwój społeczeństwa wielokulturowego.	0	0	1	1	0	1	
	ROZWINIĘTE I DOSTĘPNE USŁUGI.	Rozwój opieki zdrowotnej.	0	1	1	0	0	1	
		Rozwój usług społecznych.	0	1	0	0	0	1	
		Rozszerzanie oferty spędzania wolnego czasu.	0	1	0	0	0	1	
		Rozwój e-usług.	1	0	1	0	0	1	
	WYKWALIFIKOWANI MIESZKAŃCY.	Wzrost jakości kształcenia.	1	0	1	0	1	1	
		Wzmacnianie instytucji.	1	0	1	0	1	1	
		Aktywizacja zawodowa.	1	0	1	0	1	1	
		Współpraca na rzecz rozwoju kwalifikacji i kompetencji.	1	0	1	0	1	1	
	BEZPIECZNY REGION.	Poprawa bezpieczeństwa.	0	1	0	0	0	0	
		Rozwój edukacji na rzecz bezpieczeństwa.	0	1	0	0	0	0	
		Współpraca instytucjonalna.	0	1	0	0	0	0	
	ŚRODOWISKO I ROZWÓJ – ŚRODOWISKO ODPORNE NA ZMIANY KLIMATYCZNE I SPRZYJAJĄCE ROZWOJOWI	OPOLSKIE ZEROEMISYJNE.	Obniżenie emisyjności gospodarki.	0	1	1	0	0	0
			Rozwój zielonych technologii.	1	1	1	0	0	0
			Poprawa efektywności energetycznej gospodarki.	0	1	1	0	0	0
		PRZYJAZNE ŚRODOWISKO I RACJONALNA GOSPODARKA ZASOBAMI.	Rozwój świadomości ekologicznej i praktycznych zastosowań.	0	1	0	0	1	0
Ochrona zasobów wodnych.			0	1	0	0	0	0	
Nowoczesna gospodarka odpadami.			1	1	1	0	0	0	
Zarządzanie zasobami gleb i kopalnin.			0	1	0	0	0	0	
Zapobieganie skutkom zjawisk klimatycznych.			0	1	0	0	0	0	
WYSOKIE WALORY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE.		Ochrona bioróżnorodności.	0	1	0	0	0	0	
		Dbałość o zachowanie dziedzictwa kulturowego.	0	0	0	1	0	0	
		Wzmocnienie systemu ochrony przyrody.	0	1	0	0	0	0	

		Ochrona krajobrazów	0	1	0	1	0	0
SILNA GOSPODARKA – GOSPODARKA INTELIGENTNA WZMACNIAJĄCA KONKURENCYJNOŚĆ REGIONU.	GOSPODARKA OTWARTA NA WSPÓŁPRACĘ.	Rozwój przedsiębiorczości.	1	0	1	0	1	1
		Współpraca gospodarcza.	1	0	1	0	0	1
		Badania na rzecz gospodarki.	1	0	1	0	0	1
	SILNE BRANŻE.	Wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności firm.	1	0	1	0	0	1
		Wspieranie powstawania miejsc pracy	1	1	1	0	1	1
		Rozwój wiodących branż gospodarki regionalnej.	1	0	1	0	0	1
		Poprawa klimatu inwestycyjnego.	1	0	1	0	0	1
	REGION DOSTĘPNY KOMUNIKACYJNIE.	Rozwój infrastruktury komunikacyjnej.	1	1	1	0	1	1
		Rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej.	1	1	1	0	1	1
		Rozwój transportu zintegrowanego.	1	1	1	0	1	1
	CENIONA MARKA REGIONU.	Rozwój tożsamości regionalnej.	0	0	0	1	0	1
		Budowa wizerunku Zielonego Opolskiego.	1	0	1	0	0	1
		Rozwój silnych produktów turystycznych.	1	0	1	1	0	1
		Nowoczesny marketing regionu.	1	0	1	0	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.

Zamieszczone w powyższej tabeli zestawienie wyraźnie pokazuje, że przyjęta w projekcie Strategii wieloaspektowa polityka rozwoju, której kierunki odzwierciedlają zdefiniowane cele strategiczne oraz odpowiadające im cele operacyjne, jest spójnie powiązana z nakreśloną wizją. Świadczy o tym fakt, że wszystkie wyznaczone w ramach przyjętych celów kierunki działań wpływają na osiągnięcie jej poszczególnych składowych. Do dynamicznego, aczkolwiek zrównoważonego rozwoju województwa, w bezpośredni sposób przyczynia się realizacja 46 kierunków działań. Na budowę nowoczesnego i jednocześnie kultywującego tradycję regionu wpływa 31 kierunków działań. Natomiast osiągnięcie wizerunku otwartego i zintegrowanego Opolskiego ma zostać zapewnione poprzez realizację 41 kierunków działań.

Kwestia spójności wizji, celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań nie budziła także zastrzeżeń respondentów badań jakościowych. W zdecydowanej większości uznali oni, bowiem, że projekt Strategii jest zbudowany harmonijnie i komplementarnie.

...Harmonijność Strategii, według mnie, jest zachowana i jest raczej w mojej ocenie spójna. Spójność realizowana jest, przede wszystkim poprzez dobro mieszkańców, co się podkreśla (W 2).

...dla mnie ona jest komplementarna. Ona się wzajemnie dopełnia, wszystkie strefy, wszystkie potrzeby, wszystkie obszary są jednakowo ważne potraktowane i one wzajemnie się uzupełniają. Sądzę, że gwarantuje harmonijny rozwój regionu (W 5).

Bazując na wynikach przeprowadzonych analiz należy zatem stwierdzić, że umiarkowanie ogólny opis wizji rozwoju regionu nie pociąga za sobą negatywnych skutków. W tym przypadku udało się bowiem wyważyć odpowiedni balans między uniwersalnością opisu a przyjętym układem celów i kierunków działań, który bezpośrednio wynika ze specyfiki regionalnej i stanowi odzwierciedlenie zagadnień omówionych w poświęconej wyzwaniom rozwojowym części diagnostycznej.

Ponadto warto także zaznaczyć, że zaproponowana wizja luźno nawiązuje do tej wyartykułowanej w poprzedniej strategii, co można potraktować jako pewnego rodzaju kontynuację, ale i rozwinięcie. Wartościowym jest także to, że wskazuje się w niej na słabo identyfikowalną z regionem i zauważaną z zewnątrz wysoką jakość życia mieszkańców, co czyni region potencjalnie atrakcyjnym miejscem do zamieszkania i możliwym do wykorzystania czynnikiem przyciągającym nowych mieszkańców, inwestorów, studentów i turystów.

Na koniec warto dodać, że tak sformułowaną wizję rozwoju województwa akceptują również uczestnicy wywiadów. Większość z nich uznaje ją za realną, chociaż niektórzy uważają, że w kontekście szybko zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych powinna być sformułowana w sposób wariantowy.

...Wizja rozwoju regionu-ona jest realna, ale powinna być elastyczna ze względu rozwój sytuacji społecznej i gospodarczej (W 2).

4.2 Spójność wewnętrzna projektu Strategii Opolskie 2030

Przyjęty układ dokumentu został odzwierciedlony na poniższym diagramie.

Diagram 3: Struktura projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030

Źródło: Opracowanie własne

Jak obrazuje diagram 3, kolejne rozdziały wynikają z poprzednich. Na początku dokumentu zaprezentowano wizję rozwoju województwa, przy pomocy, której jasno i precyzyjnie poinformowano czytelnika, do jakiego stanu docelowego będzie dążył samorząd kreując politykę rozwoju województwa w perspektywie najbliższych 9 lat. Kolejno, w części diagnostycznej, przedstawiono wnioski z przeprowadzanej diagnozy strategicznej, której swoistym zwieńczeniem i podsumowaniem jest analiza SWOT. Część projekcyjną rozpoczyna analiza TOWS, która stanowi trafne i właściwe uzupełnienie analizy SWOT. Kolejno zaprezentowano będące efektem TOWS scenariusze rozwoju oraz przyjęte cele strategiczne i operacyjne. Następnie pokazano, na ile przyjęte cele rozwojowe wpisują się w założenia polityk szczebla krajowego oraz zaprezentowano terytorialny wymiar strategii, w tym obszary strategicznej interwencji. W ostatniej części dokumentu opisano system realizacji Strategii, przyjęte ramy finansowe oraz założenia w zakresie prowadzenia monitoringu i ewaluacji.

Wewnętrzna logika projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 jest spójna, co jest efektem przemyślanej struktury opracowania. Układ opracowania jest przejrzysty, a jego zawartość treściowa jasna i konkretna. W efekcie czytelnik wie i rozumie, z czego wynikają przedstawione w nim kierunki działań. Taką ocenę potwierdzają eksperci uczestnicy Panelu Ekspertów, którzy ocenili, że dokument oddaje innowacyjny sposób podejścia do opracowania

strategii (tj. diagnoza jest treściwa i w większym stopniu skupia się na możliwościach rozwoju i mocnych stronach; poszczególne obszary rozwojowe przenikają się, a cały dokument jest spójny, i dobrze widać wizję rozwoju regionu jako całości.

4.3 Czytelność projektu Strategii Opolskie 2030

Treści oraz argumentacja zawarta w poszczególnych rozdziałach i podrozdziałach projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 odpowiada ich tytułom oraz nie przekracza ich zakresu znaczeniowego. Język dokumentu jest poprawny terminologicznie i nie zawiera żargonów, ani zwrotów potocznych. Pewną trudność dla osób czytających mogą stanowić specjalistyczne określenia, jednak są one najbardziej trafne w kontekście planowania rozwoju i trudno zastąpić je innymi.

Zdanie, *Potwierdzając aktualność istoty dotychczas sformułowanych wyzwań, zdecydowano się, szczególnie w obliczu kryzysu w 2020 r. i toczonych dyskusji warsztatowych, wskazać szczegółowe wyzwania na lata 2021-2030, uwzględniając dodatkowo wyzwania dotyczące uwarunkowań zewnętrznych*⁷, które ma mieć charakter wyjaśniający genezę przyjętych w nowej strategii wyzwań jest niejasne. Zgodnie z nim stare wyzwania są aktualne. Nowe są (bardziej?) szczegółowe, a dodatkowo włączono do nich wyzwania wynikające z uwarunkowań zewnętrznych. Jakże zatem są nowe wyzwania? To zdanie powinno być lepiej i prościej sformułowane

Omawiając horyzontalne determinanty rozwoju należy mieć na uwadze, że nie wszyscy odbiorcy (czytelnicy) dokumentu znajdują się na analizie strategicznej. Dlatego przed ich omówieniem warto wprowadzić zdanie objaśniające.

Warto także przemyśleć opisy sytuacji w akapitach odnoszących się do poszczególnych „przestrzeni”:

1. Przestrzeń wiedzy: *Wysoka dostępność form opieki nad dziećmi wspiera działania aktywizujące kobiety na opolskim rynku pracy. Zarówno w przypadku opieki żłobkowej, jak i przedszkolnej, wskaźniki dostępności są wyższe niż w większości województw (2. pozycja) oraz wyższe niż przeciętnie w kraju. (...)*⁸. Ponieważ związek tych konstatacji z tym, co rozumie się pod pojęciem wiedzy jest dosyć luźny powinno się tu nawiązać do innowacyjnych zachowań, sytuacji kobiet na rynku pracy, wysokich wskaźników przedsiębiorczości ludzi młodych, uczestnictwa studentów w programach Erasmus, nowych wydziałów na uczelniach, sukcesów opolskich naukowców, przedsiębiorców, ludzi mediów itp.
2. Przestrzeń usług: *Województwo opolskie wyróżnia dobra dostępność do usług administracji publicznej. W wymiarze usług zdrowotnych (...). Dość dobrze rozwinięta jest struktura wsparcia społecznego (w tym w zakresie opieki i aktywizacji seniorów), jednak przy ograniczonej działalności podmiotów ekonomii społecznej. Infrastruktura społeczna (...)*⁹. Usługi to pojęcie bardzo szerokie, a opis niezwykle je zawęża. Może lepiej napisać o dostępie do usług publicznych i dobrym dostępie do usług komercyjnych (np. handlu).
3. Przestrzeń inwestycji: *Uwzględniając potencjał ludnościowy i gospodarczy, pozytywnie należy ocenić region pod kątem atrakcyjności inwestycyjnej i skuteczności przyciągania kapitału zagranicznego. Opolskie jest wysoko oceniane przez inwestorów w zakresie dostępności komunikacyjnej i infrastruktury gospodarczej, (...)*¹⁰. Sugerujemy, aby w opisie strategicznej sytuacji wyjściowej regionu unikać sformułowań typu „pozytywnie należy ocenić” i w zamian

⁷ Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030. Projekt. Opole, listopad 2020 r., s.9.

⁸Ibid., s.11.

⁹Ibid., s.11.

¹⁰Ibid., s.15.

posługiwać się na przykład sformułowaniem: charakteryzuje się dużą atrakcyjnością inwestycyjną i wysoką skutecznością.

4. Przestrzenie wypoczynku: eksperci, uczestnicy Panelu ekspertów zwrócili uwagę, aby uwzględniając w strategii rozwój turystyki jako ważnej dla gospodarki regionu branży, równocześnie zwrócić większą uwagę na rozwój i promocję „produktów rekreacyjno-wypoczynkowych” jako jednej z możliwości rozwoju „silnych produktów turystycznych”. Zakłada się, że zwrócenie większej uwagi na rozwój produktów rekreacyjno-wypoczynkowych nie ograniczy działań związanych ze wzmocnieniem produktów turystycznych, lecz przyczyni do jeszcze lepszego wykorzystania regionalnych zasobów i możliwości rozwoju w obszarze turystyki. Oparcie tego celu m.in. na rewitalizacji istniejących, ale zaniedbanych lub upadłych, lecz ciągle znanych regionalnych atrakcjach (Turawa, Moszna, Pietrowice, Góry Opawskie, Głuchołazy, Otmuchów itd.) staje się realną propozycją działań wynikających ze strategii. Jednocześnie rozwój produktów rekreacyjno-wypoczynkowych sprzyjałby podnoszeniu zawartej w wizji wysokiej jakości życia.

Ponadto należałoby zmodyfikować zapis dotyczący kwestii konkurowania regionu z krajami afrykańskimi i azjatyckimi. W rozdziale specjalizacja województwa czytamy: *Polityka województwa będzie zmierzała do wzmocnienia jakościowej konkurencyjności regionu, wychodząc z założenia, że w dłuższej perspektywie niskie płace nie gwarantują dobrobytu mieszkańcom i trudno będzie konkurować z krajami azjatyckimi i afrykańskimi. Ponadto, to właśnie prace relatywnie proste, tanie, powtarzalne będą coraz częściej zastępowane automatyzacją¹¹*. Naszym zdaniem, stwierdzenie w kwestii specjalizacji regionu jest ze wszech miar uzasadnione, natomiast nie do końca jest jasne odniesienie do konkurencji z krajami afrykańskimi i azjatyckimi. W związku z tym proponujemy, aby zastąpić to stwierdzenie innym, mniej stereotypowym. Region stawiając na inteligentne specjalizacje i konkurencję jakościową dąży do osiągnięcia wysokiego poziomu płac, bo to przyciąga wykwalifikowanych pracowników, zmniejsza odpływ wahadłowy za granicę, a szerzej wiąże z woj. opolskim nowych mieszkańców, nie stawia na niskopłatne dziedziny gospodarki.

W świetle opinii uczestników badań jakościowych czytelność projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 jest zróżnicowana. Dla części z nich dokument jest jasny i czytelny.

.....jest napisany w taki sposób popularno-naukowy. Jest tu taka terminologia tzn. problem, no taki naukowy. Natomiast jest napisany, w taki sposób, że ja człowiek, który nie siedzi w tym, doskonale go rozumiem, doskonale się w nim poruszam, w tej przestrzeni różnych terminów i zdań. Tak, że jest czytelny, jest na pewno czytelny. Każdy, kto będzie chciał się z nim zapoznać, to go zrozumie, bo on jest napisany, jak powiedziałam takim popularno-naukowym językiem dostępnym dla każdego (W 5).

....dla mnie jest on spójny, czytelny i jasny. Nie jestem w stanie wypowiadać się, co do innych osób czytających ten projekt, ja uważam, dla mnie, jako osoby, która czytała ten projekt, tę Strategię, jest jak najbardziej czytelny i uważam, że jeśli będziemy stosować się do zaleceń, wniosków, uwag w tym projekcie, jesteśmy w stanie tę Strategię, ten projekt do 2030 roku zrealizować przy udziale i zaangażowaniu różnych grup i osób (W 15).

Natomiast niektórzy uważają, że aby zrozumieć idee zawarte w projekcie konieczne jest jednak pewne specjalistyczne przygotowanie.

¹¹Ibid., s.45.

...Ten, kto go czyta musi być troszeczkę do czytania przygotowany. To tak się, Panie doktorze, z marszu, z chodnika nie da przeczytać, bo to trzeba mieć trochę o tym pojęcia. Jak ja go czytam, to ja go rozumiem, ja sobie mogę pokoić od razu, jakie efekty przyniesie i tak dalej itd. Natomiast, jak ktoś go inny czyta, może mieć z tym problemy (W 11).

Oceniający strategię rozmówcy wskazywali również na konieczność doprecyzowania pewnych kwestii:

...Czy tak jak nam to przedstawiono, chcemy przedstawić mieszkańcom, trzeba pewne rzeczy doprecyzować, bo tak to mieszkańcy pomyślą, że wszyscy mamy być studentami, ludźmi wiedzy, ludźmi nauki i wszyscy mamy pójść na studia po to, żeby tworzyć lepszy rynek pracy. To powinno być bardziej doprecyzowane, co z innymi osobami ...Wydaje mi się, że obywatel potrzebuje takiej szczerości, takiej prostoty i konkretności w dokumentach. Jeśli chodzi o czytelność, to niektóre zagadnienia są niejednoznaczne, przede wszystkim przez ich ogólność. Pewne kwestie są niedookreślone ze względu na tych, którzy będą dawać pieniądze na Strategię. Ogólność wniosków. Brak precyzji w ujęciu rzeczowym wielokulturowości.(W-2).

Jedna osoba oceniła negatywnie czytelność dokumentu oraz możliwości jej zrozumienia przez przeciętnego mieszkańca województwa.

To znaczy, pod tym względem oceniam to bardzo negatywnie, niestety...Wszyscy mówili mi, że nie rozumiem tego, co tam jest zapisane, jest zbyt trudnym językiem napisane. Jest to dla tych ludzi zbyt trudne, jest to język ekonomiczny, potwierdzam, jest to język naukowo specjalistyczny (W 1).

Natomiast inna oczekiwała ukonkretnienia Strategii poprzez zamieszczenie odwołań do części analitycznej (Diagnozy):

....Wie Pan, ja jeszcze jestem przyzwyczajony do starego typu Strategii, czyli po prostu część analityczna i pozostałe. Tutaj wiem, że zgodnie z tymi najnowszymi wytycznymi jest ta Strategia napisana i powiem szczerze, że brakuje mi tych odniesień właśnie do części analitycznej i de facto próbowałem też odnaleźć w drugim dokumencie, który był tworzony dla ST. Jak to się nazywało? Opolska diagnoza? Musiałbym sobie przypomnieć, ale w każdym bądź, na podstawie, którego dokument był tworzony (W 14).

Podsumowując wyniki przeprowadzonych badań jakościowych należy stwierdzić, że zebrane w toku ich realizacji oceny negatywne mają charakter odosobniony i nie odzwierciedlają opinii ogółu, szczególnie, że eksperci uczestniczący w Panelu Ekspertów byli zgodni, iż jest syntetyczny i dobrze się go czyta. Tym samym projekt dokumentu należy uznać za jasny oraz czytelny. Niemniej jednak przed przekazaniem go do dalszego procedowania sugerujemy, aby wprowadzić do niego niewielkie, wymienione w pierwszej części rozdziału zmiany. Należy także podkreślić, że zaproponowane zmiany nie dotyczą merytorycznej strony dokumentu i mają wyłącznie charakter stylistyczny i objaśniający.

5. OCENA SPÓJNOŚCI ZEWNĘTRZNEJ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO, OPOLSKIE 2030

5.1 Spójność projektu Strategii Opolskie 2030 z politykami i strategiami na poziomie unijnym

Strategie rozwoju to dokumenty, które w zamierzeniu powinny odpowiadać na wyzwania stojące przed nowoczesnym społeczeństwem w XXI wieku oraz wskazywać możliwości radzenia sobie z nimi. W ostatnich pięciu latach, jak wskazano na Międzynarodowym Forum Socjologicznym ISA w Porto Alegre w Brazylii, globalne wyzwania to przede wszystkim: demokracja, kryzys ekologiczny oraz globalne nierówności. Wówczas nikt nie spodziewał się pandemii COVID-19, której skutki dołączyły

obecnie do globalnych wyzwań. Problemy globalne odciskają się jednak w regionalnych i lokalnych społecznościach, dlatego też dokumenty/strategie służące polityce rozwoju przygotowywane na szczeblu międzynarodowym, europejskim, krajowym i regionalnym powinny korespondować ze sobą w przyjętych założeniach oraz być spójne ze sobą w kwestii zakładanych do realizacji celów.

Spójność założeń i celów projektu Strategii Opolskie 2030 z Agendą na rzecz Zrównoważonego Rozwoju ONZ 2030¹²

Analiza spójności dokumentów strategicznych z Agendą ONZ 2030 stanowiła punkt odniesienia dla strategii Europa 2030, a zatem powinna również je stanowić dla polskiej i regionalnej polityki rozwoju. Do jej ustaleń odnoszą się opracowania ewaluujące strategie regionalne¹³. Realizacja celów Agendy dokonuje się na zasadzie dobrowolności, niemniej jednak konkretne cele są wyznaczane przez uniwersalne wartości oraz globalny model zrównoważonego rozwoju. Należy wyraźnie podkreślić, że sygnatariusze Agendy, w tym Polska, solidarnie zobowiązali się do aktywnej realizacji i monitorowania jej postępu, co zostało zapisane zarówno w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz w założeniach do Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027. W 2019 r. wdrożone zostało narzędzie koordynacji statystycznej (GUS) Krajowa Platforma Raportująca SDG (Sustainable Development Goals), mierzące wkład Polski w realizację poszczególnych celów¹⁴. W Agendzie zostało wyróżnionych 17 celów, z których każdy został opisany za pośrednictwem 169 zadań. Jest oczywiste, że nie wszystkie cele można odnieść do warunków krajowych i regionalnych. Sygnatariusze dokumentu, w tym Polska wskazali priorytetowe kierunki działań. Polska wybrała następujące priorytetowe cele w każdym z trzech wymiarów życia społecznego:

- **gospodarczym** – silny nowoczesny przemysł i innowacje, a także ekspansja zagraniczna oraz rewolucja cyfrowa (cele SDG: 2, 8, 9).
- **społecznym** – walka z ubóstwem, wykluczeniem społecznym i nierównościami terytorialnymi, inwestycje w kapitał ludzki, badania i rozwój oraz baza edukacyjna (cele SDG: 1, 3 i 4);
- **środowiskowym** – poprawa stanu środowiska, zrównoważone gospodarowanie zasobami, a także zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych i poprawa jakości wód (cele SDG: 6, 12 i 15).

Tabela 10: Cele Agendy na rzecz Zrównoważonego Rozwoju ONZ 2030¹⁵.

1. Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie.
2. Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo.
3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt.
4. Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie.
5. Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt.
6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi.
7. Zapewnić wszystkim dostęp do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie.
8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie

¹² [Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju \(1\) ONZ.pdf https://www.gov.pl/web/rozwoj/agenda-2030](https://www.gov.pl/web/rozwoj/agenda-2030) (data dostępu 18.02.2021).

¹³ Por. np. Płoszaj, A. Olechnicka, A. Borowczak, E. Niedzielska, Ewaluacja ex-ante projektu strategii rozwoju województwa łódzkiego 2030. Warszawa-Łódź 2020, <https://www.researchgate.net/publication/341279970> Ewaluacja ex-ante projektu... (data dostępu 18.02.2021).

¹⁴ por. <http://sdg.gov.pl/> (data dostępu 18.02.2021).

¹⁵ Agenda_2030..., op. cit., s. 16-17.

oraz godną pracę dla wszystkich ludzi.

9. Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność.
10. Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami.
11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu.
12. Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji.
13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom.
14. Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony.
15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej.
16. Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu.
17. Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Źródło: Opracowanie własne.

Spójność Strategii Opolskie 2030 z celami Agendy ONZ 2030 według stopnia korespondencji poszczególnych celów została zanalizowana na podstawie matrycy komplementarności.

Tabela 11: Spójność celów projektu Strategii Opolskie 2030 z celami Agendy ONZ 2030. Matryca komplementarności

Cele SDG Agendy ONZ 2030	Cele i działania zawarte w projekcie Strategii Opolskie2030		
	Cel strategiczny 1: człowiek i relacje – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę	Cel strategiczny 2: środowisko i rozwój – środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi	Cel strategiczny 3: silna gospodarka – gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu
	Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • trwałe więzi społeczne; • wykwalifikowani mieszkańcy; • rozwinięte i dostępne usługi; • bezpieczny region. 	Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • opolskie zero emisyjne; • przyjazne środowisko i racjonalna gospodarka zasobami; • wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe. 	Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • gospodarka otwarta na współpracę; • silne branże; • region dostępny komunikacyjnie; • ceniona marka regionu.
Cel 1. Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie.	- włączanie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem.		
Cel 2. Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo.		- zarządzanie zasobami gleb i kopalin (ochrona udokumentowanych i potencjalnych złóż kopalin, w szczególności strategicznych dla województwa; - kompleksowa eksploatacja zgodna z koncesjami; racjonalne wykorzystanie wód mineralnych i termalnych; ochrona gleb o najwyższym potencjale; -stabilizacja warunków wodnych, mikroklimatycznych i ekologicznych terenów hydrogenicznych i wodno-błotnych; - rozwój rolnictwa ekologicznego; przeciwdziałanie erozji gleb).	
Cel 3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt.	- rozwój opieki zdrowotnej; - rozwój usług społecznych; - rozszerzanie oferty spędzania wolnego czasu; - wzrost świadomości potrzeb i problemów osób z niepełno sprawnościami;		

	<ul style="list-style-type: none"> - działania wspomagające funkcjonowanie rodzin, promocja i przygotowanie do rodzicielstwa zastępczego, --praca socjalna z rodzinami problemowymi, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie; 		
<p>Cel 4. Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost jakości kształcenia podwyższenie jakości edukacji na wszystkich poziomach; - współpraca na rzecz rozwoju kwalifikacji i kompetencji mieszkańców województwa; - wzmacnianie instytucji (rozbudowa i modernizacja infrastruktury jednostek edukacyjnych i szkół wyższych; - wsparcie: jakości zarządzania i możliwości pozyskiwania do pracy wysoko wykwalifikowanych specjalistów, - nawiązywania współpracy – w tym międzynarodowej – na rzecz wykorzystywania najnowszych i wypracowywania nowych metod integracji i aktywizacji społecznej; cyfryzacja organizacji); - rozwój edukacji kulturowej; - rozwój edukacji na rzecz bezpieczeństwa. 		<ul style="list-style-type: none"> - rozwój przedsiębiorczości (edukacja i szkolenia w zakresie przedsiębiorczości na każdym etapie edukacji „przez całe życie”; wsparcie w zakładaniu własnej działalności gospodarczej, w tym przez reemigrantów i cudzoziemców; rozwój ekonomii społecznej; - promocja postaw probiznesowych.
<p>Cel 5. Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wsparcie działań służących otwartości i tolerancji. 		
<p>Cel 6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi.</p>		<ul style="list-style-type: none"> - ochrona zasobów wodnych (poprawa jakości i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej; poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz ich racjonalne wykorzystanie; --ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami glebowo-wodnymi); 	
<p>Cel 7. Zapewnić wszystkim dostęp do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej</p>		<ul style="list-style-type: none"> - obniżenie emisyjności gospodarki (rozwój gospodarki niskowęglowej, nieopartej na 	

energii po przystępnej cenie.		paliwach kopalnych); --rozwój zielonych technologii; --poprawa efektywności energetycznej gospodarki.	
Cel 8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi.	- aktywizacja zawodowa (profesjonalizacja doradztwa zawodowego, w tym specjalistycznego adresowanego do młodych ludzi wchodzących na rynek pracy; - działania zwiększające szanse na rynku pracy osób wymagających wsparcia, jak: seniorzy, bierni zawodowo, kobiety, reemigranci, cudzoziemcy, osoby z niepełnosprawnościami, opiekunowie osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu).		- wspieranie powstawania miejsc pracy; - rozwój wiodących branż gospodarki regionalnej.
Cel 9. Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność.	- rozwój e-usług wsparcie działań służących rozwojowi nowych usług świadczonych w całości lub częściowo przez Internet, a także wzrostowi różnorodności, dostępności i jakości e-usług.		- wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności firm; --badania na rzecz gospodarki badania potencjału specjalizacji regionalnych oraz identyfikacja nisz rozwojowych; - rozwój wiodących branż gospodarki regionalnej.
Cel 10. Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami.	Wszystkie działania w ramach celu strategicznego 1.		Wszystkie działania w ramach celu strategicznego 3.
Cel 11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu.	- rozwój e-usług wsparcie działań służących rozwojowi nowych usług świadczonych w całości lub częściowo przez Internet, a także wzrostowi różnorodności, dostępności i jakości e-usług.	- dbałość o zachowanie dziedzictwa kulturowego.	- rozwój infrastruktury komunikacyjnej; - rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej; - rozwój transportu zintegrowanego.
Cel 12. Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji.		- rozwój świadomości ekologicznej i praktycznych zastosowań (wdrożenie prośrodowiskowych rozwiązań w podmiotach publicznych; - kształtowanie postaw m.in. poprzez:	- budowa wizerunku Zielonego Opolskiego; - rozwój silnych produktów turystycznych.

		<p>edukację ekologiczną oraz kształtowanie postaw i wzorców konsumpcji przyjaznych środowisku; rozwój i promocja modelowych rozwiązań na rzecz ochrony środowiska, zachęcanie do korzystania z transportu zbiorowego;</p> <p>- nowoczesna gospodarka odpadami.</p>	
<p>Cel 13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom.</p>		<p>- zapobieganie skutkom zjawisk klimatycznych (tworzenie próśrodkowego systemu ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania suszy, przystosowanie składu gatunkowego lasów, zwiększanie retencji, w szczególności retencji naturalnej, ochrona i odtwarzanie terenów bagiennych, zalewowych oraz renaturyzacja rzek; rozwój zielono-błękitnej infrastruktury;</p> <p>- wdrażanie rozwiązań służących zatrzymywaniu wód opadowych;</p> <p>- wykorzystanie „szarych wód”).</p>	
<p>Cel 14. Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony.</p>	<p>Nie dotyczy regionu opolskiego</p>		
<p>Cel 15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej.</p>		<p>- ochrona bioróżnorodności;</p> <p>--wzmocnienie systemu ochrony przyrody;</p> <p>- ochrona krajobrazów.</p>	
<p>Cel 16. Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające</p>	<p>- rozwój społeczeństwa wielokulturowego;</p> <p>- poprawa bezpieczeństwa;</p> <p>--współpraca instytucjonalna (wspieranie instytucji bezpieczeństwa publicznego, współpracy różnych podmiotów i instytucji,</p>		

włączeniu społecznemu.	w tym państwowych, na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa zdrowotnego, w sytuacjach kryzysowych i zagrożeń cywilizacyjnych, w tym cyberbezpieczeństw. --rozwój tożsamości regionalnej.		
Cel. 17. Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.			<ul style="list-style-type: none"> - współpraca gospodarcza (wspieranie działalności klastrowej i inicjatyw klastrowych; - rozwijanie istniejących sieci współpracy oraz wspieranie tworzenia nowych; wymiana dobrych praktyk i współpraca w układach transgranicznym i międzynarodowym; - rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego; zintegrowana i kompleksowa promocja gospodarcza regionu; - współpraca i wymiana praktyk organizacji wspierających rozwój gospodarczy).

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 12: Spójność celów projektu Strategii Opolskie 2030 z celami Agendy ONZ 2030¹⁶

Cele SDG Agendy ONZ 2030	Cele i działania zawarte w projekcie Strategii Opolskie 2030		
	Cel strategiczny 1: człowiek i relacje – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę	Cel strategiczny 2: środowisko i rozwój – środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi	Cel strategiczny 3: silna gospodarka – gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu
Cel 1. Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie.	X		
Cel 2. Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo.		X	
Cel 3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt.	X		
Cel 4. Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie.	X		X
Cel 5. Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt.	X		
Cel 6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi.		X	
Cel 7. Zapewnić wszystkim dostęp do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie.		X	
Cel 8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi.	X		X
Cel 9. Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność.	X		X
Cel 10. Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami.	Nie dotyczy regionu opolskiego		
Cel 11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu.		X	X
Cel 12. Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji.		X	X
Cel 13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom.		X	
Cel 14. Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony.	Nie dotyczy regionu opolskiego		
Cel 15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymywanie i odwracanie		X	

¹⁶ X-oznacza spójność projektu Strategii Opolskie 2030 z celami Agendy ONZ 2030.

proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej.			
Cel 16. Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu.	X		X
Cel 17. Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.			X

Źródło: Opracowanie własne.

Analiza wskazuje, że w odniesieniu do postanowień międzynarodowych cele strategiczne, cele szczegółowe i działania zawarte w projekcie Strategii Opolskie 2030 wpisują się we wszystkie cele Agendy (z wyjątkiem celu 14 i 10, które nie dotyczą zasobów regionu). W największym jednak stopniu korespondują z następującymi celami:

Cel strategiczny 1 projektu Strategii Opolskie 2030 z celem Agendy 3, 4 i 16.

Cel strategiczny 2 projektu Strategii Opolskie 2030 z celem Agendy 7, 12 i 15.

Cel strategiczny 3 projektu Strategii Opolskie 2030 z celem Agendy 8, 9, 11, 12.

Zatem najistotniejsze działania wymienione w projekcie Strategii są związane przede wszystkim ze zrównoważonym rozwojem gospodarczym (z naciskiem na jego innowacyjność), następnie z podniesieniem jakości życia jednostek (zdrowie i edukacja) oraz przeciwdziałaniem negatywnym skutkom zmian klimatycznych. Jedyna uwaga dotyczy p. 5 Agendy odnoszącego się do zasady równości płci, który brzmi następująco: *Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt*. W projekcie Strategii Opolskie 2030 raczej nie ma do niego bezpośredniego odwołania. Pośrednio może się odnosić do niego zapis następującego działania *wsparcie działań służących otwartości i tolerancji zawartego w Celu Strategicznym 1 Człowiek i relacje – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę*, w Celu Operacyjnym *Trwałe Więzy Społeczne: kierunku działania zapisanego, jako *rozwój społeczeństwa wielokulturowego**. Natomiast w szczegółowej kwestii wzmocnienia pozycji kobiet na rynku pracy w celu operacyjnym wykwalfikowani mieszkańcy występuje odwołanie bezpośrednio, bowiem wskazano w nim kobiety jako grupę docelową wymagającą wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej. Także w opisie przestrzeni wiedzy w kontekście rozwoju opieki żłobkowej i wychowania przedszkolnego wspomniano o aktywizacji zawodowej kobiet.

Spójność założeń i celów projektu Strategii Opolskie 2030 z celami strategii „Europejski Zielony Ład”

W 2020 roku zakończyła się realizacja strategii, „**Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu**”¹⁷, którą zastąpiła nowa strategia o nazwie „**Europejski Zielony Ład**”¹⁸. *Stanowi ona integralną częścią strategii Komisji na rzecz realizacji Agendy Narodów Zjednoczonych do roku 2030 i celów zrównoważanego rozwoju oraz innych priorytetów ogłoszonych w wytycznych politycznych*¹⁹. Celem Europejskiego Zielonego Ładu

¹⁷ Komisja Europejska. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Komunikat Komisji. Bruksela, 3.3. 2010. KOM (2010) 2020, s. 1-37. Wersja ostateczna [EN \(europa.eu\)](http://en.europa.eu) (data dostępu 18.02.2021).

¹⁸ Komisja Europejska Europejski Zielony Ład. Bruksela, 11.12. 2019. COM (2019) 640, s. 1-33. Wersja ostateczna. ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_pl (data dostępu 18.02.2021).

¹⁹ Ibid., s. 2.

jest przekształcenie UE w sprawiedliwe i zamożne społeczeństwo z nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną gospodarką, w której w 2050 r. nie ma emisji gazów cieplarnianych netto, i w której wzrost gospodarczy jest oddzielony od wykorzystania zasobów. Jej celem jest również ochrona, ochrona i wzmocnienie kapitału naturalnego UE oraz ochrona zdrowia i dobra obywateli przed zagrożeniami skutkami związanymi ze środowiskiem²⁰. Strategia Europejski Zielony Ład ukierunkowuje, zatem środki wszystkich polityk unijnych na realizację zapisanych w niej celów, szczególnie środki polityki spójności, poprzez priorytetyzację preferowanych działań i koncentrację nakładów finansowych w wyznaczonych obszarach.

Tabela 13: Cele i działania zawarte w strategii „Europejski zielony ład”.

2. TRANSFORMACJA GOSPODARKI UE W CELU ZRÓWNOWAŻONEJ PRZYSZŁOŚCI
<p>2.1. Projektowanie zestawu głęboko transformacyjnych polityk</p> <p>2.1.1. Zwiększenie ambicji UE w zakresie klimatu na lata 2030 i 2050.</p> <p>2.1.2. Dostarczanie czystej, przystępnej cenowo i bezpiecznej energii.</p> <p>2.1.3. Mobilizowanie przemysłu na rzecz czystej gospodarki o obiegu zamkniętym.</p> <p>2.1.4. Budowa i renowacja w sposób energooszczędny i zasobooszczędny</p> <p>2.1.5. Przyspieszenie przejścia na zrównoważoną i inteligentną mobilność.</p> <p>2.1.6. Od „od pola do stołu” projektowanie sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego.</p> <p>2.1.7. Ochrona i odbudowa ekosystemów i różnorodności biologicznej.</p> <p>2.1.8. Dążenie do zerowego zanieczyszczenia środowiska wolnego od substancji toksycznych.</p> <p>2.2. Uwzględnianie kwestii zrównoważonego rozwoju we wszystkich politykach UE</p> <p>2.2.1. Dążenie do zielonych finansów i inwestycji oraz zapewnienie sprawiedliwej transformacji.</p> <p>2.2.2. Ekologizowanie budżetów krajowych i wysyłanie właściwych sygnałów cenowych.</p> <p>2.2.3. Mobilizowanie badań i wspieranie innowacji.</p> <p>2.2.4. Aktywizacja: kształcenia i szkolenia.</p> <p>2.2.5. Zielona przysięga: "nie szkodzić".</p>

Źródło: Opracowanie własne.

Zapisane w Komunikacie Komisji cele i działania zostały uwzględnione w projekcie Strategii Opolskie 2030. Spójność Strategii ze strategią *Europejski Zielony Ład* według stopnia korespondencji poszczególnych celów została zanalizowana na podstawie analizy komplementarności.

²⁰ Ibid., s. 1.

Tabela 14: Spójność celów i działań zawartych w projekcie Strategii Opolskie 2030 z wybranymi działaniami zawartymi w strategii „Europejski Zielony Ład”. Matryca komplementarności

Działania zawarte w strategii „Europejski zielony ład” 2.TRANSFORMACJA GOSPODARKI UE W CELU ZRÓWNOWAŻONEJ PRZYSZŁOŚCI	Cele i działania zawarte w projekcie Strategii Opolskie 2030		
	Cel strategiczny 1: człowiek i relacje – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę	Cel strategiczny 2: środowisko i rozwój – środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi	Cel strategiczny 3: silna gospodarka – gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu
	Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • trwałe więzi społeczne; • wykwalifikowani mieszkańcy; • rozwinięte i dostępne usługi; • bezpieczny region. 	Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • opolskie zero emisyjne; • przyjazne środowisko i racjonalna gospodarka zasobami; • wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe. 	Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • gospodarka otwarta na współpracę; • silne branże; • region dostępny komunikacyjnie; • ceniona marka regionu.
<i>2.1.1.Zwiększenie ambicji UE w zakresie klimatu na lata 2030 i 2050.</i> <i>2.1.2.Dostarczanie clean, przystępnej cenowo i bezpiecznej energii.</i> <i>2.1.3.Mobilizowanie przemysłu na rzecz czystej gospodarki o obiegu zamkniętym.</i>		-obniżenie emisyjności gospodarki (rozwój gospodarki niskowęglowej, nieopartej na paliwach kopalnych); -rozwój zielonych technologii; -poprawa efektywności energetycznej gospodarki; -rozwój świadomości ekologicznej i praktycznych zastosowań (wdrożenie prośrodowiskowych rozwiązań w podmiotach publicznych); - nowoczesna gospodarka odpadami.	-wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności firm; -rozwój wiodących branż gospodarki regionalnej; -promowanie i wspieranie przedsiębiorstw, szczególnie tych, które wdrażają „Przemysł 4.0”)
<i>2.1.4.Budowa i renowacja w sposób energooszczędny i zasobooszczędny.</i>		-budowa systemu wsparcia rewitalizacji.	
<i>2.1.5.Przyspieszenie przejścia na zrównoważoną i inteligentną mobilność.</i>			--region dostępny komunikacyjnie – rozwój transportu zrównoważonego
<i>2.1.6.Od "Farm do Fork": projektowanie sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego.</i>		- zarządzanie zasobami gleb i kopalin (rozwój rolnictwa ekologicznego i zrównoważonego); - nowoczesna gospodarka odpadami (rozwój gospodarki obiegu zamkniętego);	
<i>2.1.7.Ochrona i odbudowa ekosystemów i</i>		-ochrona bioróżnorodności;	

<i>różnorodności biologicznej.</i>		-wzmocnienie systemu ochrony przyrody; -ochrona krajobrazów.	
2.1.8. <i>Dążenie do zerowego zanieczyszczenia środowiska wolnego od substancji toksycznych.</i>		-ochrona zasobów wodnych; -zarządzanie zasobami gleb i kopalin (ochrona udokumentowanych i potencjalnych złóż i kopalin). -obniżenie emisyjności gospodarki (rozwój gospodarki niskowęglowej, nieopartej na paliwach kopalnych); -rozwój zielonych technologii; -poprawa efektywności energetycznej gospodarki;	--region dostępny komunikacyjnie – rozwój transportu zrównoważonego
2.2.1. <i>Dążenie do zielonych finansów i inwestycji oraz zapewnienie sprawiedliwej transformacji.</i>	Nie dotyczy regionu opolskiego		
2.2.2. <i>Ekologizowanie budżetów krajowych i wysyłanie właściwych sygnałów cenowych.</i>	Nie dotyczy regionu opolskiego		
2.2.3. <i>Mobilizowanie badań i wspieranie innowacji</i>			-badania na rzecz gospodarki; -rozwój wiodących branż gospodarki regionalnej (wsparcie inteligentnych specjalizacji i procesu przedsiębiorczego odkrywania, a także innych branż i sektorów odgrywających ważną rolę w gospodarce regionu, w tym m.in. rolnictwa i rybactwa).
2.2.4. <i>Aktywizacja: kształcenia i szkolenia.</i>	-aktywizacja zawodowa; -współpraca na rzecz rozwoju kwalifikacji i kompetencji; -wzrost jakości kształcenia.		
2.2.5. <i>Zielona przysięga: "nie szkodzić"</i>	Nie dotyczy regionu opolskiego		

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 15: Spójność celów i działań zawartych w projekcie Strategii Opolskie 2030 z wybranymi działaniami zawartymi w strategii „Europejski Zielony Ład”²¹

Działania zawarte w strategii „Europejski zielony ład”. 2. TRANSFORMACJA GOSPODARKI UE W CELU ZRÓWNOWAŻONEJ PRZYSZŁOŚCI	Cele i działania zawarte w projekcie Strategii Opolskie 2030		
	Cel strategiczny 1: człowiek i relacje – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę	Cel strategiczny 2: środowisko i rozwój – środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi	Cel strategiczny 3: silna gospodarka – gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu
2.1.1. Zwiększenie ambicji UE w zakresie klimatu na lata 2030 i 2050.			
2.1.2. Dostarczanie clean, przystępnej cenowo i bezpiecznej energii.		X	X
2.1.3. Mobilizowanie przemysłu na rzecz czystej gospodarki o obiegu zamkniętym.			
2.1.4. Budowa i renowacja w sposób energooszczędny i zasobooszczędny.		X	
2.1.5. Przyspieszenie przejścia na zrównoważoną i inteligentną mobilność.			X
2.1.6. Od "Farm do Fork": projektowanie sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego.		X	
2.1.7. Ochrona i odbudowa ekosystemów i różnorodności biologicznej.		X	
2.1.8. Dążenie do zerowego zanieczyszczenia środowiska wolnego od substancji toksycznych.		X	X
2.2.1. Dążenie do zielonych finansów i inwestycji oraz zapewnienie sprawiedliwej transformacji.	Nie dotyczy regionu opolskiego		
2.2.2. Ekologizowanie budżetów krajowych i wysyłanie właściwych sygnałów cenowych.	Nie dotyczy regionu opolskiego		
2.2.3. Mobilizowanie badań i wspieranie innowacji.			X
2.2.4. Aktywizacja: kształcenia i szkolenia.	X		
2.2.5. Zielona przysięga: "nie szkodzić".	Nie dotyczy regionu opolskiego		

Źródło: Opracowanie własne.

Najważniejsze inicjatywy związane z czystą energią, energooszczędnym budownictwem, gospodarką o obiegu zamkniętym, zrównoważoną mobilnością itd. są uwzględnione w celach strategicznych Strategii Opolskie 2030, zwłaszcza w celu 2 i częściowo w 1 i 3. Kwestia innowacji, która zajmuje ważne miejsce w omawianym dokumencie, w Strategii Opolskie 2030 realizowana jest w ramach celu 3, natomiast działania dotyczące ochrony zdrowia mieszkańców województwa realizowane są w ramach celu 1. Można zatem skonstatować, że ramy strategiczne Strategii Opolskie 2030 zasadniczo umożliwiają realizację części założeń Europejskiego Zielonego Ładu zarówno w sposób bezpośredni, jak i pośredni.

²¹ X-oznacza spójność projektu Strategii Opolskie 2030 z celami Strategii Europejski Zielony Ład.

Spójność założeń i celów projektu Strategii Opolskie 2030 z celami dokumentu „Wieloletnie ramy finansowe”

Dokument UE pt. *Wieloletnie ramy finansowe* przyjęty w Brukseli, dnia 17 listopada 2020 roku, w p.2 określił i zapewnił funkcjonowanie długoterminowych ram finansowych w sytuacji kryzysu gospodarczego związanego z COVID-19 w kontekście ogólnych celów polityki rozwoju UE: *Wpływ gospodarczy kryzysu związanego z COVID-19 wymaga od UE zapewnienia długoterminowych ram finansowych umożliwiających sprawiedliwą i sprzyjającą włączeniu społecznemu transformację ku zielonej i cyfrowej przyszłości wspierających strategiczną autonomię Unii w dłuższej perspektywie oraz zapewniających jej odporność na wstrząsy w przyszłości*²². Rozporządzenie w Rozdziale 1, pt. „Przepisy ogólne” w paragrafie 1 określa wieloletnie ramy finansowe na lata 2021-2027²³.

Odnosząc się do tego sformułowania należy stwierdzić, iż projekt finansowania Strategii Opolskie 2030 jest w swoich założeniach i celach spójny z przyjętym kierunkiem transformacji UE zapisanym w rozporządzeniu, bowiem środki finansowe Strategii Opolskie 2030 przeznaczone są na realizację transformacji województwa w kierunku „Zielonego Opolskiego” oraz jego **cyfrowej przyszłości** określonych w dwóch celach strategicznych: *Cel strategiczny 2 Środowisko i rozwój. Środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi oraz Cel strategiczny 3 Silna gospodarka-gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu* oraz zawierających się w nich celach operacyjnych²⁴. W projekcie Strategii zaznaczono również możliwość finansowania działań z opracowanego przez KE z *Europejskiego Planu Odbudowy* służącego odbudowie gospodarek europejskich dotkniętych kryzysem wywołanym przez pandemię COVID-19 zawartych w *długoterminowych ramach finansowych*²⁵.

W dokumencie pt. *Wieloletnie ramy finansowe w załączniku nr II* zostały również wskazane możliwości finansowania działań między innymi poprzez programy *Horyzont Europa, Fundusz Invest EU, Program EU dla zdrowia, Kreatywna Europa, Erasmus+*, do których odwołuje się Strategia²⁶. Jakkolwiek okres czasowy realizacji Strategii Opolskie 2030 wykracza poza wieloletnie ramy finansowe określone w rozporządzeniu na 2021-2027, to może być ona objęta finansowaniem z UE w przeważającym czasie jej realizacji.

Spójność założeń i celów projektu Strategii Opolskie 2030 z celami projektu Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027²⁷

Umowa Partnerstwa (UP) określa strategię interwencji funduszy europejskich w ramach polityk unijnych: polityki spójności i wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce w latach 2021-2027. Logika programowania funduszy europejskich na lata 2021-2027 łączy ze sobą oczekiwania Komisji Europejskiej (KE) odnośnie koncentracji na celach określonych w pakiecie regulacji dotyczących tej perspektywy z wyzwaniem wynikającym z krajowych dokumentów strategicznych tj. ze „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)” (SOR) oraz z powiązanych z nią ośmiu zintegrowanych strategii sektorowych, a także z wizją rozwoju

²² Wieloletnie ramy finansowe na lata 2021-2027; ROZPORZĄDZENIE RADY (UE, Euratom) 2020/... z dnia ... określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027; www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2020/12/17/multiannual-financial-framework-for-2021-2027-adopted/ s. ,(data dostępu 26.02.2021).

²³ Ibid., s. 7.

²⁴ Strategia..... Opolskie 2030, op., cit., s. 33-41.

²⁵ Ibid., s. 29.

²⁶ Ibid., s. 63.

²⁷ Projekt Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Warszawa styczeń 2021, [PROJEKT UMOWY PARTNERSTWA POLITYKI SPÓJNOŚCI 2021-2027 \(funduszeuropejskie.gov.pl\)](http://funduszeuropejskie.gov.pl) (data dostępu 26.02.2021).

przedstawioną w „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030” (KSRR). Instrumentami realizacji UP są krajowe i regionalne programy, które wraz z UP tworzą spójny system dokumentów programowych polityki spójności w perspektywie 2021-2027 w Polsce. UP określa kontekst strategiczny w wymiarze tematycznym i terytorialnym, wskazuje oczekiwane rezultaty oraz obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe²⁸.

Projekt Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021 znajduje się na etapie konsultacji w regionach, niemniej jednak na tym etapie możliwa jest ocena spójności Strategii Opolskie 2030 z przyjętymi w nim założeniami. W projekcie umowy zawarte jest sześć celów polityki spójności na lata 2021-2027.

Tabela 16: Cele Polityki Spójności

1.1 „Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej”,1.2 „Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna Europa”,1.3 „Lepiej połączona Europa”,1.4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”,1.5 „Europa bliżej obywateli”,1.6 Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu²⁹.

Źródło: Opracowanie własne

Porównanie celów Polityki Spójności z celami strategicznymi, celami operacyjnymi i działaniami zapisanymi w Strategii Opolskie 2030 wskazuje, że zaplanowana interwencja jednoznacznie wpisuje się w te założenia.

²⁸ Projekt Umowy Partnerstwa..., op., cit., s. 4.

²⁹ Ibid., s. 8-100.

Tabela 17: Spójność celów i działań zawartych w projekcie Strategii Opolskie 2030 z wybranymi celami Polityki Spójności zawartymi w projekcie Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027. Matryca komplementarności

Cele zawarte w Projekcie Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027.	Cele i działania zawarte w projekcie Strategii Opolskie 2030		
	Cel strategiczny 1: człowiek i relacje – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę	Cel strategiczny 2: środowisko i rozwój – środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi	Cel strategiczny 3: silna gospodarka – gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu
	Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • trwałe więzi społeczne; • wykwalifikowani mieszkańcy; • rozwinięte i dostępne usługi; • bezpieczny region. 	Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • opolskie zero emisyjne; • przyjazne środowisko i racjonalna gospodarka zasobami; • wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe. 	Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • gospodarka otwarta na współpracę; • silne branże; • region dostępny komunikacyjnie; • ceniona marka regionu.
<p>1.1 „Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej”: --obszar wzrost znaczenia badań i innowacji w strukturze gospodarczej kraju oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii; --wzmacnianie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki.</p>			--badania na rzecz gospodarki, --wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności firm, --rozwój wiodących branż gospodarki regionalnej, --współpraca gospodarcza. --poprawa klimatu inwestycyjnego (Przemysł 4.0), --rozwój przedsiębiorczości, --wspieranie powstawania miejsc pracy.
<p>1.2 „Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna Europa”: Energetyka --obszar: efektywność energetyczna, --obszar: wsparcie infrastruktury energetycznej i inteligentnych rozwiązań (<i>smart grids</i>), --obszar: wsparcie produkcji energii z odnawialnych źródeł, Środowisko -- obszar: przystosowanie do zmian klimatu;</p>		--poprawa efektywności energetycznej gospodarki, --rozwój zielonych technologii. --zapobieganie skutkom zjawisk klimatycznych, --ochrona zasobów wodnych, --zarządzanie zasobami gleb i kopalin, --nowoczesna gospodarka odpadami, --ochrona bioróżnorodności, --rozwój świadomości ekologicznej i praktycznych zastosowań, --wzmocnienie systemu ochrony przyrody, --ochrona krajobrazów.	

<p>--obszar: zrównoważona gospodarka wodna i ściekowa; --obszar: gospodarka odpadami i efektywne wykorzystanie zasobów; --obszar: ochrona dziedzictwa przyrodniczego i różnorodności biologicznej; --obszar: transport niskoemisyjny i mobilność miejska.</p>			
<p>1.3 „Lepiej połączona Europa”: --obszar: rozwój lądowej infrastruktury transportowej (punktowej bazowej i kompleksowej TEN-T oraz poza nią (transport drogowy, śródlądowy, morski, lotniczy); --obszar: poprawa dostępności transportowej regionów i subregionów; --obszar: przyspieszenie wprowadzania rozwiązań cyfrowych do polskiego systemu transportowego; --obszar: sieci szerokopasmowe.</p>			<p>--rozwój infrastruktury komunikacyjnej, --rozwój transportu zintegrowanego., --rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej.</p>
<p>1.4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”: --obszar: rynek pracy, zasoby ludzkie; --obszar: edukacja i kompetencje; --obszar: włączenie i integracja społeczna; --obszar: ochrona zdrowia; --obszar: kultura i turystyka.</p>	<p>--aktywizacja zawodowa, --wzrost jakości kształcenia, --współpraca na rzecz rozwoju kwalifikacji i kompetencji, --wzmacnianie instytucji, --integracja i aktywizacja społeczna, --wsparcie rozwiązań prorodzinnych, --profesjonalizacja organizacji społecznych, --budowa systemu wsparcia rewitalizacji, --rozwój społeczeństwa wielokulturowego, --rozwój usług społecznych, --rozwój opieki zdrowotnej, --rozwój e-usług --rozszerzanie oferty spędzania wolnego</p>		<p>--rozwój tożsamości regionalnej.</p>

	czasu.		
1.5 „Europa bliżej obywateli”.	-- poprawa bezpieczeństwa, -- rozwój edukacji na rzecz bezpieczeństwa, -- współpraca instytucjonalna.	--dbałość o zachowanie dziedzictwa kulturowego.	--budowa wizerunku Zielonego Opolskiego, -- budowa wizerunku Zielonego Opolskiego, -- rozwój silnych produktów turystycznych, -- nowoczesny marketing regionu.
1.6 „Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu”.	Nie dotyczy regionu opolskiego		

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 18: Spójność celów i działań zawartych w projekcie Strategii Opolskie 2030 z wybranymi celami Polityki Spójności zawartymi w projekcie Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027³⁰

Cele zawarte w Projekcie Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027.	Cele i działania zawarte w projekcie Strategii Opolskie 2030		
	Cel strategiczny 1: człowiek i relacje – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę	Cel strategiczny 2: środowisko i rozwój – środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi	Cel strategiczny 3: silna gospodarka – gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu
	Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • trwałe więzi społeczne; • wykwalifikowani mieszkańcy; • rozwinięte i dostępne usługi; • bezpieczny region. 	Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • opolskie zero emisyjne; • przyjazne środowisko i racjonalna gospodarka zasobami; • wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe. 	Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • gospodarka otwarta na współpracę; • silne branże; • region dostępny komunikacyjnie; • ceniona marka regionu.
1.1 „Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej”:			X
1.2 „Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna Europa”.		X	
1.3 „Lepiej połączona Europa”.			X
1.4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”.	X		X
1.5 „Europa bliżej obywateli”.	X	X	X
1.6 „Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu”.	Nie dotyczy regionu opolskiego		

Źródło: Opracowanie własne.

W ramach celu 4. „Europa o silniejszym wymiarze społecznym...” kontynuowane będzie wsparcie dla instrumentów terytorialnych, co również uwzględniono w Strategii Opolskie 2030. Analiza ich zgodności z celami projektu Strategii Opolskie 2030 za pomocą matrycy celów, wykazuje bardzo wysoką spójność pomiędzy założeniami obu dokumentów. Wszystkie cele strategiczne, cele szczegółowe oraz działania wpisują się w cele zawarte w Projekcie Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027.

Analiza wskazuje, że w odniesieniu do postanowień międzynarodowych cele strategiczne, cele szczegółowe i działania projektu Strategii Opolskie 2030 wpisują się we wszystkie cele zawarte w Projekcie Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027, (za wyjątkiem celu 1.6,

³⁰ X-oznacza spójność projektu Strategii Opolskie 2030 z celami Polityki Spójności zawartymi w projekcie Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027.

który nie dotyczy regionu opolskiego). W największym jednak stopniu korespondują z następującymi celami:

- Cel strategiczny 1 projektu Strategii Opolskie 2030 z celem 1.4 i 1.5 zawartym w *Projekcie Umowy Partnerstwa*.
- Cel strategiczny 2 projektu Strategii Opolskie 2030 z celem 1.2 i częściowo 1.5 zawartym w *Projekcie Umowy Partnerstwa*.
- Cel strategiczny 3 projektu Strategii Opolskie 2030 z celem 1.1, 1.3, 1.5 i częściowo 1.4 zawartym w *Projekcie Umowy Partnerstwa*.

5.2 Spójność projektu Strategii Opolskie 2030 z politykami i strategiami na poziomie krajowym

Spójność założeń i celów projektu Strategii Opolskie 2030 z celami Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju oraz KSRR 2030³¹

Prace nad Strategią Opolskie 2030 prowadzone były w okresie obowiązywania SOR oraz wprowadzenia w życie KSRR 2030. Jednocześnie toczyły się prace nad nowelizacją ustawy o zasadach prowadzenia rozwoju, co jak zaznaczono umożliwiło zachowanie spójności oraz pozwoliło na uwzględnienie wprowadzanych rozwiązań prawnych i organizacyjnych³².

Tworząc projekt Strategii poprawnie dokonano analizy spójności z krajową Strategią Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz z zapisami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR), którą zamieszczono w dokumencie. Wskazano w niej podstawowe ustalenia oraz model rozwoju zamieszczony w SOR jak i w KSRR, do których odniesiono cele strategiczne i cele operacyjne Strategii Opolskie 2030.

Analizy dokonano w formie macierzowej wskazując na korespondencję między następującymi celami strategicznymi rozwoju regionu zawartymi w projekcie Strategii Opolskie 2030 (i ich konkretyzacją w ramach celów operacyjnych) a celami szczegółowymi zawartymi w SOR:

1. celem strategicznym projektu Strategii Opolskie 2030 CZŁOWIEK i RELACJE – *mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę* a założonym w krajowej strategii celem szczegółowym II: *rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony* oraz celem szczegółowym III SOR: *skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu*;
2. celem strategicznym projektu Strategii Opolskie 2030 SILNA GOSPODARKA – *gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu* a celem szczegółowym I SOR: *trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną*;
3. w przypadku celu strategicznego projektu Strategii Opolskie 2030: ŚRODOWISKO I ROZWÓJ – *środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi* odniesiono się natomiast do dwóch obszarów wpływających na osiągnięcie celu zamieszczonych w SOR: *zrównoważenie systemu energetycznego Polski oraz rozwój potencjału środowiska naturalnego na rzecz obywateli i przedsiębiorców*.

³¹ Fundusze Unii Europejskiej dla opolskiego. Projekt. Wersja nr 1. Zarząd Województwa Opolskiego. Opole, grudzień 2020, s. 1-169.

³²Strategia... Opolskie 2030, op., cit., s. 42.

Tabela 19: Spójność Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 z Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030)

Cele strategiczne Strategii Opolskie 2030	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020		
	Cele szczegółowe	Główne obszary koncentracji działań	Obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii
CZŁOWIEK I RELACJE Mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • trwałe więzi społeczne; • wykwalifikowani mieszkańcy; • rozwinięte i dostępne usługi; • bezpieczny region. 	Cel szczegółowy II Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne	Poprawa jakości kapitału ludzkiego Zwiększenie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju
		Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy	
	Cel szczegółowy III Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu i gospodarczemu społecznemu	Cyfrowe państwo usługowe	Wzmocnienie cyfrowego rozwoju kraju
		Budowa zintegrowanego systemu planowani społeczno-gospodarczego i przestrzennego	Poprawa odporności państwa na współczesne zagrożenia i zdolności przeciwdziałania im. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego jako warunek dla rozwoju kraju
ŚRODOWISKO I ROZWÓJ – Środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • opolskie zero emisyjne; • przyjazne środowisko i racjonalna gospodarka zasobami; • wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe. 			Zrównoważenie systemu energetycznego Polski
			Rozwój potencjału środowiska naturalnego na rzecz obywateli i przedsiębiorców
SILNA GOSPODARKA - Gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • gospodarka otwarta na współpracę; • silne branże; • region dostępny komunikacyjnie; • ceniona marka regionu. 	Cel szczegółowy I Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	Wzrost zdolności polskiego przemysłu do sprostania globalnej konkurencji	
		Zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach zagranicznych	
		Przemiany strukturalne sektora Nowe formy działania i współpracy Nowoczesne instrumenty wsparcia	

		Zwiększenie umiędzynarodowienia polskiej gospodarki Zwiększenie eksportu towarów zaawansowanych technologicznie	
		Cyfrowe państwo usługowe	Wzmocnienie cyfrowego rozwoju kraju
			Zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa warunków świadczenia usług związanych z przewozem towarów i pasażerów

Źródło: Opracowanie własne

W kontekście realizacji celów Strategii Opolskie 2030 wskazano także główne obszary koncentracji działań oraz główne obszary wpływające na osiągnięcie celów SOR w odniesieniu do zamierzeń regionalnych.

Należy stwierdzić, zatem, że tworząc projekt Strategii Opolskie 2030 poprawnie dokonano analizy spójności z krajową Strategią *Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do, 2030 r.)*, którą zamieszczono w dokumencie. Wskazano w niej podstawowe ustalenia oraz model rozwoju zamieszczony w SOR, do których odniesiono cele strategiczne i cele operacyjne Strategii Opolskie 2030.

Podobnej operacji dokonano w odniesieniu do KSRR 2030 wskazując zgodność ukierunkowanie rozwoju województwa poprzez cele szczegółowe i operacyjne z celami szczegółowymi, kierunkami interwencji oraz uszczegółowieniami kierunków interwencji zawartymi w KSRR:

1. celem strategicznym 1 projektu Strategii Opolskie 2030 *CZŁOWIEK i RELACJE – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę* a założonym w KSRR celami szczegółowymi: celem szczegółowym 1: *zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym* oraz celem szczegółowym 2: *wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych*;
2. celem strategicznym 2 projektu Strategii Opolskie 2030 *ŚRODOWISKO I ROZWÓJ – środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi* a założonym w KSRR celem szczegółowym 1: *zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym*;
3. celem strategicznym 3 projektu Strategii Opolskie 2030 *SILNA GOSPODARKA – gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu* a celami szczegółowymi założonym w KSRR: celem szczegółowym 1: *zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym* oraz celem szczegółowym 2: *wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych*.

Analizując korespondencję wizji oraz celów strategicznych i operacyjnych Strategii Opolskie 2030 jednoznacznie można stwierdzić, że spośród wymiarów zrównoważonego rozwoju, Strategia obejmuje aspekty związane z poprawą jakości życia poprzez łączenie różnorodnych aspektów rozwojowych województwa opolskiego, a w szczególności aspektów związanych z ekologią i ochroną środowiska. Wsparcie gospodarcze, które deklarowane jest w wyzwaniach strategicznych zgodne jest

z polityką zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju, ukierunkowaną na poprawę konkurencyjności gospodarczej przedsiębiorstw i warunków do rozwoju przedsiębiorczości w województwie opolskim.

Tabela 20: Spójność Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030

Cele Strategiczne Strategii Opolskie 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030			
	Cele szczegółowe	Kierunki interwencji	Uszczegółowienie kierunków interwencji	
CZŁOWIEK I RELACJE Mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • trwałe więzi społeczne; • wykwalifikowani mieszkańcy; • rozwinięte i dostępne usługi; • bezpieczny region. 	Cel 1 Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych		
		Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	Infrastruktura społeczna	
	Cel 2 Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	Kształcenie wyższe i zawodowe	
			Zwiększenie zasobów rynku pracy i rozwój kapitału społecznego	
ŚRODOWISKO I ROZWÓJ – Środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • Opolskie zeroemisyjne; • przyjazne środowisko i racjonalna gospodarka zasobami; • wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe. 	Cel 1 Zwiększanie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym i przestrzennym	Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	Infrastruktura komunalna	
SILNA GOSPODARKA - Gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu Cele operacyjne: <ul style="list-style-type: none"> • gospodarka otwarta na współpracę; • silne branże; • region dostępny komunikacyjnie; • ceniona marka regionu. 	Cel 1 Zwiększanie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym i przestrzennym	Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	Infrastruktura łączności telefonicznej	
			Infrastruktura transportowa	
	Cel 2 Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym Innowacyjny rozwój j regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach	Usługi instytucji Otoczenia dla MŚP	
			Wsparcie dla biznesu Wsparcie dla lokalizacji inwestycji zewnętrznych Koncentracja na działaniach proinnowacyjnych Stymulowanie wzrostu innowacyjności w regionach	

Źródło: Opracowanie własne

Należy stwierdzić, że tworząc projekt Strategii poprawnie dokonano analizy spójności z zapisami *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)*, którą zamieszczono w dokumencie. Wskazano w niej podstawowe ustalenia oraz model rozwoju zamieszczony w KSRR, do których odniesiono cele strategiczne i cele operacyjne Strategii Opolskie 2030.

Należy zatem stwierdzić, że projekt Strategii Opolskie 2030 jest spójny z najważniejszymi dokumentami krajowymi.

Spójność założeń i celów projektu Strategii Opolskie 2030 z celami innych dokumentów strategicznych państwa

Na podstawie analizy opracowania *Prognoza oddziaływania na środowisko Projektu Strategii rozwoju Województwa opolskiego*³³ należy stwierdzić, że Strategia Opolskie 2030 nawiązuje do innych dokumentów strategicznych państwa, przede wszystkim w zakresie instrumentów prowadzenia polityk rozwoju ujętych w *Strategiach Zintegrowanych: Strategii innowacyjności i efektywności gospodarki (Strategia Produktowności), Strategii rozwoju kapitału ludzkiego do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.), Strategii rozwoju kapitału społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030, Strategii Sprawne Państwo, Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa, Strategii rozwoju transportu, Polityki energetycznej Polski 2040 i Polityki ekologicznej państwa 2030*). Uwarunkowania zawarte w tych dokumentach zostały bezpośrednio włączone i wyrażone w celach i kierunkach działań Strategii Opolskie 2030³⁴.

Kierunki rozwoju opisane w projekcie *Strategii Opolskie 2030* są spójne z *Polityką ekologiczną państwa 2030*, gdyż przewidywane jest podejmowanie działań w zakresie gospodarowania zasobami przyrody i wsparcie w opracowaniu planów adaptacji do zmian klimatu oraz rozwoju zielonej i niebieskiej infrastruktury. Działania związane z adaptacją do zmian klimatu ukierunkowane będą również na zarządzanie wodami na obszarach zurbanizowanych poprzez różne formy retencji i rozwój infrastruktury zieleni jak i na zwiększaniu odporności krajobrazu rolniczego na zmiany klimatu i ochrony produkcji rolnej. Projekt *Strategii Opolskie 2030* nawiązuje do kierunków *Polityki Energetycznej Polski*, poprzez np. zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców, w tym dotyczącej oszczędzania zasobów i energii oraz idei gospodarki obiegu zamkniętego, wspieranie działań i rozwiązań na rzecz zwiększania efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej oraz ograniczania niskiej emisji, rozwój niskoemisyjnych i zeroemisyjnych mocy wytwórczych, energetyki rozproszonej opartej m.in. o komponent prosumencki. Główne odniesienie do Polityki Energetycznej Polski w Strategii Opolskie 2030 znajduje się w celu operacyjnym *Opolskie zeroemisyjne*.

Prace nad projektem Strategii Opolskie 2030 rozpoczęto wówczas, gdy obowiązywał dokument *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*. Obecnie rozpoczęto prace nad reformą systemu zarządzania rozwojem Polski określonym jako Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności. Do projektu KPO wpisano reformę planowania przestrzennego³⁵, która zakłada wprowadzenie dwustopniowego systemu planowania przestrzennego. Ze względu na usunięcie KPZK 2030 z obiegu prawnego przedstawiona analiza nosi charakter historyczny, niemniej jednak należy

³³ Prognoza oddziaływania na środowisko Projektu Strategii rozwoju Województwa opolskiego. Opolskie 2030. Opole 2021, www.opolskie.pl/wp-content/uploads/2021/03/2-Prognoza-oddziaływania-na-srodowisko-projektu-Strategii-Opolskie-2030.pdf, s. 17-24, (data dostępu 17.03.2021).

³⁴ Ibid.

³⁵ Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności, Warszawa, kwiecień 2021, s. 116-118; www.gov.pl/web/planodbudowy/kpo-po-konsultacjach (data dostępu 03.05.2021).

wskazać, że projekt Strategii Opolskie 2030 był przygotowany zgodnie z obowiązującym wówczas dokumentem³⁶.

Projekt *Strategii Opolskie 2030* i zawarte w nim cele są zgodne z celami *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*³⁷, przede wszystkim z:

1. Celem 4. *Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;*
2. Celem 5. *Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.*

Nawiązanie do wymienionych celów można odnaleźć w Celu Strategicznym 2 projektu Strategii Opolskie 2030: *Środowisko i rozwój – Środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi* oraz w przyporządkowanych temu celowi następujących celach operacyjnych: *Wysokie Walory Przyrodniczo-Krajobrazowe, Region Dostępny Komunikacyjnie, Rozwinięte i Dostępne Usługi* oraz *Przyjazne Środowisko i Racjonalna Gospodarka Zasobami*.

KPZK zakłada również dla całego kraju znaczne zwiększenie skali i przyspieszenie procesów inwestycyjnych w zakresie infrastruktury, podniesienie konkurencyjności polskiej gospodarki przy wykorzystaniu potencjału intelektualnego i społecznego oraz zmianę modelu życia i konsumpcji (zwiększenie dochodów, zmniejszenie jednostkowego zapotrzebowania na energię, troska o środowisko), które to założenia znalazły odzwierciedlenie w konstrukcji całej strategii.

W projekcie Strategii Opolskie 2030 uwzględniono również następujące kluczowe zasady: ustrojową zasadę zrównoważonego rozwoju, zasadę przezorności ekologicznej i zasadę kompensacji ekologicznej, które powinny być uwzględniane w opracowywanych dokumentach strategicznych.

Zapisy projektu Strategii Opolskie 2030 wskazują również na korelację z zapisami *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030*, która jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich. Wśród celów strategicznych zapisanych w Strategii Opolskie 2030 można wskazać na następujące cele bezpośrednio nawiązujące do tej strategii:

1. w Celu strategicznym 2 *Środowisko i rozwój – środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi*; w proponowanych działaniach, między innymi, jako „*rozwój rolnictwa ekologicznego*”;
2. w Celu Strategicznym 3: *Silna Gospodarka – Gospodarka Inteligentna Wzmacniająca Konkurencyjność Regionu* oraz celów operacyjnych: *Przyjazne Środowisko i Racjonalna Gospodarka Zasobami, Silne Branże*.

Należy, zatem stwierdzić, że projekt Strategii Opolskie 2030 jest spójny ze strategicznymi, branżowymi dokumentami krajowymi³⁸.

³⁶ Krystian Heffner, Opinia. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej do projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030..., Opole 13 luty 2020.

³⁷ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030). Dokument został przyjęty Uchwałą nr 239 Rady Ministrów w dniu 13 grudnia 2011 r. [Monitor Polski 2012 r. poz. 252](#), (data dostępu 22.03.2021).

³⁸ Prognoza oddziaływania..., op., cit., s. 17-24.

5.3 Spójność projektu Strategii Opolskie 2030 z politykami i strategiami na poziomie regionalnym

Spójność założeń i celów projektu Strategii Opolskie 2030 z celami dokumentu Fundusze Unii Europejskiej dla Opolskiego³⁹

Projekt dokumentu Fundusze Unii Europejskiej dla Opolskiego wskazuje na możliwości wykorzystania środków finansowych przewidzianych dla interwencji w regionie w następujących funduszach: *Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR)* oraz *Europejskiego Funduszu Społecznego Plus*⁴⁰. Zasady ich wykorzystania precyzuje dokument pt. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz (wraz z załącznikami)*⁴¹.

Przeprowadzona analiza komplementarności wskazuje, że przy opracowywaniu projektu Strategii Opolskie 2030 dążono do uzyskania powiązań z głównymi założeniami polityki UE. Jest to konieczne, bowiem uzyskanie zgodności założeń rozwojowych dla Opolszczyzny z celami strategicznymi przewidzianymi dla Unii Europejskiej wpłynie na możliwości pozyskiwania finansowania dla przewidzianych w Strategii Opolskie 2030 kierunków interwencji i pakietów działań, a tym samym wzrost konkurencyjności regionu na rynku międzynarodowym.

Cele strategiczne, cele szczegółowe i przewidziane do realizacji działania zapisane w Strategii Opolskie 2030 odniesione do pięciu podstawowych celów polityki europejskiej zawartych w projekcie Fundusze Europejskie dla Opolskiego wskazują, że interwencja zaplanowana w ramach strategicznego rozwoju regionu opolskiego wpisuje się jednoznacznie w te założenia.

Tabela 21: Cele strategiczne Strategii Opolskie 2030 a podstawowe cele polityki europejskiej zapisane w dokumencie Fundusze Europejskie dla Opolskiego

Cele strategiczne Strategii Opolskie 2030.	Cele polityki europejskiej				
	1.1 „Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej”:	1.2 „Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna Europa”.	1.3 „Lepiej połączona Europa”.	1.4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”.	1.5 „Europa bliżej obywateli”.
Cel strategiczny 1: człowiek i relacje – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą				X	X

³⁹ Fundusze Unii Europejskiej dla Opolskiego. Projekt. Wersja nr 1. Zarząd Województwa Opolskiego. Opole, grudzień 2020, s. 1-169.

⁴⁰ Ibid., s. 36.

⁴¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące *Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz (wraz z załącznikami)* COM (2018) 372); <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/> (data dostępu 02.03.2021).

wspólnotę.					
Cel strategiczny 2: środowisko i rozwój – środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi.		X			X
Cel strategiczny 3: silna gospodarka – gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu.	X		X	X	X

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 22: Cele strategiczne Strategii Opolskie 2030 i struktura programu zapisane w projekcie Fundusze Europejskie dla Opolskiego

Cele strategiczne Strategii Opolskie 2030.	Cele Polityki UE i struktura programu zapisana w projekcie Fundusze Europejskie dla opolskiego				
	1.1 „Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej”.	1.2 „Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna Europa”.	1.3 „Lepiej połączona Europa”.	1.4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”.	1.5 „Europa bliżej obywateli”.
	1. INNOWACYJNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA:	2. OCHRONA ŚRODOWISKA	3. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY DROGOWEJ.	4. REGION SILNY SPOŁECZNIE	5. OPOLSKIE BLIŻEJ OBYWATELI
Cel strategiczny 1: człowiek i relacje – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę.				X	X
Cel strategiczny 2: środowisko i rozwój – środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi.		X			X
Cel strategiczny 3: silna gospodarka – gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu.	X		X	X	X

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 23: Spójność celów i działań zawartych w Strategii Opolskie 2030 z wybranymi politykami zawartymi w projekcie Fundusze Europejskie dla Opolskiego. Analiza komplementarności

Cele Polityki i cele szczegółowe zawarte w Projekcie Fundusze Europejskie dla Opolskiego wg struktury programu	Cele i działania zawarte w Strategii Opolskie 2030		
	Cel strategiczny 1: człowiek i relacje – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę	Cel strategiczny 2: środowisko i rozwój – środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi	Cel strategiczny 3: silna gospodarka – gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu
	Cele operacyjne: • trwale więzi społeczne; • wykwalifikowani mieszkańcy; • rozwinięte i dostępne usługi; • bezpieczny region.	Cele operacyjne: • opolskie zero emisyjne; • przyjazne środowisko i racjonalna gospodarka zasobami; • wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe.	Cele operacyjne: • gospodarka otwarta na współpracę; • silne branże; • region dostępny komunikacyjnie; • ceniona marka regionu.
1. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka: <i>(i) Zwiększenie potencjału w zakresie badań i innowacji oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii,</i> <i>(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw i rządów,</i> <i>(iii) Sprzyjanie wzrostowi i konkurencyjności MŚP,</i> <i>(iv) Rozwijanie umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości</i>			--badania na rzecz gospodarki, --wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności firm, --rozwój wiodących branż gospodarki regionalnej, --współpraca gospodarcza. --poprawa klimatu inwestycyjnego (Przemysł 4.0), -- rozwój przedsiębiorczości, --wspieranie powstawania miejsc pracy.
2. Ochrona Środowiska: <i>(i) Promowanie środków na rzecz efektywności energetycznej;</i> <i>(ii) Promowanie odnawialnych źródeł energii;</i> <i>(iv) Wspieranie działań w zakresie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe,</i> <i>(v) Wspieranie zrównoważonej gospodarki wodnej,</i> <i>(vi) Wspieranie przechodzenia na gospodarkę o obiegu zamkniętym,</i> <i>(vii) Sprzyjanie bioróżnorodności i rozwojowi zielonej</i>		--poprawa efektywności energetycznej gospodarki, --rozwój zielonych technologii. --zapobieganie skutkom zjawisk klimatycznych, --ochrona zasobów wodnych, --zarządzanie zasobami gleb i kopalin, --nowoczesna gospodarka odpadami, --ochrona bioróżnorodności, --rozwój świadomości ekologicznej i praktycznych zastosowań,	--rozwój transportu zintegrowanego.

<p>infrastruktury w środowisku miejskim oraz zmniejszenie zanieczyszczenia, (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej.</p>		<p>--wzmocnienie systemu ochrony przyrody, --ochrona krajobrazów.</p>	
<p>3.Rozwój infrastruktury drogowej: (iii) Rozwój zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmianę klimatu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do sieci TEN-T i mobilności transgranicznej</p>			<p>--rozwój infrastruktury komunikacyjnej, --rozwój transportu zintegrowanego., --rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej.</p>
<p>4.Region silny społecznie: (iv) Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej poprzez rozwój infrastruktury, w tym podstawowej opieki zdrowotnej. (iv bis) Wzmocnienie roli kultury i turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych. (EFRR).</p>	<p>--rozwój usług społecznych, --rozwój opieki zdrowotnej, --rozwój e-usług, --rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu</p>		
<p>4.Region silny społecznie: (i) (Poprawa dostępu do zatrudnienia dla wszystkich osób poszukujących pracy, zwłaszcza osób młodych i długotrwale bezrobotnych, oraz dla osób biernych zawodowo, a jednocześnie promowanie samozatrudnienia i gospodarki społecznej (iii bis) Promowanie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw przedsiębiorców do zmian oraz aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze przystosowanego środowiska pracy, w którym przeciwdziała się czynnikom ryzyka dla zdrowia, (v) Wspieranie dostępności możliwości ukończenia dobrej jakości kształcenia i szkolenia, sprzyjających włączeniu społecznemu, na równych zasadach dla wszystkich, zwłaszcza grup defaworyzowanych, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie</p>	<p>--aktywizacja zawodowa, --wzmacnianie instytucji, --wsparcie rozwiązań prorodzinnych, --profesjonalizacja organizacji społecznych, --budowa systemu wsparcia rewitalizacji, -- wzrost jakości kształcenia, --współpraca na rzecz rozwoju kwalifikacji i kompetencji --integracja i aktywizacja społeczna --rozwój społeczeństwa wielokulturowego -- rozwój usług społecznych, --rozwój opieki zdrowotnej, --rozwój e-usług,</p>		

<p><i>mobilności edukacyjnej dla wszystkich,</i> (vi) <i>Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości poprawy umiejętności i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, uwzględnieniem umiejętności cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian kariery i promowanie mobilności zawodowej</i> (vii) <i>Wspieranie aktywnego włączenia społecznego, w tym w celu promowania równości szans i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie szans na zatrudnienie,</i> (viii) <i>Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich i społeczności marginalizowanych, takich jak Romowie,</i> (ix) <i>Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług; modernizacja systemów zabezpieczenia społecznego, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej; poprawa dostępności, efektywności odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej. (EFS+)</i></p>			
<p>5. Opolskie bliżej obywateli: (i) <i>Wspieranie zintegrowanego rozwoju społecznego, gospodarczego środowiskowego, dziedzictwa kulturowego i bezpieczeństwa na obszarach miejskich,</i> (ii) <i>Wspieranie zintegrowanego lokalnego rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, dziedzictwa kulturowego oraz bezpieczeństwa, w tym na obszarach wiejskich i przybrzeżnych, m.in. w ramach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.</i></p>	<p>-- poprawa bezpieczeństwa, -- rozwój edukacji na rzecz bezpieczeństwa, -- współpraca instytucjonalna.</p>	<p>--dbałość o zachowanie dziedzictwa kulturowego.</p>	<p>--budowa wizerunku Zielonego Opolskiego, -- budowa wizerunku Zielonego Opolskiego, -- rozwój silnych produktów turystycznych, -- nowoczesny marketing regionu --rozwój tożsamości regionalnej.</p>

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 24: Uwarunkowania polityki europejskiej a wyzwania rozwojowe dla województwa opolskiego w obszarze „społeczeństwo”

L.p.	Główne wyzwania w zakresie rozwoju zapisane w projekcie Fundusze Europejskie dla Opolskiego.	Wyzwania rozwojowe dla woj. opolskiego zawarte w projekcie Strategii Opolskie 2030. Wymiar społeczeństwo – „aktywni mieszkańcy” (przygotowane do rynku aktywne społeczeństwo).
	Kluczowe wyzwania szczegółowe	Kluczowe wyzwania szczegółowe
1.	Demografia. Włączenie i integracja społeczna. Zdrowie.	Wypracowanie i wykorzystanie efektywnych instrumentów polityki społecznej, w tym dalszej poprawy dostępności i jakości usług zdrowotnych i społecznych, gwarantujących łagodzenie skutków procesów demograficznych.
2.	Rynek pracy.	Prowadzenie aktywnej polityki migracyjnej oraz promocji województwa poprzez wielokulturowość w odpowiedzi na zmiany na rynkach pracy.
3.	Rozwój edukacji.	Podniesienie rangi uczelni i jakości oferty edukacyjnej, jako środka do wzmocnienia zasobów ludzkich regionu oraz poprawy konkurencyjności w zakresie oferty dla młodych ludzi.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 25: Uwarunkowania polityki europejskiej a wyzwania rozwojowe dla województwa opolskiego w obszarze „środowisko”

L.p.	Główne wyzwania w zakresie rozwoju zapisane w projekcie Fundusze Europejskie dla Opolskiego.	Wyzwania rozwojowe dla woj. opolskiego zawarte w projekcie Strategii Opolskie 2030. Wymiar środowisko – „atrakcyjne miejsca” (atrakcyjne obszary do zamieszkania, inwestowania i wypoczynku).
	Kluczowe wyzwania szczegółowe	Kluczowe wyzwania szczegółowe
1.	Gospodarka niskoemisyjna. Ochrona powietrza i energetyka.	Racjonalne i oszczędne wykorzystywanie zasobów środowiska przyrodniczego przy jednoczesnych wysiłkach na rzecz ograniczenia niekorzystnego wpływu człowieka na środowisko.
2.	Różnorodność biologiczna.	Ochrona bioróżnorodności i spójności funkcjonalno-przestrzennej systemu przyrodniczego.
3.	Zapobieganie zagrożeniom. Gospodarka wodno-ściekowa. Gospodarka odpadami.	Efektywne działania w celu zapobiegania i ograniczania skutków zmian klimatycznych.
4.	Mobilność mieszkańców oraz dostępność do rynków pracy (Infrastruktura drogowa). Rewitalizacja.	Podnoszenie atrakcyjności przestrzeni zamieszkania i inwestycji.
5.	Walory kulturowe i atrakcyjność turystyczna.	Wykorzystanie potencjału turystycznego.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 26: Uwarunkowania polityki europejskiej a wyzwania rozwojowe dla województwa opolskiego w obszarze „gospodarka”.

L.p.	Główne wyzwania w zakresie rozwoju zapisane w projekcie Fundusze Europejskie dla Opolskiego.	Wyzwania rozwojowe dla woj. opolskiego zawarte w projekcie Strategii Opolskie 2030 Wymiar gospodarka – „konkurencyjne firmy” (konkurencyjna gospodarka oparta na innowacyjności i współpracy z nauką).
	Kluczowe wyzwania szczegółowe	Kluczowe wyzwania szczegółowe
1.	Poziom rozwoju i tempo wzrostu gospodarczego.	Zwiększenie konkurencyjności gospodarki oraz

	Potencjał przedsiębiorczości i konkurencyjności regionu.	zapewnienie warunków do trwałego i zrównoważonego rozwoju.
2.	Cyfryzacja przedsiębiorstw.	Skuteczne wspieranie inteligentnych specjalizacji w celu poprawy ich konkurencyjności na arenie międzynarodowej.
3.	Innowacyjność w woj. opolskim.	Wzmocnienie potencjału badawczo-rozwojowego oraz rozwój regionalnych sieci współpracy w zakresie innowacyjności.
4.	E-usługi publiczne.	Wzrost efektywności regionalnego systemu przyciągania inwestorów.

Źródło: Opracowanie własne

Proponowane działania mające otrzymać wsparcie z EFRR bądź EFS+ muszą przyczyniać się do realizacji wymienionych celów polityki europejskiej. Spełnienie tego warunku zapewniają wszystkie zaplanowane cele rozwojowe (strategiczne i operacyjne) oraz przewidziane kierunki działań zawarte w projekcie Strategii Opolskie 2030. Wskazane cele polityki europejskiej są możliwe do osiągnięcia, ponieważ Strategia Opolskie 2030 odpowiada na wyzwania sformułowane w Diagnozie sytuacji społeczno-ekonomicznej opracowanej dla województwa opolskiego⁴². Analiza porównawcza wskazuje, że wyzwania rozwojowe dla woj. opolskiego zawarte w Strategii Opolskie 2030 we wszystkich trzech zakresach: aktywni mieszkańcy, środowisko, gospodarka korespondują z głównymi wyzwaniami w zakresie rozwoju zapisanymi w projekcie Fundusze Europejskie dla Opolskiego. Analiza przyjętych celów rozwojowych Strategii Opolskie 2030 pozwala stwierdzić, że umożliwiają one dążenie w kierunku wyznaczonym przez cele EFS+ i EFRR.

5.4 Spójność projektu Strategii Opolskie 2030 z celami polityk horyzontalnych

Zasady horyzontalne zawarte w dokumentach międzynarodowych, europejskich i krajowych to:

1. zasada równości szans płci (kobiet i mężczyzn),
2. zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,
3. zasada zrównoważonego rozwoju i nieszkodzenia środowisku.

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn jest jedną z podstawowych zasad UE, której przestrzeganie gwarantuje kobietom i mężczyznom równe prawa i obowiązki, a także równy dostęp do zasobów (środków finansowych, szans rozwoju), z których mogą korzystać. Jednoznacznie określa stosowanie zasad antydyskryminacyjnych, kładzie również nacisk na działania ukierunkowane na wsparcie grup dotkniętych wykluczeniem społecznym. Zasada ta musi być przestrzegana podczas wdrażania programów realizujących różne obszary wsparcia finansowane ze wszystkich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. Jej zastosowanie ma charakter horyzontalny. W projekcie Strategii Opolskie 2030 nie ma do niej bezpośredniego odwołania. Pośrednio może się odnosić do niej zapis w ramach Celu Operacyjnego: *Trwałe więzi społeczne* uwzględniający następujące kierunki działań: *włączanie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem oraz wsparcie działań służących otwartości i tolerancji*.

Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami ma na celu zapobieganie wszelkim formom dyskryminacji, nie tylko ze względu na płeć, ale również z powodu rasy lub pochodzenia etnicznego, religii lub światopoglądu, niepełnosprawności, wieku lub orientacji seksualnej. Przestrzeganie tej zasady jest prawnym obowiązkiem, dlatego wszystkie projekty realizowane w ramach programów muszą przyczyniać się do jej realizacji. Powinno się to

⁴² Opolskie. Diagnoza regionalna. Opracowanie na potrzeby Strategii rozwoju województwa opolskiego do 2030 roku. Opole, listopad 2020 roku. <https://www.opolskie.pl/2021/03>, (data dostępu 15.03.2021).

wyrażać w konkretnym zakresie interwencji, mającym na celu zapewnienie wszystkim osobom, w tym osobom ze szczególnymi potrzebami, jednakowego dostępu do edukacji, informacji i zatrudnienia. Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, powinna być realizowana przede wszystkim poprzez zastosowanie uniwersalnego projektowania oraz mechanizmu racjonalnych usprawnień, opisanych w art. 2 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych⁴³. Konsekwencją horyzontalnego charakteru zasady niedyskryminacji powinno być uwzględnienie jej na każdym etapie wdrażania programów. Zostanie ona jednak bezpośrednio uwzględniona w systemie realizacji (w opisie zasad realizacji) Strategii Opolskie 2030.

W Strategii Opolskie 2030 do tej zasady odnosi się Cel Operacyjny: *Trwałe więzi społeczne*, w którym jako kierunki działań ją uwzględniające zapisano: *integracja i aktywizacja społeczna: włączanie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem; wzrost świadomości potrzeb i problemów osób z niepełnosprawnościami oraz rozwój społeczeństwa wielokulturowego (wsparcie działań służących otwartości i tolerancji, rozwojowi wielokulturowości, integracji międzykulturowej i tożsamości regionalnej; promocja i wsparcie działań służących podtrzymywaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej i językowej mniejszości narodowych i etnicznych zamieszkujących region, promocja gwary śląskiej, rozwój edukacji kulturowej, wsparcie i integracja cudzoziemców i reemigrantów.*

Zasada zrównoważonego rozwoju i nieszkodzenia środowisku oznacza solidarność międzypokoleniową, polegającą na wdrażaniu rozwiązań, które gwarantują dalszy wzrost i pozwalają na aktywne włączenie w procesy rozwojowe wszystkich grup społecznych, umożliwiając im jednocześnie czerpanie korzyści ze wzrostu gospodarczego bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na zaspokojenie potrzeb. Zrównoważony rozwój oznacza budowanie bardziej konkurencyjnej gospodarki niskoemisyjnej, która będzie korzystać z zasobów w sposób racjonalny i oszczędny, ochronę środowiska naturalnego, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i kompleksową ochronę i zapobieganie utracie bioróżnorodności. Z drugiej strony celem jest również wspieranie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki, wyrażających się głównie zwiększeniem nakładów na B+R, opracowanie nowych, przyjaznych dla środowiska technologii i metod produkcji, wprowadzenie efektywnych, inteligentnych sieci energetycznych, pomaganie konsumentom w dokonywaniu świadomych wyborów. Elementem zrównoważonego rozwoju jest również właściwe planowanie przestrzenne.

Zasada zrównoważonego rozwoju została uwzględniona w projekcie Strategii Opolskie 2030 poprzez sformułowanie wizji oraz celów strategicznych i operacyjnych, które korespondują z celami określonymi w dokumencie *UE Europejski Zielony Ład* uwzględniając postulat adaptacyjności do zmian klimatu, energooszczędności, zachowania różnorodności biologicznej. W Strategii zapisano również kierunki działań, które obejmują aspekty związane z ekologią i ochroną środowiska, wsparcie gospodarcze, politykę klimatyczno-energetyczną oraz działań związanych z ograniczeniem emisji, wykorzystaniem energii pochodzącej z OZE oraz poprawę efektywności energetycznej do roku 2030. Należy stwierdzić, że projekt Strategii Opolskie 2030 uwzględnia i przyczynia się do realizacji celów polityk horyzontalnych w sposób bezpośredni do dwóch zasad: *Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełno sprawnościami oraz zasady zrównoważonego rozwoju i nieszkodzenia środowisku, natomiast do zasady równości szans kobiet i mężczyzn w sposób pośredni.*

⁴³ Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. [Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych | Rzecznik Praw Obywatelskich \(rpo.gov.pl\)](https://www.rpo.gov.pl/), (data dostępu 29.03.2021).

6. OCENA SYSTEMU REALIZACJI PROJEKTU STRATEGII OPOLSKIE 2030, W TYM OGÓLNYCH RAM FINANSOWYCH

6.1 Trafność systemu realizacji projektu Strategii Opolskie 2030

W projekcie Strategii Opolskie 2030 został przedstawiony oraz szczegółowo opisany system realizacji strategii, na który składają się następujące elementy:

- zasady realizacji,
- system realizacji,
- podmioty realizacji,
- instrumenty realizacji,
- finansowanie realizacji.

Zaproponowany system realizacji strategii generalnie nosi charakter ogólny, otwarty i elastyczny. Po przeprowadzeniu analizy powiązań między wizją i celami strategii należy uznać, iż zaproponowany system realizacji jest trafny.

Po pierwsze: w systemie realizacji prawidłowo wskazano następujące zasady, na których opierać się będzie system implementacji strategii:

1. **„zasada spójności** – oznacza, że realizacja strategii odbywa się przy uwzględnieniu celów i kierunków europejskiej polityki spójności oraz krajowej polityki rozwoju, a jej operacjonalizacja następuje poprzez program operacyjny i inne regionalne programy rozwoju;
2. **zasada racjonalności** – oznacza, że polityka rozwoju prowadzona jest z uwzględnieniem racjonalności ekonomicznej, w tym wymogu dostosowania przedsięwzięć do predyspozycji funkcjonalnych obszaru, możliwości finansowych władz odpowiedniej jednostki samorządu terytorialnego, a interwencja publiczna kierowana jest na określone terytoria i dziedziny priorytetowo wymagające wsparcia;
3. **zasada zrównoważonego rozwoju**^u -oznacza, że rozwój gospodarczy województwa odbywa się przy zapewnieniu równowagi społecznej, ekologicznej i przestrzennej, a dobrobyt mieszkańców wzrasta w harmonijnej relacji pomiędzy człowiekiem i przyrodą;
4. **zasada otwartości** – umożliwiała wdrażanie działań i inicjatyw służących osiągnięciu celów strategii nawet jeżeli nie zostały literalnie wskazane na etapie jej opracowania;
5. **zasada integracji** – polega na jednoczesnym uwzględnieniu w podejmowanych działaniach rozwojowych wymiarów: społecznego, gospodarczego i przestrzennego, co pozwala lepiej dostosować interwencje publiczne do warunków lokalnych i jednocześnie zwiększyć ich skuteczność;
6. **zasada subsydiarności** – zakładająca, że działania prorozwojowe prowadzone są w możliwie największej bliskości mieszkańców przez podmioty gwarantujące ich najwyższą efektywność, władze regionalne angażowane są jedynie tam, gdzie skuteczność niższego szczebla jest niepewna;
7. **zasada wrażliwości społecznej** – oznacza, że podejmowane działania budują solidarność społeczną i poczucie wspólnoty regionalnej, nie defaworyzują żadnej grupy społecznej i służą ograniczaniu wykluczenia społecznego;
8. **zasada partnerstwa i współpracy** – polega na włączaniu w realizację celów rozwojowych województwa możliwie szerokiego grona podmiotów publicznych i niepublicznych oraz mieszkańców regionu. Współdziałanie to opiera się na wzajemnym zaufaniu, buduje dialog społeczny i konsensus wokół ważnych spraw dla przyszłości regionu oraz zwiększa skuteczność działań prorozwojowy;

9. **zasada zachowania ładu przestrzennego** – przejawia się prowadzeniem efektywnej i racjonalnej polityki przestrzennej i planistycznej, umożliwia uzyskanie harmonijnej całości, uwzględniająca uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne⁴⁴.

Po drugie: prawidłowo odwołano się do obowiązującego aktu prawnego, czyli do ustawy o samorządzie województwa, określającej programy rozwoju, poprzez które Strategia Opolskie 2030 jest realizowana: regionalny program operacyjny, program służący realizacji umowy partnerstwa, kontrakt terytorialny, kontrakt sektorowy i kontrakt programowy.

Po trzecie: zaplanowany został nowy model realizacji Strategii przedstawiony (rys. 7)⁴⁵, w którym poprawnie wskazano na: istotnie oddziałujące okoliczności i uwarunkowania takie jak:

- politykę spójności i inne polityki unijne wdrażane w regionie,
- politykę rozwoju realizowaną przez państwo wraz z politykami sektorowymi,
- sytuację gospodarczą w kraju i na świecie,
- stabilność stanowionego prawa,
- środki finansowe na zadania ustawowo powierzone do realizacji samorządom województw,
- zaufanie partnerów publicznych i chęć współdziałania dla dobra całego regionu,
- zaangażowanie podmiotów i organizacji niepublicznych w działania prorozwojowe,
- przemiany społeczne związane z postępowaniem cywilizacyjnym, wykluczeniem, zagrożeniami, w tym również epidemicznym.

Istotnym czynnikiem warunkującym trafność systemu wdrażania strategii było zaangażowanie departamentów UMWO oraz WSJO, zarówno przy identyfikowaniu celów i kierunków działań, jak i opracowywaniu systemu realizacji. W zamierzeniu mają one, bowiem pełnić rolę głównych realizatorów zapisów Strategii Opolskie 2030 oraz „koordynatorów” realizacji większości programów służących jej realizacji.

Po czwarte: trafnie określono podmioty realizacji Strategii odpowiedzialne za wdrażanie i osiągnięcie założonych w niej celów wskazując: Samorząd Województwa Opolskiego (SWO), w imieniu, którego działa Zarząd Województwa Opolskiego (ZWO), służby samorządowe (Departamenty) UMWO oraz WSJO, a także spółki SWO odpowiedzialne za realizację i monitorowanie strategii. Jako uwarunkowanie powodzenia realizacji Strategii trafnie wymieniono wieloszczeblową i harmonijną współpracę ze stroną rządową, instytucjami publicznymi i samorządami lokalnymi, współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prywatnymi.

Po piąte: trafnie wskazano instrumenty realizacji strategii:

- planistyczne (regionalne strategie sektorowe, subregionalne strategie rozwoju, plany, czyli krótko i średnioterminowe dokumenty wprowadzające konkretne koncepcje działań w wybranej sferze społeczno-gospodarczej,
- prawne (umowa partnerstwa, kontrakt terytorialny, kontrakt programowy, kontrakt sektorowy, porozumienie terytorialne),
- programowe (regionalny program operacyjny, programy rozwoju, krajowe programy operacyjne, inicjatywy marszałkowskie),
- projektowe (projekty, inicjatywy, przedsięwzięcia, zadania).

⁴⁴Strategia...Opolskie 2030, op., cit., s. 57.

⁴⁵ Ibid., s. 59.

Na podkreślenie zasługuje przyjęta zasada otwartości w tworzeniu katalogu instrumentów, która umożliwi wprowadzanie do systemu realizacji nowych rozwiązań planistycznych, programowych i prawnych.

Za informowanie o stopniu realizacji działań w ramach poszczególnych celów powinno odpowiadać Opolskie Obserwatorium Terytorialne usytuowane w Departamencie Polityki Regionalnej i Przestrzennej pozyskując informacje ze wszystkich Departamentów, Biur UMWO oraz Pełnomocników Zarządu Województwa oraz z Opolskiego Forum Terytorialnego, które w ramach współpracy skupia następujące instytucje: Opolskie Obserwatorium Rynku Pracy (WUP), Opolskie Obserwatorium Integracji Społecznej (Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej), Wojewódzki Ośrodek Badań Regionalnych (Urząd Statystyczny w Opolu), Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki oraz inne instytucje publiczne i prywatne, takie jak: organizacje pozarządowe, uczelnie wyższe i instytucje badawcze.

W kontekście oceny systemu realizacji SRWO 2030 proponuje się następujące departamenty odpowiedzialne za wdrożenie poszczególnych celów operacyjnych jako koordynatorów wsparcia:

- dla celów operacyjnych w ramach celu strategicznego 1 - Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej oraz Departament Edukacji i Rynku Pracy;
- dla celów operacyjnych w ramach celu strategicznego 2 - Departament Ochrony Środowiska i Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
- dla celów operacyjnych w ramach celu strategicznego 3 - Departament Infrastruktury i Gospodarki

oraz włączenie pozostałych departamentów i podmiotów, które merytorycznie mogą realizować określone działania w ramach poszczególnych celów.

W opinii ekspertów uczestniczących w Panelu Ekspertów, jakkolwiek nie pojawiły się zasadnicze uwagi do kwestii dotyczących narzędzi realizacji oraz ram finansowych, można jednak zastanowić się, aby również w tej części pojawiło się więcej cech „lokalności” przy instrumentach (planach, programach, strategiach) uwzględnić określenie „lokalne” (plany, programy, strategie). Generalnie ten zabieg również powinien wzmocnić identyfikowalność mieszkańców, a zwłaszcza samorządów lokalnych z założeniami i celami strategii.

6.2 Przewidywana skuteczność i efektywność Strategii Opolskie 2030

Proponowana koncepcja systemu realizacji jest wystarczająca do skutecznej realizacji wizji, celów strategicznych i operacyjnych Strategii Opolskie 2030. W projekcie Strategii zostały poprawnie wyróżnione i przedstawione elementy systemu realizacji, które warunkują skuteczność i efektywność realizacji wizji i celów strategicznych (zasady, system, podmioty, instrumenty, finansowanie).

O dużym prawdopodobieństwie skuteczności i efektywności świadczą zarówno zasady, na których oparto realizację Strategii omówione w poprzednim pytaniu (zasady: spójności, racjonalności, otwartości, integracji, subsydiarności, wrażliwości społecznej, partnerstwa i współpracy, zachowania ładu przestrzennego), których przestrzeganie zapewni skuteczność i efektywność realizacji celów strategicznych.

Podobnie poprawna identyfikacja uwarunkowań (wieloszczeblowa i harmonijna współpraca ze stroną rządową, instytucjami publicznymi i samorządami lokalnymi, współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prywatnymi) zwiększy prawdopodobieństwo skuteczności i efektywności realizacji Strategii. Z kolei znajomość okoliczności i uwarunkowań potencjalnie umożliwi ich bieżące monitorowanie, co będzie miało wpływ na skuteczność i efektywność systemu realizacji Strategii.

Wyodrębnienie podmiotów realizacji Strategii odpowiedzialnych za wdrażanie i osiągnięcie założonych w niej celów (Samorząd Województwa Opolskiego (SWO), w imieniu, którego działa Zarząd Województwa Opolskiego (ZWO), służby samorządowe (Departamenty) UMWO oraz WSJO, a także spółki SWO), które mają pełnić rolę głównych realizatorów zapisów Strategii Opolskie 2030 oraz „koordynatorów” realizacji większości programów służących jej realizacji, w sposób jednoznaczny wpłynie na skuteczność i efektywność systemu realizacji Strategii. Podobnie oparcie realizacji na wieloszczeblowej i harmonijnej współpracy ze stroną rządową, instytucjami publicznymi i samorządami lokalnymi, współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prywatnymi zwiększy prawdopodobieństwo skutecznej i efektywnej realizacji wizji i celów strategicznych.

Uwzględnione „Instrumenty realizacji strategii” oraz „zasada otwartości” w tworzeniu ich katalogu w sposób jednoznaczny powinny wpłynąć na powodzenie w skutecznej i efektywnej realizacji wizji i celów strategicznych.

Założenie spójności między działaniami planowanymi do realizacji w ramach Strategii Opolskie 2030, a działaniami planowanymi do realizacji w ramach innych dokumentów i zapisanych w nich przedsięwzięć (regionalny program operacyjny, program służący realizacji umowy partnerstwa, kontrakt terytorialny, kontrakt sektorowy i kontrakt programowy) umożliwia stwierdzenie, iż działania podejmowane w procesie implementacji będą korelować z wizją i celami strategicznymi, co powinno umożliwić skuteczną i efektywną realizację.

6.3 Trafność systemu monitoringu projektu Strategii Opolskie 2030

Obowiązek monitorowania strategii regionalnych wynika z zapisów ustawy o samorządzie województwa, która zgodnie z art. 41 ust. 2 pkt 4a wskazuje, że do Zarządu Województwa należy monitorowanie i analizowanie procesów rozwojowych w układzie przestrzennym oraz strategii rozwoju województwa, regionalnych programów operacyjnych, programów rozwoju i programów służących realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności oraz kontraktu terytorialnego rozwoju regionalnego⁴⁶. Proces monitorowania powinien polegać na systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących w ramach poszczególnych celów wytyczonych w Strategii. Powinien być prowadzony na kilku płaszczyznach i dostarczać informacji na temat postępów w osiągnięciu przyjętych celów, a także umożliwić kwantyfikację efektów zrealizowanych działań w sposób systematyczny, tak aby możliwa była obserwacja postępów oraz ewentualna reakcja na ich brak.

System monitoringu jest zatem istotny z uwagi na konieczność powadzenia należytej kontroli efektywności realizacji celów strategicznych, weryfikacji skuteczności wdrażanych przedsięwzięć, co w konsekwencji oddziałuje na efektywność rozwoju regionu. Prowadzenie pomiaru, monitoringu i oceny rozwoju zależy przede wszystkim od dostępności określonych informacji, wobec czego system monitoringu powinien dostarczać wiarygodnych danych dotyczących najważniejszych aspektów rozwoju regionu, co umożliwi bieżące identyfikowanie obszarów, które wymagają dodatkowego wsparcia lub przeprowadzanie korekty zaplanowanych działań. Powinien zatem spełniać następujące założenia:

- kompletności, co oznacza, że musi dostarczać informacji na temat wszystkich ważnych pól oddziaływania Strategii,
- łatwości w zarządzaniu nim,
- zawierać wskaźniki, które powinny dawać obraz najważniejszych efektów realizacji

⁴⁶ Ustawa o samorządzie województwa. Tekst jednolity. [Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 września 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o samorządzie województwa](#) (data dostępu 28.03.2021).

poszczególnych strategicznych kierunków działań oraz odzwierciedlać zmiany w obszarach, których dotyczy strategia.

W kwestii trafności monitoringu przedstawionego w Strategii Opolskie 2030 należy zwrócić uwagę na następujące zagadnienia:

1. system monitorowania i ewaluacji strategii został słusznie powiązany z systemem jej wdrażania;
2. prawidłowo i trafnie określono źródła wiarygodnych danych dotyczących najważniejszych aspektów rozwoju regionu wykorzystywanych w systemie monitorowania Strategii Opolskie 2030. Z jednej strony jest nim statystyka publiczna (w tym system Strateg), z drugiej informacje jakościowe pochodzące z badań, ekspertyz, sprawozdań komórek organizacyjnych SWO oraz ewaluacji interwencji unijnych wdrażanych w województwie opolskim, jako dane uzupełniające. Monitoring uwzględnia także dane pochodzące z innych programów rozwoju, a także z corocznie opracowanego raportu o stanie województwa zawierającego dane jakościowe za rok poprzedzający jego przedłożenie oraz dane ilościowe wg stanu ich dostępności w systemie statystyki publicznej;
3. system monitorowania został również poprawnie i trafnie powiązany z systematycznie prowadzoną sprawozdawczością z realizacji regionalnego programu operacyjnego, który stanowi najważniejsze narzędzie realizacji Strategii i jest źródłem finansowania znaczącej części zidentyfikowanych działań prorozwojowych;
4. trafność systemu monitoringu zapewnia także udział w opracowywaniu raportu o stanie województwa pracowników departamentu odpowiedzialnego za politykę rozwoju, udział komórek organizacyjnych i wojewódzkich organizacyjnych jednostek samorządowych oraz innych podmiotów dysponujących danymi objętymi monitoringiem.

Trafność zaproponowanego systemu monitoringu i ewaluacji zapewniają zasady, na których został oparty:

- **integralności** (system monitoringu i ewaluacji są ściśle powiązane ze sprawozdawczością dotyczącą regionalnego programu operacyjnego oraz z wykorzystaniem danych i informacji pochodzących z innych źródeł);
- **wiarygodności** (konieczność wnikliwej weryfikacji danych i informacji oraz źródeł ich pochodzenia);
- **komplementarności** (oba procesy: monitoringu i ewaluacji wzajemnie się dopełniają);
- **otwartości** (zapewnienie swobodnego i łatwego dostępu do wyników działań monitorujących i ewaluacyjnych);
- **współpracy** (powiązanie obu procesów jest współdziałaniem UMWO z różnymi podmiotami szczebla krajowego i regionalnego dysponującymi danymi na temat realizacji Strategii Opolskie 2030).

Biorąc pod uwagę przedstawione kwestie należy ocenić system monitoringu i ewaluacji Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 jako trafny.

W analizie założonego systemu monitoringu zasadniczo nic nie wskazuje na istnienie barier, które mogą zagrozić wdrażaniu i skuteczności systemu. Natomiast należy brać pod uwagę uwarunkowania, które mogą stanowić bariery dla realizacji całej strategii związane z następującymi typami zagrożeń:

- zewnętrznymi związanymi z szeroko rozumianymi uwarunkowaniami o ponadnarodowym czy wręcz globalnym zasięgu (koniunkturalne, klimatyczne),
- systemowymi mającymi swoje źródło zarówno w krajowym, jak i unijnym systemie władzy,
- szczególnie związanymi z rozwojem pandemii COVID-19;

- wewnętrznymi związanymi z szeroko rozumianymi uwarunkowaniami o charakterze krajowym czy regionalnym.

Trudno w tej chwili jednoznacznie wskazać poszczególne szczegółowe rodzaje zagrożeń. Można wskazać kilka tytułem przykładu:

- *bariery zewnętrzne*: osłabienie dynamiki rozwoju gospodarki światowej, w tym Unii Europejskiej, zmniejszenie środków z budżetu Unii kierowanych do regionu, co w dużym stopniu może ograniczyć realizację inwestycji w infrastrukturę techniczną; kryzys finansów publicznych i samorządowych również ograniczający realizację szeregu działań;
- *bariery wewnętrzne*: zwiększenie potrzeb pomocy społecznej powiązanej bezpośrednio ze skutkami pandemii na rynku pracy.

6.4 Trafność wskaźników monitorowania przyjętych w projekcie Strategii Opolskie 2030

System monitoringu Strategii Opolskie 2030 opiera się na zestawie 39 wskaźników/mierników przyporządkowanych do każdego z celów strategicznych. Do celu strategicznego: *Człowiek i relacje. Mieszkańcy tworzący otwartą wspólnotę* przyporządkowano 15 wskaźników; do celu strategicznego: *Środowisko i rozwój. Środowisko odporne na zmiany klimatu i sprzyjające rozwojowi* przyporządkowano 10 wskaźników; do celu strategicznego: *Silna gospodarka. Gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu* przyporządkowano 14. Założono, że wszystkie wybrane wskaźniki odnoszą się również do poszczególnych celów operacyjnych.

Większość wskaźników jest opracowywana i udostępniana przez GUS, pozostałe wynikają z obliczeń własnych, obliczeń: ZUS, CKE, NFZ, WIOŚ, RZGW, OCRG, KAS, UKE oraz dwóch Departamentów UMWO (DIG, DRW). Wszystkie wskaźniki są mierzalne. Podstawą dla działania systemu monitoringu jest ustalenie wartości bazowych wskaźników, bowiem zmiana tych wartości w czasie realizacji strategii będzie świadczyć o skuteczności jej realizacji. Zaprojektowany system monitoringu nie zakłada występowania wartości docelowych, określono natomiast zakładany trend zmian wartości wskaźnika. Przyjęte podejście wynika prawdopodobnie z założenia, że na rozwój regionu będzie oddziaływał również wachlarz czynników, pozostających poza możliwościami bezpośredniego oddziaływania samorządu województwa (np. skutki pandemii, kryzys gospodarczy w skali międzynarodowej), które mogą zmniejszyć dynamikę rozwoju regionu implikując konieczność podejmowania działań dostosowawczych, co oznaczałoby, że założone docelowe wartości wskaźników nie mogłyby zostać osiągnięte. Niemniej jednak oceniając dobór wskaźników należy stwierdzić, że spełniają one dwa podstawowe warunki, czyli są w stanie:

- dać obraz najważniejszych efektów realizacji poszczególnych strategicznych kierunków działań,
- odzwierciedlać zmiany w obszarach, których dotyczy strategia.

Zatem w konkluzji przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że nie jest konieczne rozszerzanie listy wskaźników.

Jak wskazano, na rozwój regionu będą oddziaływały czynniki, pozostające poza możliwościami bezpośredniego oddziaływania samorządu województwa, które mogą zmniejszyć dynamikę rozwoju regionu. Trudno w tej chwili jednoznacznie wskazać poszczególne szczegółowe rodzaje zagrożeń, niemniej jednak należy brać pod uwagę następujące typy uwarunkowań, które mogą wpłynąć na osiągnięcie założonego trendu zmiany wartości wskaźnika:

- *zewnętrzne* związane z szeroko rozumianymi uwarunkowaniami o ponadnarodowym czy wręcz globalnym zasięgu, szczególnie związane z rozwojem pandemii COVID-19 oraz megatrendami rozwojowymi, osłabieniem dynamiki rozwoju gospodarki światowej, zmniejszeniem środków z

budżetu Unii kierowanych do regionu, kryzysem finansów publicznych i samorządowych;

- *wewnętrzne* związane z szeroko rozumianymi uwarunkowaniami o charakterze krajowym czy regionalnym: pogłębieniem kryzysu demograficznego, niekorzystnymi zmianami na rynku pracy, osłabieniem możliwości inwestycyjnych przedsiębiorstw, osłabieniem współpracy B+R.

Wskazane tytułem przykładu czynniki ograniczą realizację szeregu działań, co bezpośrednio wpłynie na założone trendy zmiany wartości wskaźników.

6.5 Trafność ram finansowych projektu Strategii Opolskie 2030

Ogólna ocena ram finansowych realizacji Strategii Opolskie 2030 jest pozytywna. Prawidłowo i adekwatnie do strategicznego charakteru dokumentu wymieniono ogólne narzędzia finansowej realizacji planowanych kierunków działań.

Sposób przypisania narzędzi finansowej realizacji Strategii, tj. enumeratywny i ogólny, jest typowy dla tego rodzaju dokumentów na poziomie regionalnym oraz właściwy ze względu na czas programowania. Przedstawiony katalog instrumentów i źródeł finansowania jest pełny, czytelny i opatrzony grafiką. Nie jest, zatem konieczne wprowadzanie zmian do opisu instrumentów ram finansowych, można jednak rozważyć, czy na tym poziomie nie warto w opisie ram finansowych wprowadzić informację o instrumentach zwrotnych, których rola w prowadzeniu polityki rozwoju będzie rosła.

Strategia Opolskie 2030 prawidłowo przewiduje realizację instrumentów umożliwiających wykorzystanie przeciwdziałania niekorzystnym skutkom zmian klimatu, coraz silniej akcentowanych w dokumentach ponadnarodowych. Zakres merytoryczny Strategii obejmuje jednocześnie szeroki wachlarz działań prorozwojowych i stwarza odpowiednie warunki do ich realizacji w wymiarach: gospodarczym, społecznym i przestrzennym. Jest w pełni zgodny z pięcioma celami polityki spójności na lata 2021-2027. Rozłożenie akcentów tematycznych w ramach priorytetów inwestycyjnych polityki spójności, alokacja środków europejskich z dużym prawdopodobieństwem umożliwi realizowanie wszystkich celów i działań zaplanowanych w Strategii. W konsekwencji uzyskane wsparcie powinno w dużej mierze umożliwić realizację celów Strategii Opolskie 2030.

Sposób przedstawienia ram finansowych w Strategii Opolskie 2030 jest spójny z rozstrzygnięciami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Projektem Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki spójności na lata 2021-2027. Oprócz narzędzi finansowania rozdział dotyczący ram finansowych uwzględnia również opisy mechanizmów uzgodnień, które pozwalają dostosować interwencję do specyficznych potrzeb regionalnych, uwzględniając przy tym zapisy SOR i zintegrowanych strategii sektorowych. Lepszej integracji finansowych narzędzi rozwoju między poziomem lokalnym, regionalnym i krajowym służą takie mechanizmy uzgodnień jak: kontrakt programowy, kontrakt sektorowy oraz nowo wprowadzone porozumienia terytorialne, jako forma współpracy wewnątrzregionalnej.

Warto podkreślić, że Strategia zakłada otwartą, aktywną postawę samorządu województwa opolskiego i jego partnerów w identyfikacji źródeł finansowania i pozyskiwaniu środków. To ważne parametry zwłaszcza w obliczu zmniejszających się w długim okresie nakładów na politykę spójności. Duże znaczenie dla lepszego tj. bardziej efektywnego wykorzystania dostępnych środków mają działania wspierające stymulowanie rozwoju współpracy sektora publicznego z sektorem prywatnym (partnerstwo publiczno-prywatne) oraz sektora publicznego z sektorem pozarządowym. Projekt Umowy Partnerstwa *w trakcie realizacji programów w ramach UP, rekomenduje instytucjom systemu wdrażania stosowanie formuły PPP przy realizacji projektów inwestycyjnych [...] ze względu na jej kompleksowość. Partner prywatny, (czyli wykonawca wybrany zgodnie z określonymi procedurami)*

odpowiada nie tylko za projektowanie budowę i finansowanie (w całości lub w części) inwestycji, ale również za późniejsze zarządzanie infrastrukturą, za co otrzymuje wynagrodzenie. Partner prywatny, dążąc do maksymalizacji swoich przychodów, dąży jednocześnie do optymalizacji kosztów operacyjnych, przy zachowaniu umówionej jakości usług. Mając powyższe na uwadze, realizację projektu w formule PPP należy traktować, jako równorzędną formule tradycyjnej, a w przypadku niektórych sektorów (np. efektywności energetycznej), jako zalecaną. Doświadczenia z realizacji projektów PPP z poprzednich perspektyw finansowych są pozytywne. Inwestycje tego typu zostały z sukcesem zrealizowane m.in. w sektorach: gospodarki odpadami, efektywności energetycznej oraz telekomunikacji⁴⁷. Mechanizm partnerstwa publiczno-prywatnego został wskazany w ramach finansowych realizacji Strategii Opolskie 2030 jako potencjalny sposób mobilizacji środków prywatnych.

7. ZAŁĄCZNIKI

7.1 Opis, zakres i sposób uwzględnienia w projekcie Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 wniosków i rekomendacji

W wyniku ewaluacji ex-ante **wpracowano 16 rekomendacji**, z których każda została poprzedzona wnioskami wynikającymi z przeprowadzonych analiz.

Zgodnie z harmonogramem przebiegu opracowania strategii rozwoju województwa opolskiego, **termin wprowadzenia rekomendacji powinien nastąpić przed przekazaniem projektu Strategii Opolskie 2030 do podmiotów zewnętrznych** celem zaopiniowania/ uzgodnienia zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, a następnie uchwaleniem Strategii rozwoju województwa opolskiego Opolskie 2030 przez Sejmik Województwa Opolskiego.

Wszystkie rekomendacje mają charakter operacyjny. tzn. – jak wskazano - są propozycjami konkretnych zapisów, które są możliwe do zastosowania w całości lub części. Zakłada się, że zaproponowane rekomendacje wskazują na pożądane zmiany projektu strategii i mogą przyczynić się do podniesienia jakości dokumentu.

W stosunku do każdej rekomendacji określono sposób jej wdrożenia wskazując konkretne miejsca w dokumencie projektu strategii, w którym w opinii Wykonawcy wprowadzenie określonej rekomendacji jest możliwe i zasadne. **Rekomendacje dotyczą zarówno części diagnostycznej strategii, jak i części programującej oraz systemu realizacji.**

Adresatem proponowanych rekomendacji jest Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego w Opolu, zajmujący się koordynacją prac nad strategią, opracowaniem merytorycznym oraz redakcją dokumentu.

⁴⁷ Projekt Umowy Partnerstwa..., op., cit., s. 116.

Tabela 27: Wnioski i rekomendacje

Proponuje się rozważenie możliwości wdrożenia poniższych wniosków i rekomendacji:

L.p.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Sposób wdrożenia rekomendacji
	1	2	3
1.	<p>W związku z najmniejszą w skali kraju liczbą gospodarstw ekologicznych oraz prawdopodobnym niewielkim jej wzrostem w najbliższej przyszłości i co za tym idzie niewystarczającym przygotowaniem opolskich rolników do rozwijania rolnictwa ekologicznego w horyzoncie czasowym strategii, wnioskuje się skupienie uwagi na rozwoju rolnictwa zrównoważonego.</p> <p>Rozwój rolnictwa zrównoważonego w większym stopniu będzie odpowiadał strukturze nastawionych na produkcję towarową gospodarstw rolnych w regionie, a także będzie zgodny z zasadami Europejskiego Zielonego Ładu zakładanego do realizacji w ramach nowej perspektywy. Tym samym tak sformułowany w strategii cel będzie bardziej osiągalny.</p> <p>Jednocześnie wnioskuje się, aby w działaniach na rzecz rolnictwa nie odchodzić od rolnictwa ekologicznego, lecz promować je w sferze środowiskowej i zachęcać rolników do aktywności w tej dziedzinie.</p> <p>Raport str. 30</p>	<p>Rekomenduje się promocję w strategii rolnictwa zrównoważonego jako aktualnej i kontynuowanej formuły rozwoju gospodarki rolnej w regionie i jednocześnie rolnictwa ekologicznego w sferze środowiskowej w postaci wspierania inicjatyw ekologicznej produkcji rolnej.</p>	<p>Rekomenduje się, aby w celu operacyjnym „Przyjazne środowisko i racjonalna gospodarka zasobami” w działaniu „Zarządzanie zasobami gleb i kopalin” (s. 39) sformułowanie „rozwój rolnictwa ekologicznego” zamienić na „wspieranie inicjatyw ekologicznej produkcji rolnej” oraz aby w celu operacyjnym „Silne branże” w działaniu „Rozwój wiodących branż gospodarki regionalnej” (s. 40) sformułowanie „rolnictwo” poszerzyć na „rolnictwo zrównoważone” .</p>

2.	<p>W związku ze szczególnym znaczeniem „Programu Odnowy Wsi” w dotychczasowym rozwoju obszarów wiejskich w województwie opolskim wnioskuje się uwzględnienie tego programu w strategii.</p> <p>Raport str. 30</p>	<p>Rekomenduje się odwołanie do „Programu Odnowy Wsi” poprzez pośrednie odniesienie się do jego inicjatyw, tj. odniesienie się do projektów rewitalizacyjnych oraz działań pobudzających rozwój lokalny.</p>	<p>Rekomenduje się uzupełnienie zdania na str. 13 projektu strategii, tj.: „Szczególne znaczenie mają inicjatywy nieobjęte statystyką publiczną w zakresie działań pobudzających rozwój lokalny oraz inicjatyw rewitalizacyjnych, w tym przedsięwzięcia realizowane przez Lokalne Grupy Działania”.</p>
3.	<p>Zwraca się uwagę, że dokument w zbyt małym stopniu uwzględnia pozycję Opola, zwłaszcza z perspektywy roli pełnionej przez ten kluczowy ośrodek regionalny. Występujące w strategii odniesienia do Aglomeracji Opolskiej są ważne, bowiem ukierunkowane są na wzmacnianie potencjału tego obszaru.</p> <p>Chodzi jednak o to, aby równolegle rozwijać i wzmacniać pozycję Opola w krajowym układzie ośrodków regionalnych poprzez wsparcie dla rozwoju i podtrzymania funkcji metropolitalnych miasta, wzmocnienie potencjału ludnościowego (sprzyjanie napływowi mieszkańców, wzrostowi urodzeń, wzmacnianie miejskiego rynku pracy, tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju tzw. „srebrnej gospodarki” przyciągających seniorów do miasta), działania marketingu terytorialnego promujące miasto jako ośrodek o wysokiej jakości życia.</p> <p>Raport str. 37</p>	<p>Rekomenduje się większe zaakcentowanie w strategii pozycji Opola i jego roli w planowanych działaniach rozwojowych. W strategiach województw z metropoliami główny ośrodek regionalny jest przedmiotem szczególnego traktowania, w związku z tym w strategii opolskiej również warto pójść w tym kierunku, by nie powiększać relatywnego dystansu do stolic innych województw.</p>	<p>Rekomenduje się, aby na s. 13 po zdaniu: „Jego przewagą jest także dobre skomunikowanie regionu...” dodać zdanie: „Wzmocnienia (poprawy) wymaga skomunikowanie centrum regionu (Opola) z Warszawą i innymi ośrodkami metropolitalnymi (np. bezpośrednie połączenie z węzłem autostrady)” oraz rekomenduje się, aby na s. 49 po sformułowaniu „...stanowi istotny element struktury osadniczej Polski” (powinno być „kraju”) dodać zdanie: „Zrównoważony rozwój regionu zapewnia wzmocnienie i przybliżenie mieszkańcom dostępności do ulokowanych w Opolu funkcji kulturalnych, naukowo-badawczych, uniwersyteckich i edukacyjnych, nowoczesnej infrastruktury ochrony zdrowia i jakości życia, usług publicznych, a szczególnie administracyjnych, ponadregionalnych funkcji komunikacyjnych i sportowo-rekreacyjnych”.</p>
4.	<p>Wnioskuje się, aby w większym stopniu uwzględnić przygraniczny charakter położenia regionu. Położenie większego akcentu na przygraniczność regionu jest zasadne z perspektywy problemów rozwojowych obszarów przygranicznych oraz możliwości finansowania działań z programów transgranicznych. Po pierwsze sugestia ta dotyczy obszaru z zidentyfikowanymi trudnościami rozwojowymi, po</p>	<p>Rekomenduje się uwzględnienie w większym stopniu przygranicznego charakteru położenia regionu w kontekście możliwości realizacji inicjatyw w obszarze turystyki oraz współpracy o charakterze gospodarczym.</p>	<p>Rekomenduje się, aby w treści diagnozy zamieścić stosowny komentarz w zakresie uwarunkowań rozwoju współpracy gospodarczej z Republiką Czeską oraz rekomenduje się, aby doprecyzować czynnik rozwoju „wzrost zainteresowania współpracą w obszarze przygranicznym” (s. 25, szansa rozwoju) na: „wzrost zainteresowania współpracą o charakterze</p>

	<p>drugie jest to strefa nie wykorzystująca w pełni walorów położenia, po trzecie współpraca transgraniczna wymaga wsparcia i zachęty do podejmowania różnych inicjatyw, np. w obszarze turystyki lub współpracy w obszarze gospodarczym.</p> <p>Raport str. 30 i 36 i 37</p>		<p>gospodarczym oraz wykorzystanie możliwości realizacji inicjatyw turystycznych w obszarze przygranicznym”.</p>
5.	<p>Wnioskuje się, aby uwzględniając w strategii rozwój turystyki jako ważnej dla gospodarki regionu branży, równocześnie zwrócić większą uwagę na rozwój i promocję „produktów rekreacyjno-wypoczynkowych” jako jednej z możliwości rozwoju „silnych produktów turystycznych”. Zakłada się, że zwrócenie większej uwagi na rozwój produktów rekreacyjno-wypoczynkowych nie ograniczy działań związanych ze wzmocnieniem produktów turystycznych, lecz przyczyni do jeszcze lepszego wykorzystania regionalnych zasobów i możliwości rozwoju w obszarze turystyki. Oparcie tego celu m.in. na rewitalizacji istniejących, ale zaniedbanych lub upadłych, lecz ciągle znanych regionalnych atrakcjach (Turawa, Moszna, Pietrowice, Góry Opawskie, Głuchołazy, Otmuchów itd.) staje się realną propozycją działań wynikających ze strategii. Jednocześnie rozwój produktów rekreacyjno-wypoczynkowych sprzyjałby podnoszeniu zawartej w wizji wysokiej jakości życia.</p> <p>Raport str. 52-53</p>	<p>Rekomenduje się uwzględnienie w strategii produktów rekreacyjno-wypoczynkowych jako jednego z elementów rozwoju „silnych produktów turystycznych”.</p>	<p>Rekomenduje się uwzględnienie produktów rekreacyjno-wypoczynkowych we fragmencie „Przestrzenie wypoczynku” (s. 13) i/lub uwzględnienie rozwoju i promocji tych produktów w opisie celu operacyjnego „Rozwój silnych produktów turystycznych” (s. 41) w formie „Rozwój silnych produktów turystycznych z uwzględnieniem produktów rekreacyjno-wypoczynkowych”.</p>
6.	<p>Pojawił się wniosek wskazujący na możliwy brak jasności w zakresie uwzględnienia w dokumencie strategii trzech różnych scenariuszy rozwoju. Ponadto jak wykazała przeprowadzona analiza dwa spośród nich (scenariusz „dynamicznego rozwoju” oraz scenariusz „unikana zapaści”) w niewystarczającym stopniu kreują kapitał społeczny w regionie, co jest niezbędne, aby</p>	<p>Rekomenduje się, aby w związku z możliwym brakiem pełnej czytelności dla odbiorcy strategii fragmentu dokumentu dot. scenariuszy rozwoju, dokonać jego doprecyzowania oraz uzupełnić</p>	<p>Rekomenduje się wprowadzenie na str. 27 projektu strategii krótkiego wprowadzenia, którego celem będzie objaśnienie wyboru trzech scenariuszy rozwoju oraz wyraźniejsze wskazanie, który scenariusz władze regionu preferują, jeśli chodzi o ścieżkę realizacji strategii, a także uzupełnienie przewidzianej do realizacji</p>

	osiągnąć założoną wizję rozwoju. Raport str. 38, 40 i 41	przewidzianą do realizacji w scenariuszu „dynamicznego rozwoju” oraz scenariuszu „unikana zapaści” paletę działań.	w scenariuszu „dynamicznego rozwoju” oraz scenariuszu „unikana zapaści” palety działań o takie, których wdrożenie skutkować będzie wzmocnieniem potencjału kapitału społecznego w regionie.
7.	Wnioskuje się, aby w części dot. narzędzi realizacji strategii oraz ram finansowych pojawiło się więcej cech „lokalności”. Zabieg ten potencjalnie może wzmocnić identyfikację mieszkańców, a zwłaszcza samorządów lokalnych z założeniami i celami strategii. Wskazanie, że organ odpowiedzialny za realizację strategii liczy - w konkretnych punktach - na określony udział (większy lub mniejszy) również samorządów i społeczności lokalnych stanowić może istotne uzupełnienie strategii. Raport str. 90	Rekomenduje się wprowadzenie w części dotyczącej narzędzi realizacji strategii oraz ram finansowych w określonych miejscach sformułowania „lokalny/e”.	Rekomenduje się, aby w „Modelu realizacji Strategii” (s. 59) przy instrumentach (planach, programach, strategiach) uwzględnić określenie „lokalne” (plany, programy, strategie) oraz rekomenduje się, aby w punkcie pt. „Publiczne środki krajowe i regionalne” (s. 64) uwzględnić również środki lokalne.
8.	Wnioskuje się, aby trafnie zidentyfikowane w dokumencie strategii kwestie środowiskowe, które dobrze eksponują strukturę przestrzenną regionu wynikającą z uwarunkowań przyrodniczych, wzmocnić - tym samym jeszcze bardziej podkreślając znaczenie kwestii środowiska naturalnego w rozwoju regionu. Raport str. 29	Rekomenduje się uwzględnienie problemu „zagrożenia utraty bioróżnorodności”.	Rekomenduje się, aby we fragmencie „Środowisko – kluczowe cechy województwa” (s. 13) do zdania „Stan środowiska nadal jest jednak niezadowolający, w szczególności z powodu zanieczyszczenia powietrza (wysokie wartości emisji CO ₂ i pyłów zawieszonych) i wód powierzchniowych oraz występujące zagrożenia klimatyczne – susze i powodzie” dodać zapis „a także niebezpieczeństwo zmniejszania się bioróżnorodności”.
9.	Ponieważ w projekcie strategii mowa jest o różnych grupach mniejszościowych zamieszkujących region opolski, wnioskuje się doprecyzowanie informacji dotyczącej grupy ludności śląskiej. Z formalnego punktu widzenia, <i>Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym z dnia 6 stycznia 2005 r.</i> wśród kilku grup mniejszościowych wymienia mniejszość narodową niemiecką i mniejszość etniczną romską. W żadnej z tych grup nie wymienia natomiast mniejszości (narodowej lub etnicznej) śląskiej.	Rekomenduje się doprecyzowanie informacji o zamieszkujących region grupach mniejszościowych.	Rekomenduje się, aby zapis „Najliczniejsze mniejszości narodowo-etniczne zamieszkujące w województwie opolskim to śląska i niemiecka, obecna jest również grupa mieszkańców reprezentująca mniejszość etniczną romską” (s. 11) zamienić na zdanie: „Najliczniejszą mniejszością narodową zamieszkującą w województwie opolskim jest mniejszość niemiecka, ponadto znaczna część mieszkańców silnie identyfikuje swoją tożsamość ze śląską grupą etniczną. Obecna jest również grupa

	Raport str. 20		mieszkańców reprezentująca mniejszość etniczną romską”.
10.	<p>W projekcie strategii z jednej strony mowa jest o niskim potencjale organizacyjno-finansowym i poziomie profesjonalizacji organizacji pozarządowych, a także słabo rozwiniętym „sektorze ekonomii społecznej” (s. 24, analiza SWOT), a z drugiej o wyróżniku opolskiej gospodarki jakim są przedsiębiorstwa działające w obszarze ekonomii społecznej (s. 35, cel strategiczny 3). Zakładając (jak wynika z powyższego), że jednym z celów rozwoju regionu ma być silny rozwój tego sektora w horyzoncie czasowym strategii, warto jednak powyższe sformułowania doprecyzować, aby zmniejszyć zagrożenie sprzecznością sformułowań w strategii.</p> <p>Raport str. 29 i 30</p>	<p>Rekomenduje się doprecyzowanie zawartego w strategii sformułowania w obszarze rozwoju ekonomii społecznej w regionie opolskim.</p>	<p>Rekomenduje się, aby zdanie na s. 35 „Wyróżnikiem opolskiej gospodarki są małe i średnie przedsiębiorstwa, w tym firmy rodzinne i przedsiębiorstwa działające na obszarach wiejskich, a także w obszarze ekonomii społecznej” zmodyfikować na zdanie: „Wyróżnikiem opolskiej gospodarki są małe i średnie przedsiębiorstwa, w tym firmy rodzinne i przedsiębiorstwa działające na obszarach wiejskich, a także podmioty powstające w sferze ekonomii społecznej”.</p>
11.	<p>Zwraca się uwagę, że sformułowane w analizie SWOT zagrożenie „polityka państwa ukierunkowana na silną pozycję energetyki opartej na węglu” nie zostało wprost przeanalizowane w diagnozie strategii. Wnioskuje się zatem potrzebę uwzględnienia powyższego problemu w diagnozie, uzasadniającego zdiagnozowane w analizie SWOT zagrożenie.</p> <p>Raport str. 30</p>	<p>Rekomenduje się uzupełnienie diagnozy w zakresie odpowiadającym zidentyfikowanemu w analizie SWOT uwarunkowaniu rozwojowemu Opolszczyzny pt. „polityka państwa ukierunkowana na silną pozycję energetyki opartej na węglu”.</p>	<p>Rekomenduje się, aby diagnozę (na s. 30) uzupełnić o informację dot. polityki państwa ukierunkowanej na silną pozycję energetyki opartej na węglu, i np. w sposób szczególny zwrócić uwagę na należący do jednych z najwyższych w UE, udział paliw kopalnych w produkcji energii w Polsce i planowane - relatywnie wolne - zmniejszenie udziału węgla kamiennego i brunatnego w produkcji energii elektrycznej do 2030 roku. Sytuacja ta może być czynnikiem ograniczającym tempo wykorzystania i rozwój odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw i tym samym poprawę jakości życia mieszkańców, szczególnie ochronę ich zdrowia i warunków życia, z jednoczesnym zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.</p>

12.	<p>Zwraca się uwagę, że sformułowane w analizie SWOT zagrożenie „niestabilne prawo” nie zostało wprost przeanalizowane w diagnozie strategii. Wnioskuje się zatem potrzebę uwzględnienia powyższego problemu w diagnozie, uzasadniającego zdiagnozowane w analizie SWOT zagrożenie.</p> <p>Raport str. 30</p>	<p>Rekomenduje się uzupełnienie diagnozy w zakresie odpowiadającym zidentyfikowanemu w analizie SWOT uwarunkowaniu rozwojowemu Opolszczyzny pt. „niestabilne prawo”.</p>	<p>Rekomenduje się, aby diagnozę (na s. 13) uzupełnić o ogólną informację zwracającą uwagę na możliwą zmienność regulacji prawnych w horyzoncie czasowym strategii, która może oddziaływać na realizację zapisów strategii np. w zakresie gospodarki odpadami, sytuacji spowodowanej pandemią COVID-19 lub w zakresie zmiany Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju.</p>
13.	<p>Zgodne z przyjętym układem celów, działania polegające na ograniczaniu rozpraszania zabudowy, zwiększaniu partycypacji społecznej w działaniach planistycznych oraz wprowadzaniu rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo publiczne, a więc służących osiągnięciu celu służącego poprawie ładu przestrzennego, będą realizowane jedynie na obszarze OSI Aglomeracja Opolska. Ponadto rekomendacja w zakresie kształtowania atrakcyjnych przestrzeni publicznych nie jest adresowana do OSI Subregion Brzeski, a z kolei rekomendacje w zakresie stanowienia pomników historii oraz tworzenie parków kulturowych, których wdrożenie ma skutkować wzmocnieniem funkcji kulturowych są adresowane jedynie do ośrodków subregionalnych.</p> <p>Raport str. 47</p>	<p>Rekomenduje się poszerzenie wypracowanych celów polityki przestrzennej realizowanej w określonych Obszarach Strategicznej Interwencji (OSI).</p>	<p>Rekomenduje się, aby we fragmencie strategii pt. Cele i rekomendacje polityki przestrzennej w obszarach strategicznej interwencji (s. 51-56) poszerzyć wypracowane cele polityki przestrzennej na większą liczbę OSI, zwł. w zakresie poprawy ładu przestrzennego, wzmocnienia konkurencyjności zagospodarowania oraz wzmocnienia funkcji kulturowych.</p>

14.	<p>W rozdziale pt. Specjalizacja województwa pojawia się następujące sformułowanie: „Polityka województwa będzie zmierzała do wzmocnienia jakościowej konkurencyjności regionu, wychodząc z założenia, że w dłuższej perspektywie niskie płace nie gwarantują dobrobytu mieszkańcom i trudno będzie konkurować z krajami azjatyckimi i afrykańskimi. Ponadto, to właśnie prace relatywnie proste, tanie, powtarzalne będą coraz częściej zastępowane automatyzacją”. Specjalizacja regionu rozwijana w oparciu o wskazane w strategii rodzaje, jest bardzo uzasadnionym kierunkiem rozwoju, natomiast nie do końca jasne jest odniesienie do konkurencji z krajami afrykańskimi i azjatyckimi. W związku z tym proponuje się, aby zastąpić to stwierdzenie innym, mniej stereotypowym i bardziej jednoznacznym.</p> <p>Raport str. 53</p>	<p>Rekomenduje się modyfikację zapisu dotyczącego kwestii konkurowania regionu z krajami afrykańskimi i azjatyckimi w części strategii dotyczącej specjalizacji województwa, aby zminimalizować wrażenie przyjęcia założenia o konkurowaniu regionu w obszarze niskopłatnych dziedzin gospodarki.</p>	<p>Rekomenduje się, aby zdanie „Polityka województwa będzie zmierzała do wzmocnienia jakościowej konkurencyjności regionu, wychodząc z założenia, że w dłuższej perspektywie niskie płace nie gwarantują dobrobytu mieszkańcom i trudno będzie konkurować z krajami azjatyckimi i afrykańskimi” (s. 45) zmodyfikować na następujące: „Polityka województwa będzie zmierzała do wzmocnienia jakościowej konkurencyjności regionu, dążąc do osiągnięcia wysokiego poziomu płac, który przyciąga wykwalifikowanych pracowników, zmniejsza odpływ wahałdowy za granicę oraz wiąże z regionem nowych mieszkańców”.</p>
15.	<p>W analizie SWOT po stronie słabych stron został umieszczony stan wiedzy i świadomości mieszkańców województwa w zakresie ochrony zdrowia i środowiska, jednak problem nie został wprost przeanalizowany w diagnozie. Bazując na zamieszczonych w niej informacjach trudno jednoznacznie stwierdzić, jaki jest poziom świadomości zdrowotnej i ekologicznej mieszkańców województwa.</p> <p>Raport str.30</p>	<p>Rekomenduje się uzupełnienie diagnozy w zakresie odpowiadającym zidentyfikowanemu w analizie SWOT uwarunkowaniu rozwojowemu Opolszczyzny pt. „stan wiedzy i świadomości mieszkańców województwa w zakresie ochrony zdrowia i środowiska”.</p>	<p>Rekomenduje się, aby wykorzystując dostępne badania i analizy uzupełnić diagnozę o informację wskazującą na stan wiedzy i świadomości mieszkańców województwa w zakresie ochrony zdrowia i środowiska.</p>
16.	<p>Dynamiczna sytuacja epidemiczna oraz nierozpoznane dotychczas skutki pandemii COVID-19 mogą w istotnym stopniu oddziaływać na zmianę sytuacji społeczno-gospodarczej województwa.</p> <p>Raport str.30</p>	<p>Rekomenduje się, aby w ramach systemu monitorowania i ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Opolskiego i SRWO2030 – wykorzystywać dostępne badania, analizy i ekspertyzy i na bazie</p>	<p>Rekomenduje się uzupełnienie rozdziału „monitoring i ewaluacja” zamieszczonego na str. 65-67 projektu Strategii poprzez dodanie odpowiedniego zapisu w tym zakresie.</p>

		sformułowanych tam wniosków i zaleceń (także pod kątem skutków pandemii COVID-19) na bieżąco korygować działania.	
--	--	---	--

Źródło: Opracowanie własne.

7.2 Koncepcja procesu ewaluacji Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030

W szerokim aspekcie proces ewaluacji Strategii Opolskie 2030 dotyczy wpływu jej realizacji na wszelkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego. Ewaluacja odpowiada zatem na pytanie, w jakim stopniu realizacja strategii rozwiązuje realne problemy regionu i jego społeczności. Natomiast w wąskim aspekcie koncentruje się na analizie stopnia osiągnięcia poszczególnych elementów Strategii, w tym przyjętej wizji oraz jej poszczególnych składowych, a także zdefiniowanych celów oraz wyzwań rozwojowych. Poniżej przedstawiamy propozycję badań ewaluacyjnych możliwych do realizowania na etapie wdrażania Strategii Opolskie 2030 w zależności od bieżących potrzeb i możliwości finansowych UMWO oraz po doprecyzowaniu systemu monitoringu i ewaluacji FEO 2021-2027.

Cele ewaluacji:

Ogólnym celem ewaluacji jest poprawa jakości, skuteczności i spójności zaplanowanych w Strategii działań interwencyjnych stanowiących podstawę zintegrowanego rozwoju regionu. Tak określony cel główny osiągany jest poprzez realizację szeregu następujących, celów szczegółowych

- określanie stopnia realizacji celów Strategii
- identyfikowanie pozytywnych i negatywnych czynników, które wywierają wpływ na wdrażanie Strategii
- identyfikowanie niezaplanowanych efektów realizacji Strategii
- przegląd oraz ocenę wykonanych działań w tym produktów i rezultatów wdrażania Strategii
- opracowanie wniosków ewaluacyjnych, niezbędnych do ewentualnej modyfikacji/ aktualizacji Strategii.

Kryteria ewaluacji:

Realizacja procesu ewaluacji Strategii Opolskie 2030 bazuje na następujących kryteriach:

- Trafność pozwalająca ocenić w jakim stopniu cele Strategii odpowiadają aktualnym potrzebom rozwojowym województwa
- Efektywność pozwalająca ocenić poziom ekonomiczności procesu realizacji Strategii (stosunek poniesionych nakładów do osiągniętych rezultatów). Nakłady rozumiane są tu jako zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas
- Skuteczność pozwalająca ocenić w jakim stopniu cele zdefiniowane na etapie programowania Strategii zostały osiągnięte
- Użyteczność pozwalająca ocenić do jakiego stopnia produkty, rezultaty będące efektem wdrażania Strategii odpowiadają potrzebom rozwoju województwa
- Trwałość oddziaływania pozwalająca ocenić, czy i na ile pozytywne zmiany wywołane wdrażaniem Strategii będą widoczne również po jej zakończeniu

Typy ewaluacji

W procesie tworzenia i realizacji Strategii zrealizowane zostaną następujące rodzaje ewaluacji:

Tabela 28: Rodzaje badań ewaluacyjnych

Typy ewaluacji	Ewaluacja operacyjna	Ewaluacja strategiczna
Ewaluacja ex ante		Ewaluacja projektu strategii
Ewaluacje mid term	ewaluacja dotycząca celów operacyjnych Strategii	Ewaluacja dotycząca systemu realizacji Strategii
Ewaluacja ex post		Ewaluacja efektów wdrażania Strategii

Źródło: Opracowanie własne.

Celem realizacji ewaluacja ex-ante była ocena strategiczna. Ewaluacja została przeprowadzona na etapie akceptacji Strategii Opolskie 2030, a więc jeszcze przed przystąpieniem do jej wdrażania. Celem realizacji ewaluacji mid-term będzie ocena systemu i sposobu realizacji Strategii Opolskie 2030 oraz stopnia osiągnięcia każdego z celów operacyjnych w połowie okresu wdrażania. Ewaluacja będzie pełniła funkcję wspomagającą dla przeprowadzanego na bieżąco procesu monitorowania realizacji Strategii.

Celem realizacji ewaluacja ex post, będzie końcowa analiza i generalna ocena rezultatów Strategii na rozwój województwa. Ewaluacja będzie miała charakter podsumowujący a wynikające z niej wnioski zasilające proces tworzenia nowej strategii lub aktualizacji Strategii Opolskie 2030 na okres po 2030 roku.

Układ czasowy ewaluacji

Ogólnopoglądowy układ czasowy realizacji działań ewaluacyjnych w ramach Strategii Opolskie 2030 zaprezentowano poniżej:

Tabela 29: Propozycja harmonogramu badań ewaluacyjnych

Strategia Rozwoju Woj. Opolskiego do 2020r.	Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030										Strategia Rozwoju Woj. Opolskiego po 2030r.
2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Plan Działań w okresie przejściowym do nowej Strategii	Plan Wykonawczy				Aktualizacja planu Wykonawczego	Plan Wykonawczy				Plan Działań w okresie przejściowym do nowej Strategii	
Ewaluacja ex -ante					Ewaluacja mid-term					Ewaluacja ex-post	

Źródło: Opracowanie własne

Wytyczne w zakresie ewaluacji

Ewaluacja Strategii realizowana będzie z uwzględnieniem rozkładu czasowego badań, który powinien być planowany w taki sposób, aby umożliwić skuteczne wdrażanie zaleceń ewaluacyjnych.

W działaniach ewaluacyjnych stosowane będą typowe dla ewaluacji metody, obejmujące: badania dokumentacyjne (desk research), metody ilościowe oraz jakościowe.

W kontekście ewaluacji Strategii, szczególna waga przypada badaniom jakościowym, ponieważ umożliwiają one pogłębioną i tym samym trafną interpretację prowadzonych w ramach systemu monitoringu analiz ilościowych i tym samym stanowią ich niezbędne uzupełnienie.

Ponadto w związku z wielopłaszczyznowym oddziaływaniem Strategii zastosowanie podejścia jakościowego pozwoli na uwzględnienie rozmaitych perspektyw oceny wdrażania, reprezentowanych przez różne grupy interesariuszy sfery społecznej, gospodarczej i środowiskowej a także przedstawicieli władz publicznych oraz ekspertów dziedzinowych.

Stosowane w badaniach jakościowych sposoby gromadzenia informacji będą realizowane za pośrednictwem następujących technik badawczych: indywidualne wywiady pogłębione, zogniskowane wywiady grupowe, panele dyskusyjne oraz studia przypadków a wymogi w tym zakresie będą każdorazowo uwzględniane w opisach/ specyfikacjach przedmiotu badania.

W związku z tym, w realizowanych ewaluacjach powinny znajdować jak najszersze zastosowanie techniki jakościowe. Są to elementy składowe szerszej kompozycji technik badawczych, które stanowiąc będą konieczny element każdego badania ewaluacyjnego.

Wytyczne, konkretyzujące układ działań ewaluacyjnych po przyjęciu Strategii (z pominięciem ewaluacji ex-ante, która stanowi etap tworzenia Strategii) przedstawia prezentowane na kolejnych stronach zestawienie.

Tabela 30: Układ działań ewaluacyjnych po przyjęciu strategii Opolskie 2030

Typ ewaluacji	Okres realizacji	Wiodące pytania badawcze	Metodyka	Forma
Ewaluacja mid-term o charakterze strategicznym, dotycząca mechanizmu wdrażania Strategii	Przełom 2025 i 2026r. – na etapie aktualizacji planu wykonawczego	<ul style="list-style-type: none"> • Czy powołano odpowiednie struktury wdrażające? • Jaka jest skuteczność funkcjonowania struktur wdrażających? • Czy dokonano właściwego podziału zadań pomiędzy poszczególnymi elementami struktury wdrażania? • Czy działania powołanych struktur wdrażania jest skuteczne i efektywne? • Jakie są główne problemy funkcjonowania struktur wdrażania? • Czy system wdrażania umożliwia kształtowanie partnerstw na rzecz rozwoju regionu? • Jakie są niezbędne zmiany w strukturach wdrażania patrząc z punktu widzenia zapewnienia skuteczności i efektywności jej funkcjonowania? • Czy ustalone wskaźniki umożliwiają skuteczne monitorowanie? 	<p>Desk Reserach</p> <p>Badania jakościowe</p> <p>Źródła danych: Dokumenty zastane, dane z badań terenowych.</p>	ewaluacja zewnętrzna
Ewaluacja mid-term o charakterze operacyjnym, dotycząca stopnia realizacji poszczególnych celów Strategii	Przełom 2025 i 2026r. – na etapie aktualizacji planu wykonawczego	<ul style="list-style-type: none"> • Jakie typy działań są realizowane? • Jaki jest stopień dostosowania działań do celów operacyjnych? • Czy i w jakim stopniu realizowane działania zapewniają osiągnięcie celów operacyjnych? • Jaka jest spójność działań w ramach celów strategicznych? • Czy realizowane działania prowadzą do skutecznej realizacji celów strategicznych i celu głównego? • W jakim stopniu realizowane działania odnoszą się do specjalizacji wojewódzkich i czy prowadzą do ich wzmocnienia? • Jakie czynniki, stanowią bariery ograniczające sprawność realizowanych działań? • Jakie są nieprzewidziane (pozytywne/negatywne) rezultaty podejmowanych działań? • Czy realizowane działania uwzględniają potrzeby i wyzwania wszystkich grup docelowych i przyczyniają się do budowania regionalnego potencjału? 	<p>Desk Reserach</p> <p>Badania jakościowe i ilościowe</p> <p>Źródła danych: Dokumenty zastane, dane z monitoringu oraz badań terenowych</p>	ewaluacja zewnętrzna
Ewaluacja ex-post, o charakterze strategicznym, dotycząca realizacji celów Strategii	2030r. na końcowym etapie realizacji Strategii	<ul style="list-style-type: none"> • Czy udało się zrealizować cele strategiczne i cel główny? • Czy alokacja środków finansowych na poszczególne obszary interwencji pozwoliła na skuteczne osiągnięcie celów? • Jakie zmiany zaszyły w odniesieniu do poziomu rozwoju województwa? • Czy cele Strategii pozostają nadal aktualne? • W odniesieniu do jakich obszarów interwencji cele wymagają zmian? 	<p>Desk Reserach</p> <p>Badania jakościowe i ilościowe</p> <p>Źródła danych: Dokumenty zastane, dane</p>	ewaluacja zewnętrzna

		<ul style="list-style-type: none"> • Jaka jest ogólna ocena skuteczności i efektywności działania Strategii? • Jakie były główne czynniki wspomagające lub ograniczające realizację celów? • Czy w wyniku realizacji strategii doszło do zmian w zakresie mocnych / słabych stron województwa – w porównaniu do okresu wyjściowego? • Które cele operacyjne okazały się głównymi nośnikami zmian? • Jaka jest ogólna ocena sprawności i efektywności funkcjonowania systemu wdrażania? • Czy system wdrażania i monitoringu był skuteczny? 	z monitoringu oraz badań terenowych.	
--	--	--	--------------------------------------	--

Źródło: Opracowanie własne

7.3 Skróć raportu z ewaluacji ex-ante projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030

1. CEL BADANIA

Głównym celem zrealizowanej ewaluacji ex-ante była kompleksowa ocena projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 i sformułowanie na tej podstawie użytecznych wniosków i rekomendacji umożliwiających wprowadzenie ewentualnych niezbędnych korekt do projektu.

2. METODOLOGIA BADANIA

Podłoże metodologiczne badania zostało oparte o triangulację technik, źródeł danych i podejść badawczych. Do zebrania niezbędnych danych wykorzystano następujące metody i techniki badawcze:

Desk research

- Akty prawne
- Dokumenty międzynarodowe i krajowe: strategiczne, operacyjne, programowe
- Projekt Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030
- Diagnozę regionalną (załącznik do projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030)
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego
- Dokument programowy Fundusze Unii Europejskiej dla Opolskiego (projekt na lata 2021-2027)

Telefoniczne Wywiady Pogłębione

- 15 przedstawicieli różnych interesariuszy zaangażowanych w proces tworzenia projektu Strategii

Panele eksperckie

- 2 spotkania, w których udział wzięli zewnątrzni eksperci dziedzinowi wspierający UMWO w przygotowaniu projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 oraz Dyrektorzy Departamentów UMWO i pracownicy Departamentu Polityki Regionalnej i Przestrzennej.

3. ZAKRES BADANIA

W toku realizacji badania analizie poddano zidentyfikowane w projekcie Strategii potrzeby i wyzwania rozwojowe, przyjęte cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań strategicznych, a także terytorialny wymiar interwencji i zestaw wskaźników mierzących realizację Strategii.

4. KRYTERIA OCENY

Realizacja badania pozwoliła ocenić projekt Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 pod kątem jego: kompletności, trafności, spójności wewnętrznej i zewnętrznej, a także przewidywanej efektywności oraz skuteczności.

5. EFEKTY REALIZACJI

W wyniku ewaluacji ex-ante wypracowano 16 rekomendacji, z których każda została poprzedzona wnioskami wynikającymi z przeprowadzonych analiz. Rekomendacje dotyczą zarówno części diagnostycznej strategii, jak i części programującej oraz systemu realizacji. Wszystkie rekomendacje mają charakter operacyjny. tzn. są propozycjami konkretnych zapisów, które są możliwe do zastosowania w całości lub części. Zakłada się, że zaproponowane rekomendacje wskazują na pożądane zmiany projektu strategii i mogą przyczynić się do podniesienia jakości dokumentu. Adresatem proponowanych rekomendacji jest Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego w Opolu, zajmujący się koordynacją prac nad strategią, opracowaniem merytorycznym oraz redakcją dokumentu. Zgodnie z harmonogramem przebiegu opracowania strategii rozwoju województwa opolskiego, termin wprowadzenia rekomendacji powinien nastąpić przed przekazaniem projektu Strategii Opolskie 2030 do podmiotów zewnętrznych celem zaopiniowania/ uzgodnienia zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, a następnie uchwaleniem Strategii rozwoju województwa opolskiego Opolskie 2030 przez Sejmik Województwa Opolskiego

6. OGÓLNA OCENA PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO OPOLSKIE 2030

6.1 KOMPLETNOŚĆ PROJEKTU STRATEGII OPOLSKIE 2030

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 spełnia przesłanki wynikające z zapisów ustaw i zawiera wszystkie wymagane przepisami prawa elementy. Od początku rozpoczęcia prac w przygotowanie dokumentu zaangażowani byli regionalni i lokalni interesariusze. Na bieżąco organizowano spotkania zewnętrzne oraz konsultacje wewnętrzne. W opracowywanie dokumentu zaangażowani byli także eksperci akademicki, co skutkowało wykorzystaniem najnowszej wiedzy naukowej oraz pozwoliło na podjęcie dyskusji na temat szeroko rozumianych zagadnień rozwoju regionalnego i polityki regionalnej, które toczą się na kluczowych forach krajowych. Proces opracowywania projektu Strategii Opolskie 2030 był zatem procesem kompletnym, a Strategia Opolskie 2030 jest dokumentem rzetelnym i zawiera wszystkie wymagane przepisami prawa elementy.

6.2 TRAFNOŚĆ CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ STRATEGII OPOLSKIE 2030

Punktem wyjścia dla prac nad projektem Strategii Opolskie 2030 była Diagnoza regionalna, która została sporządzona w formie osobnego dokumentu i posłużyła do przygotowania zamieszczonej w projekcie Strategii części diagnostycznej. Opracowując diagnozę korzystano z danych statystyki publicznej oraz bazowano na dokumentach szczebla europejskiego i krajowego, a także wykorzystano ekspertyzy i badania identyfikujące kluczowe uwarunkowania oraz potrzeby społeczno-ekonomiczne województwa. Z opracowanej diagnozy wyłania się, zatem aktualny obraz województwa. W diagnozie przeanalizowano większość kluczowych wewnętrznych i zewnętrznych procesów oraz zjawisk, które warunkują rozwój regionu, w tym także te, które generuje

rozprzestrzeniająca się pandemia COVID-19. Diagnozę kończy analiza SWOT, która została opracowana metodą warsztatową, co pozwoliło wypracować ostateczny i zamknięty katalog mocnych i słabych stron oraz szans i barier rozwojowych regionu.

6.3 TRAFNOŚĆ CZĘŚCI PROGRAMUJĄCE STRATEGII OPOLSKIE 2030

Najbardziej istotną, z punktu widzenia rozwoju województwa, część projektu stanowią: wizja rozwoju oraz cele strategiczne i operacyjne. Zamieszczona w projekcie Strategii wizja wynika z treści diagnozy i zakłada, że w województwie będzie realizowana polityka rozwoju, której nadrzędnym celem będzie to, aby Opolskie stało się regionem cenionej jakości życia wynikającej z: unikalnego i uniwersalnego łączenia różnorodności, dynamiki i równowagi, nowoczesności i tradycji, otwartości i integracji. Oceniając trafność tej ogólnie nakreślonej wizji należy zauważyć, że jej atutem jest możliwość uszczegółowienia na poziomie zaplanowanych celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

W projekcie Strategii sformułowano trzy cele strategiczne oraz jedenaście celów operacyjnych, które grupują działania stanowiące trafną odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby społeczno-ekonomiczne województwa oraz korespondują ze zidentyfikowanymi w ramach analizy SWOT uwarunkowaniami rozwojowymi.

Ważny element projektu Strategii stanowią także trzy bardzo ambitne, ale możliwe do zrealizowania scenariusze rozwoju. Należy jednak zasygnalizować, że pomimo, iż na podstawie wyników analizy TOWS za najistotniejszy uznano scenariusz „dynamicznego rozwoju” to ze względu na różnorodność i zmienność czynników mających wpływ na sytuację gospodarczą i społeczną regionu bardzo prawdopodobnym jest, że w trakcie wdrażania strategii wszystkie trzy scenariusze będą się przenikać.

W części programująca strategii uwzględniono także terytorialny wymiar polityki rozwoju, o którego trafności świadczą poprawnie wyznaczone obszary funkcjonalne oraz obszary strategicznej interwencji, umożliwiające lokowanie wsparcia w miejscach wolniej lub słabiej rozwijających się oraz charakteryzujących się brakiem potencjału do zainicjowania szybszego wzrostu. Z racji przyjętych granic wyznaczone OSI nawiązują do poprzedniej Strategii, przez co nadają nowo opracowanej kontynuacyjny charakter.

6.4 SPÓJNOŚĆ WEWNĘTRZNA STRATEGII OPOLSKIE 2030

Projekt Strategii Opolskie 2030 jest dokumentem spójnym i logicznym, co jest efektem przemyślanej struktury. Tym samym przyjęta w projekcie Strategii wieloaspektowa polityka rozwoju województwa, znajduje swoje odzwierciedlenie w zdefiniowanych celach strategicznych, odpowiadających im celach operacyjnych oraz przyjętych kierunkach działań, które prowadzą do osiągnięcia nakreślonej wizji. Należy zatem stwierdzić, że projektując strategię udało się wyważyć odpowiedni balans między uniwersalnością opisu, a przyjętym układem celów i kierunków działań wynikających ze specyfiki regionalnej i stanowiących odzwierciedlenie zagadnień omówionych w poświęconej wyzwaniom rozwojowym części diagnostycznej. Znaczna konsolidacja dokumentu sprawia, że układ opracowania jest jasny, zrozumiały i czytelny, a jego zawartość treściowa przejrzysta i konkretna.

6.5 SPÓJNOŚĆ ZWEWNĘTRZNA STRATEGII OPOLSKIE 2030

Analiza wskazuje, że w odniesieniu do postanowień międzynarodowych cele strategiczne, cele szczegółowe i działania projektu Strategii Opolskie 2030 wpisują się we wszystkie cele zawarte w Projekcie Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027 (za wyjątkiem celu 1.6, który nie dotyczy regionu opolskiego). Projekt Strategii Opolskie 2030 jest spójny z

najważniejszymi dokumentami międzynarodowymi definiującymi model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym i europejskim *Agendą ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030* oraz strategią *Europejski Zielony Ład* wykazując zgodność z polityką horyzontalną dotyczącą zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej, ukierunkowaną na poprawę konkurencyjności gospodarczej przedsiębiorstw i warunków do rozwoju przedsiębiorczości w województwie opolskim

Projekt Strategii jest również spójny z najważniejszymi dokumentami krajowymi, uwzględniono w nim ustalenia zawarte w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* oraz zapisy *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)* dotyczące modelu rozwoju odpowiedzialnego poprzez wyrażenie go w celach strategicznych rozwoju regionu oraz konkretyzację w ramach celów operacyjnych, wskazując rozwój regionu, jako społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony oraz wyznaczając obszary strategicznej interwencji korespondujące z zapisami SOR i KSRR do 2030 roku.

Strategia Opolskie 2030 nawiązuje także do dokumentów w zakresie instrumentów prowadzenia polityk rozwoju ujętych w *Strategiach Zintegrowanych oraz Strategiach Branżowych*. Uwarunkowania zawarte w tych dokumentach zostały bezpośrednio włączone i wyrażone w celach i kierunkach działań Strategii *Opolskie 2030*.

Wszystkie zaplanowane wyzwania i cele rozwojowe (strategiczne i operacyjne) oraz przewidziane kierunki działań zawarte w projekcie Strategii Opolskie 2030 wpisują się w proponowane działania mające otrzymać wsparcie z EFRR bądź EFS+ oraz korespondują z głównymi wyzwaniami w zakresie rozwoju zapisanymi w projekcie dokumentu Fundusze Europejskie dla Opolskiego przyczyniając się do realizacji celów polityki europejskiej.

Zasady horyzontalne zawarte w dokumentach międzynarodowych, europejskich i krajowych takie jak: zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, zasada zrównoważonego rozwoju i nieszkodzenia środowisku zostały uwzględnione w projekcie Strategii Opolskie 2030 w sposób bezpośredni poprzez odpowiednie zapisy kierunków działań w celach strategicznych 1 i 2 oraz w celach operacyjnych. Jedynie zasada horyzontalna odnosząca się do zasady równości szans płci (kobiet i mężczyzn) została zapisana w sposób pośredni. Zostanie ona jednak bezpośrednio uwzględniona w systemie realizacji (w opisie zasad realizacji) Strategii Opolskie 2030.

6.6 TRAFNOŚĆ SYSTEMU REALIZACJI STRATEGII OPOLSKIE 2030

Zaproponowany system realizacji Strategii Opolskie 2030 generalnie nosi charakter ogólny, otwarty i elastyczny, a proponowana koncepcja systemu jest trafna i wystarczająca do skutecznej realizacji wizji, celów strategicznych i operacyjnych projektu. W projekcie zostały poprawnie wyróżnione i przedstawione te elementy, które warunkują skuteczność i efektywność realizacji wizji i celów strategicznych (zasady, system, podmioty, instrumenty, finansowanie).

6.7 TRAFNOŚĆ SYSTEMU I WSKAŹNIKÓW MONITOROWANIA STRATEGII OPOLSKIE 2030

W analizie założonego systemu monitoringu zasadniczo nic nie wskazuje na istnienie barier, które mogą zagrozić wdrażaniu i skuteczności systemu. Wskaźniki monitorowania zostały prawidłowo dobrane. Spełniają one dwa podstawowe warunki: są w stanie dać obraz najważniejszych efektów realizacji poszczególnych strategicznych kierunków działań oraz odzwierciedlać zmiany w obszarach, których dotyczy strategia. Na rozwój regionu będą oddziaływały czynniki *zewnętrzne i wewnętrzne* pozostające poza możliwościami bezpośredniego oddziaływania samorządu województwa, które mogą zmniejszyć dynamikę rozwoju regionu, i które mogą wpłynąć na

osiągnięcie założonego trendu zmiany wartości wskaźników.

6.8 TRAFNOŚĆ RAM FINANSOWYCH STRATEGII OPOLSKIE 2030

Sposób przedstawienia ram finansowych w projekcie Strategii Opolskie 2030 jest spójny z rozstrzygnięciami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz z Projektem Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027. Ogólna ocena ram finansowych realizacji Strategii Opolskie 2030 jest pozytywna. Prawidłowo i adekwatnie do strategicznego charakteru dokumentu wymieniono: ogólne narzędzia finansowej realizacji planowanych kierunków działań, założono otwartą, aktywną postawę samorządu województwa opolskiego i jego partnerów w identyfikacji źródeł finansowania oraz pozyskiwaniu środków, rozwój współpracy sektora publicznego z sektorem prywatnym (partnerstwo publiczno-prywatne) oraz sektora publicznego z sektorem pozarządowym.

6.9 PRZEWIDYWANA SKUTECZNOŚĆ I EFEKTYWNOŚĆ STRATEGII OPOLSKIE 2030

Proponowana koncepcja systemu realizacji jest wystarczająca do skutecznej realizacji wizji, celów strategicznych i operacyjnych Strategii Opolskie 2030. W projekcie Strategii zostały poprawnie wyróżnione i przedstawione elementy systemu realizacji, które warunkują skuteczność i efektywność realizacji wizji i celów strategicznych (zasady, system, podmioty, instrumenty, finansowanie).

O dużym prawdopodobieństwie skuteczności i efektywności świadczą zasady, na których oparto realizację Strategii (zasady: spójności, racjonalności, otwartości, integracji, subsydiarności, wrażliwości społecznej, partnerstwa i współpracy, zachowania ładu przestrzennego), których przestrzeganie zapewni skuteczność i efektywność realizacji celów strategicznych.

Podobnie poprawna identyfikacja uwarunkowań (wieloszczeblowa i harmonijna współpraca ze stroną rządową, instytucjami publicznymi i samorządami lokalnymi, współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prywatnymi) zwiększy prawdopodobieństwo skuteczności i efektywności realizacji Strategii. Z kolei znajomość okoliczności i uwarunkowań potencjalnie umożliwi ich bieżące monitorowanie, co będzie miało wpływ na skuteczność i efektywność systemu realizacji Strategii.

Wyodrębnienie podmiotów realizacji Strategii odpowiedzialnych za wdrażanie i osiąganie założonych w niej celów (Samorząd Województwa Opolskiego (SWO), w imieniu, którego działa Zarząd Województwa Opolskiego (ZWO), służby samorządowe (Departamenty) UMWO oraz WSJO, a także spółki SWO), które mają pełnić rolę głównych realizatorów zapisów Strategii Opolskie 2030 oraz „koordynatorów” realizacji większości programów służących jej realizacji, w sposób jednoznaczny wpłynie na skuteczność i efektywność systemu realizacji Strategii. Podobnie oparcie realizacji na wieloszczeblowej i harmonijnej współpracy ze stroną rządową, instytucjami publicznymi i samorządami lokalnymi, współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prywatnymi zwiększy prawdopodobieństwo skutecznej i efektywnej realizacji wizji i celów strategicznych.

Uwzględnione „Instrumenty realizacji strategii” oraz „zasada otwartości” w tworzeniu ich katalogu w sposób jednoznaczny powinny wpłynąć na powodzenie w skutecznej i efektywnej realizacji wizji i celów strategicznych.

Założenie spójności między działaniami planowanymi do realizacji w ramach Strategii Opolskie 2030 a działaniami planowanymi do realizacji w ramach innych dokumentów i zapisanych w nich przedsięwzięć (regionalny program operacyjny, program służący realizacji umowy partnerstwa, kontrakt terytorialny, kontrakt sektorowy i kontrakt programowy) umożliwia stwierdzenie, iż

działania podejmowane w procesie implementacji będą korelować z wizją i celami strategicznymi, co powinno umożliwić skuteczną i efektywną realizację.

7. PROPONOWANE ZMIANY W PROJEKCIE STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO OPOLSKIE 2030

W CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ REKOMEDUJE SIĘ:

- a. Uzupełnienie diagnozy w zakresie odpowiadającym zidentyfikowanemu w analizie SWOT uwarunkowaniu rozwojowemu Opolszczyzny pt. „polityka państwa ukierunkowana na silną pozycję energetyki opartej na węglu”. Tym samym rekomenduje się, aby diagnozę (na s. 30) uzupełnić o informację dotyczącą polityki państwa ukierunkowanej na silną pozycję energetyki opartej na węglu i np. w sposób szczególny zwrócić uwagę na należący do jednych z najwyższych w UE, udział paliw kopalnych w produkcji energii w Polsce i planowane - relatywnie wolne - zmniejszenie udziału węgla kamiennego i brunatnego w produkcji energii elektrycznej do 2030 roku. Sytuacja ta może być czynnikiem ograniczającym tempo wykorzystania i rozwój odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw i tym samym poprawę jakości życia mieszkańców, szczególnie ochronę ich zdrowia i warunków życia, z jednoczesnym zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.
- b. Uzupełnienie diagnozy w zakresie odpowiadającym zidentyfikowanemu w analizie SWOT uwarunkowaniu rozwojowemu Opolszczyzny pt. „niestabilne prawo”. Tym samym rekomenduje się, aby diagnozę (na s. 13) uzupełnić o ogólną informację zwracającą uwagę na możliwą zmienność regulacji prawnych w horyzoncie czasowym strategii, która może oddziaływać na realizację zapisów strategii np. w zakresie gospodarki odpadami, sytuacji spowodowanej pandemią COVID-19 lub w zakresie zmiany Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju.
- c. Uzupełnienie diagnozy w zakresie odpowiadającym zidentyfikowanemu w analizie SWOT uwarunkowaniu rozwojowemu Opolszczyzny pt. stan wiedzy i świadomości mieszkańców województwa w zakresie ochrony zdrowia i środowiska. Tym samym rekomenduje się, aby wykorzystując dostępne badania, analizy i ekspertyzy uzupełnić diagnozę o informację wskazującą na stan wiedzy i świadomości mieszkańców województwa w zakresie ochrony zdrowia i środowiska.

W CZĘŚCI PROGRAMUJĄCEJ REKOMEDUJE SIĘ:

- a. Promocję rolnictwa zrównoważonego jako aktualnej i kontynuowanej formuły rozwoju gospodarki rolnej w regionie i jednocześnie rolnictwa ekologicznego w sferze środowiskowej w postaci wspierania inicjatyw ekologicznej produkcji rolnej. Tym samym proponuje się, aby w celu operacyjnym „Przyjazne środowisko i racjonalna gospodarka zasobami” w działaniu „Zarządzanie zasobami gleb i kopalni” (s. 39) sformułowanie „rozwój rolnictwa ekologicznego” zamienić na „wspieranie inicjatyw ekologicznej produkcji rolnej” a w celu operacyjnym „Silne branże” w działaniu „Rozwój wiodących branż gospodarki regionalnej” (s. 40) sformułowanie „rolnictwo” poszerzyć na „rolnictwo zrównoważone”.
- b. Odwołanie do „Programu Odnowy Wsi” poprzez pośrednie odniesienie się do jego inicjatyw, tj. odniesienie się do projektów rewitalizacyjnych oraz działań pobudzających rozwój lokalny. Tym samym proponuje się uzupełnienie zdania na str. 13 projektu strategii, tj.: „Szczególne znaczenie

- mają inicjatywy nieobjęte statystyką publiczną w zakresie działań pobudzających rozwój lokalny oraz inicjatyw rewitalizacyjnych, w tym przedsięwzięcia realizowane przez Lokalne Grupy Działania”.
- c. Większe zaakcentowanie w strategii pozycji Opola i jego roli w planowanych działaniach rozwojowych. W strategiach województw z metropoliami główny ośrodek regionalny jest przedmiotem szczególnego traktowania, w związku z tym w strategii opolskiej również warto pójść w tym kierunku, by nie powiększać relatywnego dystansu do stolic innych województw. Tym samym proponuje się aby na s. 13 po zdaniu: „Jego przewagą jest także dobre skomunikowanie regionu...” dodać zdanie: „Wzmocnienia (poprawy) wymaga skomunikowanie centrum regionu (Opola) z Warszawą i innymi ośrodkami metropolitalnymi (np. bezpośrednie połączenie z węzłem autostrady)” a na s. 49 po sformułowaniu „...stanowi istotny element struktury osadniczej Polski” (powinno być „kraju”) dodać zdanie: „Zrównoważony rozwój regionu zapewnia wzmocnienie i przybliżenie mieszkańcom dostępności do ulokowanych w Opolu funkcji kulturalnych, naukowo-badawczych, uniwersyteckich i edukacyjnych, nowoczesnej infrastruktury ochrony zdrowia i jakości życia, usług publicznych, a szczególnie administracyjnych, ponadregionalnych funkcji komunikacyjnych i sportowo-rekreacyjnych”.
 - d. Uwzględnienie w większym stopniu przygranicznego charakteru położenia regionu w kontekście możliwości realizacji inicjatyw w obszarze turystyki oraz współpracy o charakterze gospodarczym. Tym samym proponuje się, aby doprecyzować czynnik rozwoju „wzrost zainteresowania współpracą w obszarze przygranicznym” (s. 25, szansa rozwoju) na: „wzrost zainteresowania współpracą o charakterze gospodarczym oraz wykorzystanie możliwości realizacji inicjatyw turystycznych w obszarze przygranicznym”.
 - e. Uwzględnienie w strategii produktów rekreacyjno-wypoczynkowych jako jednego z elementów rozwoju „silnych produktów turystycznych” poprzez uwzględnienie produktów rekreacyjno-wypoczynkowych we fragmencie „Przestrzenie wypoczynku” (s. 13) i/lub uwzględnienie rozwoju i promocji tych produktów w opisie celu operacyjnego „Rozwój silnych produktów turystycznych” (s. 41) w formie „Rozwój silnych produktów turystycznych z uwzględnieniem produktów rekreacyjno-wypoczynkowych”.
 - f. Dokonanie uzupełnienia doprecyzowującego fragment dokumentu dotyczący scenariuszy rozwoju. Tym samym proponuje się, aby na str. 27 projektu strategii zamieścić krótkie wprowadzenie, którego celem będzie objaśnienie wyboru trzech scenariuszy rozwoju oraz wyraźniejsze wskazanie, który scenariusz władze regionu preferują, jeśli chodzi o ścieżkę realizacji strategii, a także uzupełnienie przewidzianej do realizacji w scenariuszu „dynamicznego rozwoju” oraz scenariuszu „unikana zapaści” palety działań o takie, których wdrożenie skutkować będzie wzmocnieniem potencjału kapitału społecznego w regionie.
 - g. Uwzględnienie problemu „zagrożenia utraty bioróżnorodności”. Tym samym rekomenduje się, aby we fragmencie „Środowisko – kluczowe cechy województwa” (s. 13) do zdania „Stan środowiska nadal jest jednak niezadowolający, w szczególności z powodu zanieczyszczenia powietrza (wysokie wartości emisji CO₂ i pyłów zawieszonych) i wód powierzchniowych oraz występujące zagrożenia klimatyczne – susze i powodzie” dodać zapis „a także niebezpieczeństwo zmniejszania się bioróżnorodności”.
 - h. Doprecyzowanie informacji o zamieszkujących region grupach mniejszościowych. Tym samym rekomenduje się, aby zapis „Najliczniejsze mniejszości narodowo-etniczne zamieszkujące w województwie opolskim to śląska i niemiecka, obecna jest również grupa mieszkańców reprezentująca mniejszość etniczną romską” (s. 11) zamienić na zdanie: „Najliczniejszą

mniejszością narodową zamieszkującą w województwie opolskim jest mniejszość niemiecka, ponadto znaczna część mieszkańców silnie identyfikuje swoją tożsamość ze śląską grupą etniczną. Obecna jest również grupa mieszkańców reprezentująca mniejszość etniczną romską”.

- i. Doprecyzowanie zawartego w strategii sformułowania w obszarze rozwoju ekonomii społecznej w regionie opolskim. Tym samym rekomenduje się, aby zdanie na s. 35 „Wyróżnikiem opolskiej gospodarki są małe i średnie przedsiębiorstwa, w tym firmy rodzinne i przedsiębiorstwa działające na obszarach wiejskich, a także w obszarze ekonomii społecznej” zmodyfikować na zdanie: „Wyróżnikiem opolskiej gospodarki są małe i średnie przedsiębiorstwa, w tym firmy rodzinne i przedsiębiorstwa działające na obszarach wiejskich, a także podmioty powstające w sferze ekonomii społecznej”.
- j. Poszerzenie wypracowanych celów polityki przestrzennej realizowanej w określonych Obszarach Strategicznej Interwencji (OSI). Tym samym rekomenduje się, aby we fragmencie strategii pt. Cele i rekomendacje polityki przestrzennej w obszarach strategicznej interwencji (s. 51-56) poszerzyć wypracowane cele polityki przestrzennej na większą liczbę OSI, zwłaszcza w zakresie poprawy ładu przestrzennego, wzmocnienia konkurencyjności zagospodarowania oraz wzmocnienia funkcji kulturowych.
- k. Modyfikację zapisu dotyczącego kwestii konkurowania regionu z krajami afrykańskimi i azjatyckimi w części strategii dotyczącej specjalizacji województwa, aby zminimalizować wrażenie przyjęcia założenia o konkurowaniu regionu w obszarze niskopłatnych dziedzin gospodarki. Tym samym rekomenduje się aby zdanie „Polityka województwa będzie zmierzała do wzmocnienia jakościowej konkurencyjności regionu, wychodząc z założenia, że w dłuższej perspektywie niskie płace nie gwarantują dobrobytu mieszkańcom i trudno będzie konkurować z krajami azjatyckimi i afrykańskimi” (s. 45) zmodyfikować na następujące: „Polityka województwa będzie zmierzała do wzmocnienia jakościowej konkurencyjności regionu, dążąc do osiągnięcia wysokiego poziomu płac, który przyciąga wykwalifikowanych pracowników, zmniejsza odpływ wahałdowy za granicę oraz wiąże z regionem nowych mieszkańców”.

W CZĘŚCI DOTYCZĄCEJ SYSTEMU REALIZACJI REKOMEDUJE SIĘ:

- a. Wprowadzenie w określonych miejscach, w części dotyczącej narzędzi realizacji strategii oraz ram finansowych, sformułowania „lokalny/e”. Tym samym proponuje się, aby w Modelu realizacji Strategii” (s. 59) przy instrumentach (planach, programach, strategiach) uwzględnić określenie „lokalne” (plany, programy, strategie) oraz rekomenduje się, aby w punkcie pt. „Publiczne środki krajowe i regionalne” (s. 64) również uwzględnić środki lokalne.
- b. Dodanie na str. 65-67 projektu Strategii zapisu wskazującego, że w ramach systemu monitorowania i ewaluacji programu Fundusze Europejskie dla Opolskiego i SRWO2030 będą wykorzystywane dostępne badania, analizy i ekspertyzy oraz wynikające z nich wnioski i zalecenia (także pod kątem skutków pandemii COVID-19) w celu bieżącego korygowania działań.

8. BIBLIOGRAFIA/ ŹRÓDŁA

- Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju ONZ
[Agenda_2030_na_rzecz_zrownowazonego_rozwoju \(1\) ONZ.pdf](#)
<https://www.gov.pl/web/rozwoj/agenda-2030>, (data dostępu 18.02.2021).
- Bieguny wzrostu województwa opolskiego. Badanie realizowane w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, wyk. Instytut Rozwoju Miast oraz GEOPROFIT Wojciech Dziemianowicz, Kraków – Warszawa, 2016 r., www.opolskie.pl/wp-content/uploads/2017/02/Bieguny-wzrostu-województwa-opolskiego-raport.pdf (data dostępu 03.05.2021)
- Denzin N., *Sociological Methods: A Sourcebook*. Aldine Transaction, 2006.
- Fundusze Unii Europejskiej dla opolskiego. Projekt. Wersja nr 1. Zarząd Województwa Opolskiego. Opole, grudzień 2020, s. 1-169.
- Heffner K., Opinia. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej do projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030...., Opole 13 luty 2020.
- Komisja Europejska. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Komunikat Komisji. Bruksela, 3.3. 2010. KOM (2010) 2020, s. 1-37. Wersja ostateczna [EN \(europa.eu\)](http://europa.eu) (data dostępu 18.02.2021).
- Komisja Europejska Europejski Zielony Ład. Bruksela, 11.12. 2019. COM (2019) 640, s. 1-33. Wersja ostateczna. ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_pl (data dostępu 18.02.2021).
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030). Dokument został przyjęty Uchwałą nr 239 Rady Ministrów w dniu 13 grudnia 2011 r. [Monitor Polski 2012 r. poz. 252](#), (data dostępu 22.03.2021).
- Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. [Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych | Rzecznik Praw Obywatelskich \(rpo.gov.pl\)](#), (data dostępu 29.03.2021).
- Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności, Warszawa, kwiecień 2021, www.gov.pl/web/planodbudowy/kpo-po-konsultacjach (data dostępu 03.05.2021).
- Opolskie. Diagnoza regionalna. Opracowanie na potrzeby Strategii rozwoju województwa opolskiego do 2030 roku. Opole Listopad 2020 roku. <https://www.opolskie.pl/2021/03/>, (data dostępu 15.03.2021).
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego 24 kwietnia 2019 r. s. 22., Uchwała nr VI/54/2019 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 24 kwietnia 2019 r. w sprawie uchwalenia *zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego*, Dziennik Urzędowy Województwa Opolskiego– 7 –Poz. 1798.
- Płoszaj A. „Cztery kapitały” w strategiach lokalnych [w:] Gorzelak Grzegorz (red.): Polska regionalna i lokalna w świetle badań EUROREG-u, Warszawa, 2007, Wydawnictwo Naukowe Scholar, ss. 288 - 310.
- Płoszaj A., Olechnicka A., Borowczak A., Niedzielska E., Ewaluacja ex-ante projektu strategii rozwoju województwa łódzkiego 2030. Warszawa-Łódź 2020, https://www.researchgate.net/publication/341279970_Ewaluacja_ex-ante_projektu... (data dostępu 18.02.2021),
- Prognoza oddziaływania na środowisko Projektu Strategii rozwoju Województwa opolskiego. Opolskie 2030. Opole 2021, www.opolskie.pl/wp-content/uploads/2021/03/2-Prognoza-

oddziaływania-na-srodowisko-projektu-Strategii-Opolskie-2030.pdf ,s. 17-24, (data dostępu 17.03.2021).

- Projekt Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Warszawa styczeń 2021, [PROJEKT UMOWY PARTNERSTWA POLITYKI SPÓJNOŚCI 2021-2027 \(funduszeuropejskie.gov.pl\)](#) (data dostępu 26.02.2021).
- Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030. Projekt. Opole, listopad 2020 r.
- USTAWA z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw, [Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw \(sejm.gov.pl\)](#), data dostępu (03.05.2021).
- Wieloletnie ramy finansowe na lata 2021-2027; ROZPORZĄDZENIE RADY (UE, Euratom) 2020/... z dnia ... określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–202; [www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2020/12/17/multiannual-financial-framework-for-2021-2027-adopted/](#) s. 2 (data dostępu 26.02.2021).

9. SPIS TABEL I DIAGRAMÓW

Tabela 1: Zestawienie zidentyfikowany w analizie SWOT uwarunkowań rozwojowych Opolszczyzny z treścią diagnozy regionalnej	22
Tabela 2: Efekty wdrożenia działań nakierowanych na zapobieganie niekorzystnym zjawiskom i tendencjom w obszarze społecznym oraz przeciwdziałanie kryzysowi demograficznemu w regionie	31
Tabela 3: Efekty wdrożenia działań nakierowanych na redukcję obciążeń środowiskowych i poprawę sytuacji w obszarze zasobów naturalnych Opolszczyzny	32
Tabela 4: Efekty wdrożenia działań nakierowanych na wzrost dynamiki rozwoju i poprawę konkurencyjności gospodarki województwa	33
Tabela 5: Oddziaływanie scenariusza „dynamicznego rozwoju” na rozwój czterech rodzajów kapitałów w regionie	39
Tabela 6: Oddziaływanie scenariusza „unikania zapaści” na rozwój czterech rodzajów kapitałów w regionie....	39
Tabela 7: Oddziaływanie scenariusza „ograniczonych środków publicznych” na rozwój czterech rodzajów kapitałów w regionie	41
Tabela 8: Rekomendacje w ramach celów polityki przestrzennej przewidzianych do realizacji w poszczególnych OSI	45
Tabela 9: Wpływ kierunków działań na osiągnięcie poszczególnych składowych wizji rozwoju województwa ...	48
Tabela 10: Cele Agendy na rzecz Zrównoważonego Rozwoju ONZ 2030.....	54
Tabela 11: Spójność celów projektu Strategii Opolskie 2030 z celami Agendy ONZ 2030. Matryca komplementarności	56
Tabela 12: Spójność celów projektu Strategii Opolskie 2030 z celami Agendy ONZ 2030.....	61
Tabela 13: Cele i działania zawarte w strategii „Europejski zielony ład”	63
Tabela 14: Spójność celów i działań zawartych w projekcie Strategii Opolskie 2030 z wybranymi działaniami zawartymi w strategii „Europejski Zielony Ład”. Matryca komplementarności	64
Tabela 15: Spójność celów i działań zawartych w projekcie Strategii Opolskie 2030 z wybranymi działaniami zawartymi w strategii „Europejski Zielony Ład”	66
Tabela 16: Cele Polityki Spójności	68
Tabela 17: Spójność celów i działań zawartych w projekcie Strategii Opolskie 2030 z wybranymi celami Polityki Spójności zawartymi w projekcie Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027. Matryca komplementarności	69
Tabela 18: Spójność celów i działań zawartych w projekcie Strategii Opolskie 2030 z wybranymi celami Polityki Spójności zawartymi w projekcie Umowy Partnerstwa do realizacji Polityki Spójności 2021-2027	72
Tabela 19: Spójność Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 z Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030)	74
Tabela 20: Spójność Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030 z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030.....	76

Tabela 21: Cele strategiczne Strategii Opolskie 2030 a podstawowe cele polityki europejskiej zapisane w dokumencie Fundusze Europejskie dla Opolskiego.....	79
Tabela 22: Cele strategiczne Strategii Opolskie 2030 i struktura programu zapisane w projekcie Fundusze Europejskie dla opolskiego.....	80
Tabela 23: Spójność celów i działań zawartych w Strategii Opolskie 2030 z wybranymi politykami zawartymi w projekcie Fundusze Europejskie dla Opolskiego. Analiza komplementarności.....	81
Tabela 24: Uwarunkowania polityki europejskiej a wyzwania rozwojowe dla województwa opolskiego w obszarze „społeczeństwo”	84
Tabela 25: Uwarunkowania polityki europejskiej a wyzwania rozwojowe dla województwa opolskiego w obszarze „środowisko”.....	84
Tabela 26: Uwarunkowania polityki europejskiej a wyzwania rozwojowe dla województwa opolskiego w obszarze „gospodarka”.....	84
Tabela 27: Wnioski i rekomendacje.....	95
Tabela 28: Rodzaje badań ewaluacyjnych.....	103
Tabela 29: Harmonogram badań ewaluacyjnych.....	104
Tabela 30: Układ działań ewaluacyjnych po przyjęciu strategii Opolskie 2030	105
Diagram 1: Podłoże metodologiczne badania.....	14
Diagram 2: Logika procesu badawczego	15
Diagram 3: Struktura projektu Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030.....	50